આગા હશર કાશમીરી કૃતનો

જાણીતો ઉર્દુ ખેલ.

ખુબસુરત બલા.

આખો નાટક ગાયન ભાષણ સાથે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

દલાલ જેઠાલાલ વાડીલાલ શાહ બ્રધર્સ એન્ડ કંપની,

ઠે. સારંગપુર તળીયાનીપોળ—અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૧ લી. સન ૧૯૧૧ પ્રત ૧૦૦૦

કીંમત આઠ આના.

આગા "હશર" કાશમીરી કૃતનો.

જાણીતો ઉર્દુ ખેલ

ખુબસુરત બલા

આખો નાટક ગાયન ભાષણ સાથે

છપાવી પ્રસિધ્ધ કરનાર

શાહ બ્રધર્સ એન્ડ કો.

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશરસ

ઠેકાણું પાંચકુવા ગેટ—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧ લી. સને ૧૯૧૧ પ્રત ૧૦૦૦

અમદાવાદ—પીરમશાના રોજા પાસે શ્રી સત્યસાગર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં પટેલ પોચાભાઈ ચકુભાઇએ છાપ્યા.

કીંમત ૮ આના.

ખૂબસૂરત બલાનાં

નાટકનાં પાત્રો

પુરૂષ પાત્રો.

તોફીક ઈરાનાબાદના મરહુમ શાહ ફિરોજસનો મુખ્ય વફાદાર જમાદાર તાહેરાનો પતિ.
કહેરમાન મરહુમ શાહ ફિરોજસનો વફાદાર સરદાર
કત્લુબેગ બેવફા સિપાહસાલાર શમશાનો મદદગાર.
તુગરલબેગ કત્લુબેગનો બેટો.
શાહરયાર તુગરલબેગના તાબાનો ફોજી અમલદાર (લેફ્ટનન્ટ) તસનીમનો આશક-પાછળથી ધણી.
સોહેલ મરહુમ સાહ ફિરોજસને બાલક બેટો.
રસીદ તોફીકનો બાલક બેટો.
ખેરશલા જમાદાર ડાલીનો ધણી
માશાઅલ્લા શહરયારનો નોકર મુલતાણીનો ધણી.
ડંડેબાજ પાગલખાનેમાંથી નાસી છુટેલો ચકરમ.
મુશ્કિલ આના નં૦ ૧ શીરીને ધણી.
નં ૨ મુશ્કિલઆસાન નંબર ૧ નો કાકો.
કમીશન એજન્ટ ધી ઈન્ડિયન મેરેજ કંપની લીમીટેડનો એજંટ
કુરશામ તોફીકનો વફાદાર નોકર

સ્ત્રી પાત્રો.

શમશા ઈરાનાબાદની સુલતાના મરહુમશાહ ફિરોજસની રાજલોભી દગાબાજ બહેન.
તાહેરા તોફીકની ઓરત (વફાની તસવીર)
તસનિમ એક અમીરજાદી... શાહરયારની બયરી.
ડાલી ખેરસલ્લાની સુધરેલી અને ઉડાઉ બયરી.
મુમતાજ માશાઅલ્લાની સુધરેલી ઉડાઉ બયરી.
શીરી મુશ્કિલઆસાન નં. ૧ ની બયરી.
નેકી દુનિયાને સારે રસ્તે ચઢાવનારી શક્તિ.
બદી દુનિયાને બુરે રસ્તે ચઢાવનારી શક્તિ.

ખૂબસૂરત બલા

ડ્રામા તીન બાબકા.

ભાગ પહેલા—પરદા પહેલા   મહેલ

ગાના—રબકી શાન ન્યારી ન્યારી બલીહારી
તોરી કહાની ઘરઘર મન માની જાની
યકતાઇ ચતરાઇ પ્યારી પ્યારી સારી—રબકી
હય જહાંનમેં યેહ કામ કરના નેકીપે
બ દીંકા ધ્યાન ધરના
ક્રોધ કામસે મુદામ ડરના
હવસ, કપટ, કરત, પ્રીરત છલકી મારી દુનીયા સારી
બદકારી નરનારી હર પ્યારી—રબકી

નેકી—ખુદાવંદ કા જલાલ હો ! મુકદસ હય વોહ ખુદા જો આદમકે સરકશ ઔર બાગી બેટોં કા મહેરબાન બાપકી તરહ પ્યાર કરતા હય ! મુબારિક હય વોહ ઇનસાન જો સાદે દિલ ઔર પુરી સચ્ચાઇ કે સાથ ઇસકી ઇતાઅત ઇખત્યાર કરતા હય. અય ગુમરાહ હસ્તી, જો અંધી ઔર દિવાની બની હુઇ તબાહી કી ગારમેં ધીરી જા રહી હય, આ, રૌશની કી તરફ આ ! ખુદા કા રહમ તેરી પુકાર પર કાન લગાયે હય; ઇસકી તુઝે ગોદ મેં લેને કે લીયે મુહબ્બત કે બાજુ ફલાયે હય—

શએર.

જીસ રાહમેં હૈ ઠોકરેં વોહ રાહ અપ ઇનસાન ન ચલ.
જુર્મો ગુનાહ કે બોઝસે વર્ના ગીરેગા મુંહકે બલ,
તારીકીયાં હય હર તરફ—અંધાં ન બન અબ બી સંભલ,
ઇમાનકા ફાનુસ લે, ઉસમેં જલા શમએ અમલ.

મુડ, ભાગ, છોડ આ ઇસ તરફ, તાકત અભી હય પાઉમેં
આરામ, રાહત, જીંદગી, સબ હે મુઝ કી છાંવમેં.

બદી—મયે હું, જહાંકી ખુશી મયે હું !

નેકી—દુન્યાકી મુસીબત—ખુદા ઔર ઇનસાન કે બીચમેં દિવાર !

બદી—દુન્યાકી કિસમત મેરે દહને હાથમેં આર ઉસકી કુંજી મેરે બાયે હાથમેં ! અય તુમ સબ જો બિહિસ્ત કી ઉમીદ મેં દુન્યા કો દોજખ બનાય હુવે હો આવ, મેરી તરફ આવ, મેરા દરવાજા ખટખટાવ મેરી સખાવ કે બાદલ મોતી બરસાકર તુમ્હારે દામનકો માલામાલ કર દેંગે !

એ ગમી પહેલુમેં હો ઔર માલોજર કદમોં કે પાસ,
મેજપર ઉમદા ગીજા હો જીસ્મપર આલા લિબાસ.
તબીરતે હો મસ્તીએ ઇશરત મેં બસ રંગીન હવાસ.
યારહો ગુલઅન્દર હો. ગર્દીશ મેં હો મયકા ગિલાસ.
બસ યહી જન્નત હય, બાકી વસવસા ઔર વહમ હય,
ખા, પહન, પી અયશ કર અગર તુ જીફહમ હય.

નેકી—જુટી તુ આદમી કો જીલ્લત, મુસીબત ઔર ખોફનાક મૌત કે સિવા કુચ્છ નહીં દે શકતી.

બદી—ચુપ તુહી મેરી તરફ આનેવાલોંકો અપની તરફ બુલાતી હય.

નેકી—આર તુ નેકી રાહ ચલને વાલોં કો જહન્નમ કે અંધેરે ગારમેં ગિરાતી હય.

બદી—તું નહોતી તો દુન્યા મેં બિહિસ્તકા મજાહ આતા.

નેકી—ઔર તુ નહોતી તો ખુદા જહન્નમકો પયદાહી ન કરમતા.

બદી—નેકી લડાઇ છોડ

નેકી—બદી બુરાઇ છોડ

ગાના—છોડ છોડ મોસે નકર છેડર નટ્ટ નીડર

કમતર સુનાઉ મનાઉ

કહેનામાન અય હયવાની દીવાની

તજકર સજકર કીતની મય સમજાઉં—છોડ

ક્યસી તનકર રીઝ્નસી બનકર ક્યા હય દીલમે ઠાની
દેખ સમજકર બાત સુનકર છોડતુ હયવાની
પ્યારસે, મારસે ખારસે, જારસે દીખલાઊં—છોડ

બદી—દુન્યા આશકોકા બાઝાર હય દસ્મે કોઇ મેરા ખરીદાર હય, કોઇ તેરે તલબગાર હય.

શએર,

અગર નફરત હય મેરે આશકોં કો તેરી સુરતસે,
તો મુઝસે ક્યું લડતી હય, જા લર અપની કીસમતસે

નેકી—જો આજ જાનતે હયેં દુન્યાકી હુર તુઝકો.
દે બયઠે હયેં જો દિલસે અકલો શઉર તુઝકો
ઉસ રોજ રોશનીમેં દેખેગેં શકલ તેરી
નફરતકી ઠોકરોંસે ફેંકેગે દુર તુઝકો

બદી—નાદાન કભી અયસા ન હોગા ! ક્યા તું નહીં જાનતી કે દુન્યાકી મીટ્ટી ખુદ ગરજી ઔર લાલચ કે પાણીસે ગુંધી ગઇ હય—

શએર.

જબ તલક હરે એક રાય દેનેકો મય તૈયાર હું,
વોહ મેરે બુલ બુલ હયે, મયેં, ઉન્કો ગુલે બેખાર હું,

નેકી—ઝુટા તેરા હર લફ્ઝ અદાવતસે ભરા હય,
દુન્યાકા ચમન મેરી હી કોશિશસે હરા હય.

બદિ—બસ બંદ કર ફોલો કાલ, દેખ, મેરે આશકકા હાલ.

(ફલાટના ફટના, મર્દ ઔરતકા શરાબ પીતે દિખાઇ દેના. શમિશગરોકા ગાના.)

નેકી—શર્ત હુઇ દેખના મય હારતી હું યા તું હારતી હય,

(ફલાટ કા ફટના ઔર શમશાકા આલીશાન મકાન મય ચોબદારો કે નજર આના.)

ચોબદાર—જલાલે હમશહ કમાલે હમદમ અદુન્જે માનિન્દ ચતર સર પર !

દુસરા—જમાના હામી, ફલક મહારાજ, સપહર બંદા. સિતારા ચાંકેર

૧ લા—નસિબ દરબાં કજા મગસરી કદર સુનાખ્વાં હો બખ્ત યાવર !

દુસરા—સહાબ ફુલઝુમ ફિદા કદમપર, જરો જવાહીર નિસાર સરપર !

૧ લા—વિકાર હર સિમ્ત છા રહા હય, ફિલોકા અજમત દબા રહી હએ!

દુસરા—હજુર તશરીફ લા રહે હયેં. ખડે હો ખુદ્દામ સર ઝુકા કર !

શમસા—વોહ બાગા મુજરીમ કયા કયા કહેતા હય ?

કતલુ—શમસા ઉસકી જીદ ઔર નફરત ઉસે ગારત કર રહી હયે !

શમસા—જાવ, ઉસ જીદ્દી કુતેકો મેરે સામને લાવ જીદ કિસ્સે? ઉસ ઔરતસે જો તુફાની સમન્દરકી તરહ ગુસ્સેમેં દિવાની હો જાતી હય—જિસકે આગે આજ તમામ સલતનત મુજરિમોં કી તરહ થરરાતી હય જો દમ કે દમમેં આંધીકી તરાહ બલાયે નાગહાની હો જાતી હય. અગર વ્હે રાહપર નહીં આયા તો ઇસકો ઇસ દુન્યામેં જીનેકા કોઈ હક નહીં હય !

(કતલુકા તો ફીકકો પા–બ–જંજીર લાના)

શમસા—કયું તોફીક. કિસ હાલમેં હય ?

તોફીક—કિસ હાલમેં હય; શેર લાહકી જાલમેં હય ?

શમસા—સરકશ—

શેઅર.

કયું તબાહી લા રહા હય અપને દજ્જે જાહ પર,
છોડ દે ગુમરાહી; આજા અબભી સીધી રાહ પર,

તોફીક—દુન્યામેં સચ્ચી ઔર સીધી રાહ ફકત નેકી હય જો કબ્રકે દરવાજેસે નિકાલ કર કયામતકે મયદાનસે હોતી હુઇ બિહિસ્તકે દરબારમેં પહુંચાતી હય, બાકી હરએક રાહ ઠોકરે ખિલાતી, કાંતોમેં ફસાતી, ઔર આખિરકાર જહન્નમકે અંધેરે ગારમે ગિરાતી હય—

પરવા નહીં જો આજ જમાના ખિલાફ હય,
રસ્તા વહી ચલુંગા જો ઠીક ઓર સાફ હય.
દુખ ઓર ખોફ હેચ હયે મેરી નિગાહમેં,
મયેં ખાકભી જો હુંગા તો નેકીકી રાહમે.

શામસા—મય નહી સમઝતી કે નેકી કયા ચીજ હય. જો તુઝકો ઔરતેરે જયસે ચંદ બેવકુફોં કો અજીજ હય.

તોફીક—નેકી કિયા ચીજ હય ! નેકી એક પાક નુંર હય ! ખુદા કે હાથકા બનાયા હુવા એક કીલા હય જીસમેં ઇનશાન બયઠકર સયતાનકી ફોજકે સાથ મુકાબલા કરતા હય.

શામસા—પાગલ હો ગયા હય.

તોફીક—હાં હાં મયે, પાગલ હો ગયા હું, મગર શુક્ર હયકે ખુદાકા બાગી, હીર્સકા બંદા. શયતાનકા ગુલામ બેરહમ ખુની ઓર નમકહરામ નહીં કહું.

શામસા—ઓ નમકહરામ હમારે સામને ઓર હય ગુસ્તાખાના કલામ ?

તોફીક-મયેં ઇન લોગોંમેં સે નહીં હું, જો કીસીકી ઉસકી પીઠ પીછે બુરાઇ કા ઇજહાર કરતે હય ? મયેં બહાદર હું—ઔર બહાદર હમેશા સામને આકર વાર કરતે હયં—

શએર.

સાફ દીલ ઇસ તરાહ કેહતે હયં બરાબર સાફ સાફ,
જીસ તરાહ આયના કેહે દેતા હય મુંહ પર સાફ સાફ,
જાન જાએ સર કટે પરવાહ જરા કરતા નહીં.
મર્દ સચ્ચી બાત કહનેસે કભી ડરતા નહી.

કતલુ-તોફીક અગર તું જીદ છોડ દે તો મયેં ઇમાનસે કહેતા હું—

તોફીક-ચુપ ? ઉસ મુકદસ ચીજકાનામ, જીસ કા એક જરાભી તેરે નાપાક તનમેં નહીં હય નલે ! તુમ દોનો શયતાનસે જયાદા ઇમાન કે દુશમન હો ?

શમશા-બેશક હયેં ? ઓર ઇસલીયે હયેં કે બહાદર કો સર્દ, મર્દ કો નામર્દ ઔર સુર્ખ ખુનકો જર્દ બનાને વાલા યહી હયે ?

તોફીક—જીસ તરાહ ખુદાને દુનીયાકી રોશની કે લીયે આફતાબ કો

લમ્પ પયદા કીયા હય, ઉસી તરાહ ઇન્સાન કી રૂહ કી રોશની કે લીયે ઇમાનકા ચિરાગ બનાયા હય.

શામસા—મગર મયે-મયે હુ તો જુરૂર ઇસ ચિરાગકી રોશની બુઝાઉંગી !

તોફીક—તુ કીયા ! અગર તમામ દુન્યાકે શયતાન મિલકર ઉસકે બુઝાનેકી કોશીશ કરે, ફિરભી યે ખુદાઇ ચિરાગ હમીશા જગમગતા રહેગા, ઓર જહાંમે રહમ ઓર ઇનસાફ કી રોશની ફયલાતા રહેગા.

શામસા—તોફીક તુ જાનતા હય કે મયે કયસી ઓરત હું !

તોફીક—જીલ્લતકી પુતલી ! તુજે કોન ઓરત કહેતા હય ? ઓરત વોહ હય જીસમે રહમ હો, શર્મ હો—સચ્ચાઇ હો. બાવફાઇ હો. પારસાઇ હો, જીસને ફિરિસ્તોંકી તીનત ઓર હુરકી ઇસમત પાઇ હો, તુ કભી ઓરત હો નહી સકતી. જીસ તરહ તુને મઆસુમ શાહજાદે કા દગાસે હક છીના હય. ઉસી તરાહ ઓરત કે નામ પરભી જબરદસ્તી કબજા કર લિયા હય.

શામસા—તોફીક સુન—

શએર.

સાંસસે આગ જો બરસાય વહો અજદર હું મયે
જીદમે તુફાન—તો ગુસ્સેમે સમન્દર હું મયે.
પીસ ડાલુંગી—મીટા દુંગી—ફના કર દુંગી
યાદ રખના તેરી તકદીરકા ચક્કર હું મયે

તોફીક—મોમસે પંજએ પૌલાદ નહી દબતા હય
દિલકા જોશ અયસે ડરાવે સે કહી દબતા હય—
ક્યે ફ્યે કી જબાં પર યહે સુખન જારી હય ?
જાન પ્યારી નહી દુન્યામે વફા પયારી હય ?

કતલુ—મજહબી દિવાને કયુ જાનકે દુન્યા કી ખુશીઓં સે બેજાર હય ? તેરી એક હાં પર શાહી મેહરબાનીયોં કા બાદલ ઇજ્જત, દોલત ઓર રહમકી બારિશ બરસાને કો તૈયાર હય,

તોફીક—મુઝે કોઇ ઇસકી મહેરબાની નહીં ચાહિયે ! અબ ફીર કે ગુલામ યાદ રખ મ્હે કલામ—

શએર.

ચંદ દિન હય શાનો શૌકત કા ખુમાર,
માતકી તુર્શી નશા દેગી ઉતાર;
જબ ઉઠાયેંગે જનાઝા મિલ કે યાર—
હાથ મલમલ કર કહેંગા બાર બાર,
કિસ લિયે આયે થે, હમ કયા કર ચલે—
જો ય્હાં પાયા, યહીં પર ધર ચલે,

શમસા--બસ બસ, એ વગૈર પાગલોં કે લીયે રખ છોડ ! સુહેલ કો હમારે હવાલે કર, તાજકા તાબેદાર હો, વર્ના ખોફનાક અંજામ કી પેશવાઇ કે લિયે તૈયાર હો !

તોફીક—કયા મઅસુમ શહઝાદે કો તુમ કસ્સાબોં કે પંજેમે જુદા હોને કે લિયે કે લિયે દેદું ! રહમ ઔર ઇનસાફ પર છુરી ફેરદું ? તખ્તો તાજ કે લુટેરેકી તઆઝીમ કરૂં ! શયતાનકો બિહિસ્તકા માલિકા વારિસ તસલિમ કરૂં ? નહીં ! વફાદાર તોફીકસે અયસા કભી ન હોગા ।

કતલુ—મગર અયસા કરના પડેગા.

તોફીક—કયું ?

શમસા—હમારા હુકમ હય !

તોફીક--તેરા હુકમ કુચ્છ ખુદા કા હુકમ નહીં હય !

શમસા--મયે શાહી હુકમ દેતી હું !

તોફીક--મયેં તેરી શાહીસેભી મુનકીર હું—

શએર.

તીર, તલવાર. તબર, નેઝઓ ખંજર બરસે,
જહર, ખુન, આગ મુસીબતકે સમન્દર બરસે,
બિજલિયાં ચખ સેં, ઔર કોહસે પથ્થર બરસે,
સારી દુન્યાકી બલાયેં મેરે સરપર બરસે,
ખત્મ હો જાય હર એક રંજો મુસીબત મુઝ પર
મગર ઇમાન કો જુમ્બિશ હોતો હૈ લઅન્ત મુઝપર ?

શમસા-ગઓર કર, ફિર ગઓર કર, વરના અજલ તૈયાર હય. તેરા સર હય, ઓર ઇસ જલ્લાદકી તલવાર હય.

તોફીક-મુસીબત કે ડર, રજકે હાલ સે
બહાદર બદલતે નહીં કોલ સે ?
ખુદા લે કે તું લે, યેહે જાન એક હય.
ઓર બાત એક ઓર જબાન એક હય

શમસા-મુઝપે લઅનત હય જો તુઝકો અબ મયેં જીંદા છોડદું.
કાટ લુ સર તાકે ઇસકો ઠોકરોસે તોડ દું.

(તબલો)

બાબ પહેલા.

પરદા દુસરા **ખયરસલ્લાહકા મકાન.**

ખયરસલ્લાહ-વાહરે કીસમત ! વાહરે મેરી અકડ ? સલામ તો સિરફ સરકે ઇશારેસે લેતા હું. જરા મેરી સુરત તો દેખીયે. મશાઅલ્લાહ ? ટોકરા ભર ભર કર નુર બરસ રહા હય કયું નહીં આજ કલ બંદેકી ડીગરી બઢ ગઇ હય. જબકે મલ્કા શમસાને અપને ભાઇ બરજીસકો કતલુ ખાન કે હાથ કતલ કરાયા, તો માબદોલતનેભી ઇસ કતલમેં કતલુખાનકા હાથ બતાયા; જીસ નમકહલાલી કે સીલેમેં કતલુખાનકે બેટે તુગરલ બેગ કે એડીકાંગકા ઓહદા પાયા. લેકિન ઇસ ઓહદેકે હાંસિલ કરનેમે થોડી બેઇમાની તો જુરૂર કી હોગી. કયા કરેં યારો, ઇસ નેકકાર દુન્યામેં બેઇમાની કે સીવા કામભી તો નહીં ચલતા. દુન્યામેં કયા હમ મખ્ખીયાં મારને કે લિયે પયદા હુવે ? જબ ખુદાને જવાની દી હય તો ઉસકા લુત્ફ ઉઠાવ, ખાઓ પીઓ, બોટલ કે કાર્ક ખુલવાવ રંડીયાં નચવાવ ? બુઢાપા આયગા તબ દેખા જાયગા અલ્લાહ મીયાં ભોલે ઓર રહમ દીલતો હયે હી, રો ધો કર મના લેંગે કીસી ન કીસી તરહ ગુનાહ બખ્શવા

 લેગે અરે સયપુ એ સયપુ—

સયફુ—જનાબ આપ કીસે પુછતે હયે ?

ખયરસલ્લાહ—અબે અપને માલીકકો નહી પહચાનતા ?

સયફુ—કોણ મીયાં ખયર !

ખયરસલ્લાહ— ચુપ બે અદબ ! ખયરુ કીસી મોચીકા નામ હોગા

સયફુ—ફિર તુમ કોન ?

ખયરસલ્લાહ—મીરજા ખયરસલ્લાહ એસકવાયર કો કે સી. એસ. આઇ.

સયફુ—યાને ઇસકા મતલબ ?

ખયરસલ્લાહ—કયું કે અબ હમારી ડીગરી બઢ ગઇ હય

સયફુ—અમાં કાહેકો ઝુટ બોલતે હો? તુમ્હારી સુરત પર તો વહી પાણી પન બરસતા હય !

ખયરસલ્લાહ—અબે ચુપ બેઅદબ માલીકકે સામને ગુસ્તાખાના કલામ !

શયફુ—મીયા પ્હે તો બતાવ વહો મવાલીઓંકા ડરેસ કહાં ફેંકા ?

ખયરસલ્લાહ—દેખ પહેલે મયેં મઅમુલી જમાદાર થા અબ તુગરલ બેગકા એડીકાંગ કહેલાતા હું

સયફુ—વાહ!

ખયરસલ્લાહ—પહેલે ચટાઇ પર બયઠકર ચટની રોટી ખાતા થા ઓર અબ કુરસી ટેબલ પર બયઠ કર કટલેસ ઔર મટન ચાપ ઉરાતા હું !

સયફુ. ઓરભી વાહ !

ખયરસલ્લાહ—પહેલે મયેં કુરતા પયજામાં પહેનતા થા ઓર અબ પટલુન પર કોટ કોટ પર કોલર ઓર કોલર પર ટાઇ લગાતા હું

સયફુ—ઔરભી વાહ!

ખયરસલ્લાહ—આગે કપડે હાથસે ધોકર પહેનતા થા અબ વોશીંગ કંપની મેં ધુલવાતા હું

શયફુ—મીયાં પ્હે તો બતાવ કે વોશીંગ કુંપની કાલી સુરતકો ધોકર સુફેદ બના સકતી હય

ખયરસલ્લાહ—સુફેદ તો કયા ચંપરોંસે લાલ બના સકતીહય.

સયફુ—અચ્છ આગે બોલો

ખયરસલ્લાહ—આગે પયસેકી બારાવાલી બીડી પીતા થા અબ ટર્કીસ સીગાર ફુંકતા હું

સચકુ—જબતો ચંદહી રોજમેં દોલત કા શુલફા ઉડા દોગે ! મીયાં મયેં તો સમઝતા થા કે તુમ મોચી કે મોચી રહોગે મગરે હો કીસ્મતકે ધણી સીપાહીસે એકદમ એડીકાંગ બન ગયે

ખયરસલ્લાહ—અરે યેહ તો હમારી બદ કીસમતી થી કે એડીકાંગ બન કર રહ ગયે વર્ના હમારે બાપ તો અજબ શાન કે આદમી થે તુને તો દેખા હોગા !

સચકુ—બહોત દફા ! રોજ હમારે મહોલ્લે મેં પાપર બેચનેકો આયા કરતે થે

ખયરસલા—અબે ચુપ, વોહ કોઇ ઓર ઉલ્લુ હોગા !

સચકુ—ઉલ્લુ હો કે ગદ્ધા—મગર સુરત તો તુમ્હારે બાપકી સી થી

ખયરસલા—ખયર ઇસ ઝઘડેકો દફન કર ઓર યેહ બતા કે ઘરમેં કયા પકા હય ?

સચકુ—પકા કયા હય વહી બાજરે કી રોટી ઓર ઉબાલી દાલ ?

ખયરસલા—અરે દાલ કો ચુલ્હેમેં ડાલ ! કયા અમીરોં કે ઘરમેં અયસા ખાના પકતા હયે !

સચકુ—ઓર ફિર કયસે પકતે હયેં !

ખયરસલ્લાહ—દેખ આજસે હમારે ઘરમેં કુરમા. કલીયા, મુતનજ્જર બીરયાની,પુલાવ મટનચાંપ, બટાટાચાંપ, ઇસ્તું ઓર કટલેશ પકા કરે !

સચકુ—અરે ભાઇ કલ વોહ અલ્લમ ગલ્લમ ખા લેના, આજ તો શુક્ર કરકે ચટણી રોટી ખાલે !

ખયરસલા—ચુપ ! તેરે જયસે બેવકુફોને ચટણી રોટી પર શુક્ર કરકે ખુદાવંદ તાલાકા મિજાજ બીગાડ દીયા હય; ઇસને દેખાકે જબ યેહ બેવકુફ ચટણી રોટી પર મલ્હાર ગાતે હયે તો ઇનકો પુલાવ ખીલાનેકી કયા જુરૂરત હય !

સચકુ—ભલા ખાને અયસે ખાઓગે તો તુમ્હે પુરાના મકાન કયસે રાસ આયગા.

ખયરસલ્લાહ—અબે પુરાના મકાન ક્યા-મયેં તો પુરાની જોરૂકો ભી બદલ દુંગા.

સયફુ—અરે યેહ કયા કેહતે હો મિયાં ?

ખયરસલ્લાહ—હાં હાં મય તો અખબારમેં ઇસ્તહારભી દે ચુકા !

સયફુ—તો કયા પુરાની જોરૂકો તલાક દે દોગે ?

ખયરસલ્લાહ—તલાક દે દુંગા, નહીં તો કરાફ્ર્ડકે નિલામમેં ભેજ દુંગા.

સયફુ—દેખો કહીં અયસા તો ન કરના, વોહ બેચારી તુમ્હે અપને બેટેકી તરાહ પ્યાર કરતી હય.

ખયરસલ્લાહ—અબે બેવકુફ, પુરાની જોરૂ ઓર પુરાના જુતા હર-સાલ નયા બદલ દેના ચાહીયે !

સયફુ—ભલા મયેં તુમ્હે કોઇ પતાસા સી જોરૂ દિલવા દુંતો કયસા ?

ખયરસલ્લાહ—અચ્છા બતા

સયફુ—અચ્છા તો સુનો મેરે ખ્યાલમેં જીતની ઓરતેં હય ઉનકી ફહરિસ્ત પેશ કરતા હું પહેલા નંબર ખુદાબક્ષ ઘાંસાવાલા જો ભાંગવાડીમેં રહેતા હય ઉસકી એક લડકી હય.

ખયરસલ્લાહ—અબે કયા મુજે કોઇ ઘસયાર વસયારા સમઝા હય જો ઇસકી લડકી સે શાદી કરાતા હય ?

સયફુ—તો ફિર તુમ જયસે ચીરીમાર કો તેલી તંબોલી ઓર ઘસ-યારે ભતયારે કે સિવા ઓર કોણ અપની લડકી દેગા ?

ખયરસલ્લાહ—અબે દેગા કયું નહી ! બેટા અલફુને, અગલે જ-માને મેં જાતો ઓર શરાફત પુછી જાતી થી, અબ તો ગોરા હો યા કાલા, શરીફ હો યા રિઝાલા મગર ચાર પઇસાવાલા હો તો અચ્છે અચ્છે ઘરવાલે અપની બેટી દેને કો તૈયાર હો જાતે હયેં.

સયફુ—અચ્છા તો ઓર, સુનો, વોહ અબદુલ કરીમ કસ્સાબકા સાલા જો ઘોઘારી મોહલ્લે મેં રહેતા હય, ઉસકી સાત બે-ટીયાં હય.—

ખયરસલ્લાહ—ખુબ, જબતો સાતોંને મિલકર બાપકા દિવાલા ફુક દિયા હોગા !

શયકુ—ઉસમેં ચારતો અંધી હયે. એક કાની હય, એક ગુંગી હય; મગર સબસે છોટી લડકી કરીમન હય, વોહ આપકે લાયક હ ય—લેકીન જરાસા લંગડાતી હય

ખયરસલ્લાહ—અબે તો કયા મુજે કોઈ લુલા લંગડા મુકરરર કીયા હયે, જો લંગડી જોરૂ દિલવાતા હય !

શયકુ—વ્હેભી નહીં વોહભી નહી તો ફિર આપકો કયસી જોરૂ ચાહીયે ?

ખયરસલ્લાહ—દેખ નેક હો, શરીફ હો, હસીન હો, જવાન હો, અસમતદાર હો, ઔર બડી બાત વ્હે કે વફાદાર હો !

શયકુ—વ્હે સબ ખુબીયાં તો પાંજરાપોલમેં એક અસી બરસકી કુ-વારી લડકી રહેતી હય ઉસમે હય.

ખયરસલ્લાહ—અબે મુઝે જોરૂકી જરૂરત હય યા માકી ?

શયકુ—વ્હે ભી નહીં, વોહભી નહીં ? તો ફિર આપકો જોરૂ મિલ ચુકી.

ખયરસલ્લાહ—અરે મિલેગી કયું નહીં ? વ્હે તો હમારી મહેરબાની હય કે હમ જોરૂ તલાશ કરતે હયેં. ! વર્ના ઇસ મહેંગે જમાનેમેં શોહર મિલતેહી કહાં હય !

(એજન્ટકા આના)

એજન્ટ—જનાબ તસલીમ અર્જ.

ખયરસલ્લાહ—આદાબ અર્જ.

એજન્ટ—જનાબ આપકા નામ ?

ખયરસલ્લાહ—મિર્જા ખયરસલ્લાહખાન,

એજન્ટ—મૈને કલ અખબારમેં પઢા હય કે આપ શાદી કરના ચાહતે હૈં ?

ખયરસલ્લાહ—જી હાં, મગર આપ કૌન સાહેબ હય ?

એજન્ટ—હમ ઇન્ડયન મેરેજ કંપની લીમીટેડ કે એજન્ટ હય.

ખયરસલ્લાહ—હાં મય સામઝા નહીં કે આપ કયા કામ કરતે હયેં

એજન્ટ—હમારા વ્હે કામ હય કે દુન્યાકી આબાદી બડહાવેં જોરૂઓં કો શોહર ઔર શૌહરોં કો જોરૂએં દિલવાવેં.

ખયરસલ્લાહ—મયેં સમઝા આપ દલાલ હયે, !

એજન્ટ—દલ્લાલકી અયસી તયસી ! હમ એક જન્ટલમેન હૈ.

ખયરસલ્લાહ—જનટલમેની તો આપકે ધંદે હીસે ટપકતી હય.

શાયકુ—જબતો યાર મેરા એક કામ બના દો. પુરાણી જોરૂ ઓર થોડા રૂપીઆ લેકર એક નઈ જોરૂ દિલવા દો.

એજન્ટ—પુરાણી જોરૂકો સંદુકમેં બંદ કર રખો. હમતો બિલકુલ નઇ જોરૂકી તિજારતે કરતે હયં.

ખયરસલ્લાહ—ભાઇ વાહ ! ઇસ સુધરે હુવે જમાનેમેં ક્યા ક્યા નયે ધંદે નિકલતે હયં.

એજન્ટ—ફરમાઇયે આપકો કિસ કિમાશકી જોરૂ ચાહિયે ?

ખયરસલ્લાહ—હસીન હો. જવાન હો, પઢી લીખી ચંચલ હો, અંદ્દે ફેશનબલ હો.

એજન્ટ—ઉમ્ર કિયા હો ?

ખયરસલ્લાહ—સોલા બરકી.

એજન્ટ—અગર સોલા બરસકી ન મિલે ?

શાયકુ—તો આઠ આઠ બરસકી દો લા દો.

ખયરસલ્લાહ—નિકલ જા કમબખ્ત, બીચમેં ગડબડ કરતા હય !

એજન્ટ—એકસ્ત્રીમીસ્ટ ચાહીયે યા મોડરેત ?

ખયરસલ્લાહ—નહીં નહીં, એકસ્ત્રીમીસ્ટ નહીં ચાહીયે ! વોહ કમબખ્ત નારાજ હોગી તો મુઝે ઘરસે બાહેર કર દેગી.

એજન્ટ—દેસી ચાહિયે યા વિલાયતી !

ખયરસલ્લાહ—અરે દેસી કો કયા કરેં—હમેં તો વિલાયતી ચાહિયે !

એજન્ટ—ઓર કિયા ખુબિયાં હોં ?

ખયરસલ્લાહ—સુનયે, ન અયસી બદસુરત હો કે દેખ કર જી મિતલાય, ઓર ન અયસી ખુબસુરત હો કે સારા શહુર જયારત, કો આય ન અયસી દુબલી હો કે એકાએક પસલી ગીની જાય, ન ઇતની મોડી હો કે રેલકે ફ્રાટ ક્રમેંભી ન સમાય. ન ઇતની લંબી હો કે બોસા લેને કે લીયે સીડી લગાઇ જાય. ન ઇતની તંદરસ્ત હો કે દિનમેં છે છે દફા ખાય, ન ઇતની બિમાર હો કે ડાકટર કા બિલ ચુકાતે ચુકાતે દિવાલા નિકલ જાયન ઇતની તની બોટ હોય કોઇ ઠગ જાય, ન ઇતની હુશયાર હો કે મીયાં કી પગરી તક ખેચ આય. બસ ઇસ કીમાસ કી

જોરૂ ચહિયે !

એજન્ટ—ઇસ કીમાસકી ઓરત તોં હમારે મુસલમાનોં મેં મિલની મુશ્કેલી હય મગર હાં તુમ માનો તો ઈશ મોહલ્લે કે નાકે પર ડાક્ટર કોપરઅરાસ રહે હયેં, જીનોને એક મેમસે શાદી કીથી, ઉન્કી એક લડકી હય.

ખયરસલ્લા—અજી કોઇ હો હમેં તો એક જોરૂ દીલવા દો.

એજંટ—તો બસ આપકો એક હફ્તેમેં જોરૂ મિલ જાયગી.

ખયરસલ્લા—મગર કહીં ધોકા ન ખાના ! કયું કે આજ કલ સાઠ સાઠ બરસકી બુઢીયાં મુહપર ચુના મલતી હયે ઓર હાથમેં પંખયાં લેકર ટુટી બાઇ સીકલ કી તરહ થરકતી ફીરતી હયેં કહી અયસા ન હો કે ધોકા ખા જાવ ઓર પુરાને ખઠારે કો ઉઠા લાવ.

એજન્ટ—આપ બેફીક્ર રહેં, અચ્છા બંદગી.

ખયરસલ્દા—તસ્લીમ ભાંઇ વાહ અબતો દો ચાર રોજમેં એક ફેશનેબલ જોરૂ કે ખાવીંદ કહેલાયેંગે, ઓર ખુદાને ચાહા તો દો ચાર હી મહીનેમેં દસ બીસ બચ્ચોં કે બાપ બન જાયેંગે.

બાબ પહેલા.

પરદા તીસરા. **તાહેરા કા મહલ.**

જલથલમેં તોહે પલપલમેં તોહે દાબ બીધાત બખાને હય. પ્રભૂ નાથ જગમગાત જગ અનુપ રૂપ દેખ કીરતી ગાવે હય જલથલ.

શેઅર.

છુપલે હામને રહેમતમે ઇન ગુનાહોંકો
ઇલાહી તુજકો ગફુરર રહીમ કહેતે હય.
કહી કહે ન અદુ દેખકર જલીલ હમે
યેહ ઉસકે બંદે હય જીસકે કરીમ કહેતે હયં
કઇ હરત તુંમરે ચરન ગુનીયન આવે હય—જલ

સુહેલ—અમ્માજાન કલ મુઝે જરૂર મીરજા કહતે થે રૈયત કો કાબુ મે રખને કે લીયે આપકો તીરો તલવાર સે કામ લેના પડેગા ક્યા બગેર તીરો તલવાર કે સલતનત કબજેમેં કામ નહી રહ સકતી હય.

તાહેરા—હાં સચ હય, મગર તીરો તલવારસે રઈયતકા બાદશાહ કે સામને સીર્ફ સર ઝુકતા હય, દીલ કભી નહી ઝુકતા હય. દીલ ઉસ વકત ઇનાયત ઇખત્યાર કરતા હય જબ કે બાદશાહ નર્મી, રહમ ઓર ઇનસાફ કરતા, ઓર રઇયતકો કા અપને બચ્ચોં કી તરફ પ્યાર કરતા હય !

સુહેલ—અમ્માજાન મેં બડે રહમ ઓર ઇનસાફ સે બાદશાહત કરૂંગા.

તાહેરા—તો બેટા તુમ્હારી બાદશાહત કો કભી જવાલ ન હોગા,

નોકર—હુજુરે અલી જનાબ કતલુખાં કે સાહેબ જાદે તશરીફ લાયે હે.

તાહેરા—અચ્છા ઠયરાવ હમ આતે હે.

(તાહેરા કા જાના)

રસીદ—સુહેલ ભયા, જબ તુમ બાદશાહ બનોગે તો મુઝકે રોજ આપકે દરબારમે હાજર હોકર; હજુર, જહાંપનાહા કહેના ઓર ઝુક ઝુક કર આદાબ બજા લાના પડેગા.

શુહેલ—નહી કભી નહીં ! યે તો નોકરોં કે કામ હે. હમ તુમ તો ભાઈ હેં.

રશીદ—ફિરતો મજા હી મજા હય, પર ઠયરોં અય બાતકા તો ઝગડા જુરૂર નિકલેગા.

શુહેલ—ક્યા !

રશીદ—તખ્ત પર તો તુમ અકેલે હી બયઠોગે ના !

શુહેલ—નહીં આધે તખ્ત પર મય બયઠુંગા ઓર આધે તખ્ત પર તુમ્હે બિઠલાઉંગા.

રશીદ—બસ બમ ફીરતો મયભી તુમ્હારે સાથ બાદશાહ કહે લાઉંગા.

શુહેલ—બેશક તુમ બાદશાહ, હમ બાદશાહ; સુહેલ બાદશાહ, રસીદ બાદશાહ.

(દોનોકા જાના ઓર તાહેરા કા મય. તુગરલકે આના)

તાહેરા—નહી નહી મય સચ કહેતી હું, મરહુમા કા કીના માઅસુમ બચ્ચે સે નિકાલા ગયા, ખુદા ઓર ઇન્સાફ કે હોતે એક યતીમ કે હક પર ડાકા ડાલા ગયા યહી નહી બલકે મઅસુમકા હક્ક દગાસે છીન લીયા ગયા ઓર ઇસકો લાવારિસ કરકે ઘરસે નિકાલા ગયા.

તુગરલ—અયસા નહીં હુવા !

તાહેરા—જુરૂર અયસા હી હુવા !

તુગરલ—ફર્જ કરલો કે અયસા હી હુવા તો હુકમત ઓર તાકત કે સામને હમ કયા કર સકતે હે.

તાહેરા—તો કયા તુમ યહ સમઝતે હો કે દુનીઆં શરીફોં ઓર બહાદુરોં સે ખાલી હય ?

તુગરલ—મેરી નજરમેં તો આજ અયસા એક આદમી ભી નહીં હય,

તાહેરા—નહીં હય !

તુગરલ—કાણ !

તાહેરા—મુલ્કકા રફીક મેરા શોહર તૌફીક !

તુગરલ—કયા યહે આપ યકીન સે કહેતી હય !

તાહેરા—યકીન ઓર સાથ હી ગુરૂરસે કહતી હું !

તુગરલ—લેકીન ઇનસાનકા ગુરૂર કભી કાયમ નાહી રહેતા,

તાહેરા—બસ બસ તુમ મેરે શોહર કી તોહીન કરતે હો !

તુગરલ—આપ ઇશ અંગુઠી કો પહચાનતી હો !

તાહેરા—હાં યહે અગુઠી મેરી શોહર કી હય; મગર ઇસ્સો તુમ્હારા મતલબ !

તુગરલ—મતલબ યહે કે આપકા શોહર ભી મલકાકે તરફદાર હે. ઉન્હી કે હુંકમ સે શમસા કી તાજપોશી કા હાલ સુનાને ઓર સુહેલેકો અપને હમરાહ લેજાને કે લીયે આયા હુ ઓર અપની સચ્ચાઇ કે સબુતમે યહે ગવાહ લાયા હું.

તાહેરા—યા ખુદા ! અગર તૌફીક અયસે ફરીસ્તે પર ભી દૌલત ઓર ખીતાબકા જાદુ ચલ ગયા, તો મઅલુમ હુવા કે ઇમાન ઇનસાનો પર લઅનત કરકે ઇસ કરેબી દુન્યા સે નિકલ ગયા.

તુગરલ—કહિયે અબતો યકીન હુવા !

તાહેરા—અગર તોફીકને સુહેલકો લેનેકે લીયે ભેજા હે તો વોહ હરગીજ મેરા શૌહર નહી હે.

તુગરલ—ઔરત પર ફરજ હય કે અપને શૌહરકે હુકમકી તાબેદાર હો.

તાહેરા—બેશક ઉસ હાલમેં જબ શોહર શરીફ ઔર બફાદાર હો.

તુગરલ—મય યેહ નહી સમઝ સકતા કે ગયર કે બચ્ચે કે લીયે અપની જીંદગી બરબાદ કરનાં કિસ કાનુનકા હુકમ હય !

તાહેરા—ખબરદાર, ગયરકા બચ્ચા ન કહેના ? ગયર તુમ સમઝતે હો યા હમ ? વોહ હમારે કલીજેકા ટુકરા હે, આંખોકા તારા હૈ, વોહ હમારે દોસ્તોં બલ્કે અઝીઝો સે ભી જીયાદા પ્યારા હય. વોહ હમારી જાન હય; બલ્કે કામ આયે તો જાનભી ઉસ પર કુરબાન હય ! જાવ મુલાકાત ખતમ હુઇ ઉસ બુઝદીલ જલીલ તોફીક સે કહેના કે તાહેરા બેવફા હો ગઇ. અબ ન મે ઉસકી બીવી હુ, ન વોહ મેરા શૌહર હય—

અયશો ખુશી રાહતકાતજમાના ગુજર ગયા
મય આજશે યેહ સમઝુગી કે તોફીક મર ગયા.

તુગરલ—તો ક્યા આપ સુહેલ કો દેના નહી ચાહતી ?

તાહેરા—અરે તુમ, તુમ્હારા બુઝદીલ તોફીક તુમ્હારી મલ્કા ઔર મલ્કા કે તમામ લશ્કર મુઝસે જગ કરને આયે, તો સુહેલ ક્યા—સુહેલ કા એક નાખુ નભી યહાં શે ન જાને પાયગા !

તુગરલ—હું

તાહેરા—હાં--

જબ તક યેહ રહ આતીશે ઇબરતસે ગર્મ હૈ
ચહેરે પે આંખ આંખોમે દુન્યાકી શરમ હૈ
કાંધે પર સર હય, સરમે વફાકા જુનુન હય.
તનમે રગેં, રગોંમે શરાફતકા ખુન હય,
સિનેમે દીલ, હય દીલમે ખુદાકા ખ્યાલ હય,
ઇજા દે મેરે લાલકો—કીસકી મજાલ હય.

તુગરલ—અચ્છા તો બહુત જલ્દ માલુમ હો જાયગા—તેગ ઔર શમશીરશે, સખ્તીસે, જબરો જોરસે, મગર યુ નહીતો ઇશ-

કો હમ લે જાયેંગે ઈસ તોરસે.

તાહેરા—અગર જલીલ હોકર નહીં જાના ચાહતે હો તો બગયર એક લફ્જ બોલે યહાં સે નીકલ જાવ ? જાવ સુહેલ કો લેના હય તો પહેલે ઘર જાવ, મા બાપસે મિલ લો દોસ્તો સે રૂખસ્ત હો લો, કફન કે લીયે કપડા, દફન હોને કે લીયે જમીન કા ટુકરા ખરીદ લો; બાદ કમર મૌત તુમ્હેં રહમ કરકે જીંદગી બખ્શ દે તો સુહેલકો મુઝસે છીન લે જાવ !

તુગરલ—દેખો અજદેહ કો ન જગાવ, શેરકો ન છેડો, પહાડસે ન ટકરાવ ! અગર સુહેલ ઓર શમસા કે બીચમેં આવોગી તો પુરાની દીવારોંકી તરત ઠોકરાંસે ઉડાદી જાવગી !

શએર.

યહું સરકારી દીખાયગી અબ રોજે બદ તુમ્હે,
દેખું તો કોણ દેતા હે આકર મદદ તુમ્હે

(તોફીકકા આના)

તોફીક—મૈ ! દગાબાજ કે બચ્ચે મય હું ?

તુગરલ—કોણ તોફીક ? ઓર આજાદ !

તોફીક—નીદકી હાલતમેં મેરી ઉંગલીસે અંગુઠી ઉતારકર શરીફ ઓરત કો ધોકા દેનેકે લીયે આયા હૈ—

શએર.

ભોંક દુ શમશીર કબજે તક દીલે ના પાકમેં
તોરદુ સર ચુક દુ મુહ પર મીલા દુ ખાકમેં

તુગરલ—તોફીક જબાન રોક વર્ના પચતાયગા ? એક બાર શેરકે પંજેસે નીકલ ગયા તો કીયા દુબારા કાબુમે ન આયગા ?

તોફીક-જા-જા સર સલામત લે કર ચલા જા, વરના ઇસકા જબાબ જબાન કે બદલે ઠોકરોંસે દીયા જાયગા!

તુગરલ ઇસ કીલેકો તહસ નહસ કરકે ઇંટ સેઇંટ ન બજાદુ જીસ કીલેસે ભાગ નીકલા હય, ફીર જંજીરોંસે જકડ કર ઉસીમેં ન પહુંચા દું તો મુઝે કતલુકા બેટા ન કહેના

(જાના તુગરલકા)

તાહેરા—પ્યારે શૌહર મુઝે મુઆફ કરના આજ મેરે મુંહસે તેરે શરીફ નામકી તોહીન હુઇ

તોફિક—પ્યારી બીવી ર્‌હે ક્યા અગર ઇસ દગાબાજ કી બાતે સુનકર ઇસસેભી જ્યાદા કહેતી તો બાહજ થા

તાહેરા—મગર તુમને શમસાકી કયદસે રેહાઇ ક્યુંકર પાઇ ?

તોફીક—ખુદાને ગયબી મદદ પહુંચાઇ ! મેરે દોસ્ત કહેરમાન ને નીજાત દીલવાઇ

તાહેરા—મગર અબ વોહ દીન બહોત કરીબ હય કે સમસાકી ફોજ હમારે કીલે કી ચોતરફ વબાઇ કીડોં કી તરહ ફયલી હોગી ઉસ વકત આહ ન કરના આંસુ ન ખોના, બાત નગંવાના બસ મારના યા મર જાના

શએર

સાકે જાંબાઝો હો એક એક રગમેં એક એક બાલમેં દેખના લગઝીશ ન આને પાયે ઇસ્તકલાલમેં

તોફીક—ફર્ક આને દુગા મૈં હરગીજ ન અપની આનમેં માર કર આઉગા યા મર જાઉગા મયદાનમે

ગાના

કર કર કર કર જંગ ટુટ પડુ મય સાગર
બરસું બીજલી બનકર ગરજ ગરજ દુશમનપર—કર
જગમે નામ કરકે કામ ચમ ચમ ચમકાદુ
થર થર કાંપે તમામ તેગ ધરૂં સર તનપર—કર

બાબ પહેલા.

પરદા ચોથા **મકાન ખયરસલ્લાહ.**

ખયરસલ્લાહ—ભાઇ વાહ, અબતો હમ સિંગલસે ડબલ હો ગયે ! લોગ કહેતે હૈ કે ડરબીકી લોટરી ઓર પટા—ખાસી જોરૂ કિસમત હીસે મિલતી હય, મગર હમકો તો ઘર બયઠે ફેસન જોરૂ મિલ ગઇ. ઓર ક્યા વલ્લાહ તમાશા હય ! અ

ગર ટિકટ લગાકર બયઠ જાઉ તો રોજ સેંકડો રૂપીયા કમાઉ બોય, બોય,–

શયફુ–ઓલ રાઇટ સાહેબ

ખયરસલ્લાહ–મેમ સાહેબ કહાં હય ?

શયફુ–અપને ડરેસ રૂમમેં

ખયરસલ્લાહ–કયા કરતી હય?

શયફુ-કલ જો માર્કીટ સે બંદર ખરીદ કર લાઇ હય ઉસે છુરી કાંટેસે ખાના સીખલાતી હય.

ખયરશલાહ–બેવકુફ બંદરકો છુરી કાંટેસે ખાના કુયસે આયગા ?

શયફુ– કયુ નહી આયગા ! આખીર આપ કયસે શીખે ?

ખયરસલાહ–ચુપ બેઅદબ કયા બકતા હય !

શયફુ–દેખો સાહબ મયભી આજકલ તુમ્હારી તરહ સુધર ગયા હુ;બાત કરની હો તો દેસી જબાન મેં કરો પર ગાલીય! દેના હય તો ઇંગ્રેજી જબાનમે !

ખયરસલાહ–ભઇ વાહ ! ગાલીયાં બી દો તો ઇગ્રેજી જબાનએં ! નાક કાટલો મગર વીલાયતી છુરી સે ! અચ્છા ભઇ જા મેમ સાહબ કો બુલા

સયફુ–અચ્છા તો અપને નામ કા કાર્ડ દો

ખયરસલાહ–કયુ ?

શયફુ—મેમસાહેબકા હુકમ હય.

ખયરસલ્લાહ—અગે મેમસાહેબકા બચ્ચા, જાતા હય યા નહી ?

શયફુ—દેખો સાહેબ હાથ ન લગાના અગર આપ તુગરલ બેગ કે એડીકાંગ હયં તો મે બી મેમ સાહેબકા પ્રાયવેટ સેક્રેટેરી હુ. (ખયર સલ્લાહ મારતા હય સયફો ચિલ્લાતા હય) ઓ મેમસાહેબ દોડો, દોડો, માર ડાલા, માર ડાલા–

(ડાલી આતી હય.)

ડાલી—વોટજ ધી મેટર

ખયરસલ્લા—છોડદો મે ઇસકી જાન લુગા !

ડાલી—આખીર ઇસસે કયા કુસુર હુવા ?

સયકુ-સિર્ફ ઇતની બાતપર બીગડ ગયે-મેને કહા કે મેમ સાહેબ સે મીલને કે લીયે અપને નામ કા કાર્ડ દો.

ડાલી-ઓહ ય્હે સચ કહેતા હય.

ખયરસલ્લાહ-તો કયા અપની જોરૂ સે મીલના હો તો કારડ દો વરના વાપસ જાવ.

ડાલી—ય્હે તો કાયદેકી બાત હય.

ખયરસલા-મેરે ઘરમે અયસા કાયદા વાયદા નહી ચલેગા.

ડાલી—કયુ નહીં ચલેગા ! જુરૂર ચલેગા.

ખયરસલ્લાહ--તુમ મુંઝે ધમકાતી હો ! મેં તુમ્હારા શૌહર હુ !

ડાલી—મગર ઘરમેં આને કે બાદ તુમ્હેં જોરૂ બનકર રહેના હોગા.

ખયરસલ્લાહ-એસા કભી ન હોગા.

ડાલી—જરૂર હોગા, વરના મેં અયસે ઘરમે રહુગી જહાં કાયદે ઓર ફેશનકી ઇજ્જત નહીં.

ખેરસલ્લાહ-ભાઇ વાહ, શૌહર છુટે મગર ફેશન ન છુટે, અચ્છા સા-સાહબ જાને દો.

ડાલી—નહીં તુમને મેરા ઇનસલ્ટ કિયા ઇસ લીયે મુઆફી માંગો.

ખયરસલ્લાહ-કયા મયે મરદ હોકર તુમસે મુઆફી માંગુ !

સયકુ-અજી માંગ લીજીયેના સરકાર, ય્હેભી આજ કલકા ફેશન હય.

ખયરસલ્લાહ--અચ્છા ભઇ ફેશન હય તો માફ કરો.

ડાલી-થેંકયુ, ડીયર ઇસશે માઅલુમ હોતા હય કે તુમ પફેક જેનટલમેન હો. ડીયર યહે બીલ ચુકા દો.

ખયરસલાહ-અરે કાહેકા બીલ ! ગયે મહીનેમેં તો પાંચશો ભેંટ ચઢા ચુકા.

ડાલી-યહે તો ઇસ મહીનેકા હય, ઇસમે તો સીરફ ચારશો નબે રૂપીયે હયેં.

ખયરસલ્લાહ-(બીલ પઢતા હય) બાઇસકલ કા લમ્પ તીસ રૂપીયા, મોટરકારકા કિરાયા સાઠ રૂપીઆ કુત્તેકે ગલેકા પટા નવ રૂપીઆ, વાસકોટ કા કપડા સાત રૂપીઆ ઓર ઉસકી સિલાઇ સાઠ રૂપીઆ, અરે કયા સાત રૂપીયેકા કપડા ઓર સાઠ રૂપીઆ સિલાઇ !

ડાલી–ક્યા સાઠ રૂપીઆ બહુત હય ! ડાક્ટર રૂસ્તમજીકી મિસિસ તો એક એક પોલકેકી ડેઢ ડેઢ સો રૂપીયે સિલાઇ દેતી હય.

ખયરસલ્લાહ–જબહી તો ડાક્ટરકે દવાખાનેમેં ભાડવાડી ઓર એલીફ બયઠે રહેતે હૈ.

ડાલી–ડીયર, ડીયર, ડીયર,––

ખયરસલ્લાહ–વોટ ઇજ ધી મેટર ?

ડાલી—જરા મેરે શુજ કે બટનતો ખોલ દેના.

ખયરસલ્લાહ–અરે મે તુમ્હારા શૌહર હુ યા નોકર હુ ?

ડાલી–મેરા પૈર દરદ કરતા હૈ ઔર તુમ્હે મસકરી સુઝતી હય. દેખો જલદી ખોલો નહી તો મે બીગડ જાઉગી.

ખયરસલ્લાહ–અચ્છા ભાઇ બીગડો નહી ક્યા કરે. યારોં યેભી આજ કલકા ફેશન હે.

ડાલી–ડીયર જરા સફા ભી કર દો.

ખયરસલ્લાહ–અરે મે તુમ્હારા શૌહર હુ યા કોઇ મોચી હુ ! જરા મેરી મુછોકો ખ્યાલ કરો.

ડાલી–તુમ જેનટલમેન હોકર અયસી બાતે કરો વોહ ઠીક નહી.

ખયરસલ્લાહ–તો ક્યા સબ જેનટલમેંન અપને ઘરમે અપની લેડીયોં કે જુતે સાફ કરતે હે.

ડાલી–મેરા ટેમપર જાતા રહેગા તો મે બીગડ જાઉગી.

ખયરસલ્લાહ–અચ્છા ભાઇ બીગડો ! નહી. ક્યા હસ્તે હો યારો ખુદા જાણે મેરી તરહ કિતને જેનટલમેન આપને ઘરમેં અપની જોરૂઓ કે જુતે સાફ કરતે હોગે,

ડાલી—થેંક્યુ ડીયર, ઇસ બરતાવસે મઆલુમ હુવા કે તુમ, પક્કે જેનટલમેન હો.

ખયરસલાહ–અરે લઆનત પડે અયસી જેનટલમેની પર બાહેરતો મુછો પે તાવ દે ઓર ઘરમે આયે તો જોરૂ કે જુતે સાફ કરે.

(સયજુ આતા હય)

સયજુ–અરે ગજબ હુવા–ગજબ હુવા—

ડાલી–ક્યા હુવા ?

અબ્બુ—આપકે બંદરને લેમ્પ ગિરા દિયા તો સરકારકા નયા કોટ પટલુન જલ ગયા.

ડાલી—જલ ગયા તો જલને દે સરકાર તો નહીં જલ ગયે !

અબ્બુ—સરકારકે જલનેકા તો મુઝે ભી ગમ નહીં, મગર અફસોસ તો યેહ હય કે સાથ આપકે રેશમી મોજેભી જલ ગયે.

ડાલી—હેં-હેં-ક્યા મોજેભી જલ ગયે કમબખ્ત ક્યું નહીં બચાયા, તેરા સત્યાનાસ જાય.

ખયરસલ્લાહ—લો સરકારકા કોટ પટલુન જલ ગયા તો ટસસે મસ નહીં હુઇ, ઔર છે આનેકે મોજે જલ ગયે તો છછુંદરકી તરહ કુદ પરી. યેહ ભી આજકલ કા ફેશન હૈ.

ડાલી—ડીયર આજ શામકો મેરે લિયે મોજે તો લે આના.

ખયરસલા—હમેં તુમ્હે સબકુચ્છ ચીજે લા દુંગા, લેકીન તુમ્હારી હરકતેં મુઝે પસંદ નહીં હયં.

ડાલી—તો તુમ ક્યા કહેના ચાહતે હો !

ખયરસલાહ—તુમ દિન ભર બાઇસીકલ ઉડાતી ફિરોગી તો ઘરકા ઇન્તેજામ કોન કરેગા. !

ડાલી—ઘર ગયા જહન્નમમેં ઘરકે ઇન્તેજામકે લિયે કોઇ ગવરનેસ નોકર રખ લો.

ખયરસલાહ—તો ફિર તુમકો ક્યું શાદી કરકે ઘરમેં લાયા હું ?

ડાલી—મિયાં વોહ દિન ગયે જબ ખલીલખાં ફાખ્તા ઉડાતે થે, મર્દ ઔરતકે હાથકી પકી પકાઇ ખાતે થે. આજ કલ ઔરતોંકા ઘેર ઘેરા હય, ઝાડો દેના, ચક્કી પીસના, બરતન માંજના, બચ્ચે પાલના ગરજ સબ કામ અબ મર્દોકો કરને પડેંગે.

ખયરસલાહ—ઓર ઔરતેં ક્યા કરેગી ?

ડાલી—હાઇ કોર્ટ કી જજ બનેગી, પાર્લામેન્ટકી મેમબર હોગી, અખબારોંમે ગજમુન લીખેગી મજલીસમેં લેક્ચર દેગી ગર્જ કે હર બાતમેં મર્દોકી નાક કાટેંગી

ખયરસલ્લાહ—હાં, ક્યું ન કાટેગી ! આજકલ દુન્યામેં તુમ્હારા

ડંકા બજ રહા હય.

ડાલી—બોય-બોય, હમારે લિયે એક કપ ચાય લાવ,

ખયરસલ્લાહ—ઓર મેરે વાસ્તે એક કપ કાફીલાવ.

સયફુ—ઠયરિયે સાહેબ, પહલે મૈં અપને માલિકકા કામ કરૂંગા ફિર તુમ્હારા.

ખયરસલ્લાહ—મેં તેરા માલિક નહીં હું ?

સયફુ—નહી, મૈં મેમસાહબકા નોકર હું.

ખયરસલ્લાહ—સુનતી હો ?

ડાલી—સચ કહેતા હય, ક્યું કે તનખ્વાહ મેરે હાથસે પાતા હય

ખયરસલ્લાહ—પર રૂપીયે તો મેરે દેતે હય,

ડાલી—ઔર હુકમ તો મેરા ચલતા હય.

ખયરસલ્લાહ—તુમ ચાહોગી તો હમકો ભી કિસી રોજ નિકાલ દોગી.

ડાલી—વ્હે, ક્યા વહિયાત બાત કરતે હો ! બોય, જાવ આયાકે, બોલો સાહબકે વાસ્તે કાફી લાવ.

શયફુ—બહુત અચ્છા મેમ સાહેબ.

ડાલી—(ગલેમેં બાંયેં ડાલ કર) ડીયર તુમ જરા જરાસી બાત પર ખફા હો જાતે હો, દેખો મેં તુમ્હારી કયસી ફરમાંબરદારી કરતી હું.

ખયરસલ્લાહ—કમબખ્ત મેરા દિલતો બિલકુલ હિંદુસ્તાની હય. જો ગલેમેં બાંયેં ડાલતેહી ઢીલા હો જાતા હય, ઔર ઉસકી ચટકમટક દેખકર બલકુલ પીલપીલા હો જાતા હૈ

ડાલી—માઇ ડીયર ખયરૂ.

ખયરસલાહ—માઇ ડીયર જોરૂ.

ડાલી—ક્યા કહા—જોરૂ ? યહ્‌ તો પુરાના આઉટ ઓફ ફેશન નામ હય તુમ મુઝે જોરૂ કે નામસે કભી ન પુકારના.

ખયરસલ્લાહ—તો ક્યા તુમ્હે ચાચી, દાદી, નાની કહું, ક્યા કહુ ?

ડાલી—ડોન્ટ યું નો માઇ નેમ ? સે ડીયર ડાલી.

ખયરસલાહ—માઇ ડીયર ડાલી

દાસી—ચલો વોહ જો ઇંગરેજી ગાના મયને તુમ્હે સિખાયા હય વોહ ગાવ ઔર મેરે સાથ નાચો.

ખયરશાહ્‌લ્લાહ—ક્યા મયં તુમ્હારે સાથ નાચું ? અરે યહે સબ ભલે આદમી બયઠે હુવે હયં વોહ મુઝે રસ્તેમેં ચલને નહીં દેંગે, ઔર કહેંગે કે દેખો બુઢા હુવા તો જોરૂ કે સાથ નાચતા હય.

ગાના.

Now let me alone, though I know you won't,
I know you wont I know you won't
Now let me alone though I know you won't
impudent Barney O'hea
It makes me outragious, when you are so count agios
'Youd better look out for the stout corney creagh
He is the boy, that bolives I am his joy
So you'd better behave yourself, Barney O'hea
impudent Barney
None of your Blarney
impudent Balney O'hea.

બાબ પહેલા.

પરદા પાંચવા **તસનીમ કા બાગ.**

ગાના—બાદે બહાર આઇ હોને નીસાર આઇ
કરતી હય બુલબુલેં શોર પ્યારી નીગાર આઇ—છઇ
હરગુલપે હય લાલી બુલબુલ મતવાલી ઝુમેં હય ડાલી
ફુલોંકી મહકસે જીયા શાદ કરો હીલ મીલ મીલ સંગ
ફુલોંકી ફબન ચલત પવન હરગુલપે
તુમપર બલહારી સુખીયાં સારી વારેં જીવરવા
હરવા ગલેમે ડલે દોહરા—હર ગુલપે

સહેલી-મારાઅલ્લાહ !

શઅેર.

જામે બહાર પિકર ઇશજાર ઝુમતે હય,
એક દુસરેકો મિલકર મસ્તીમેં ચુમતે હય.
ફ્યાજીયાં ચમનમેં અપની દિખારહે હય,
બાદે સબા કે ઝોકે ખુશબુ લુટા રહે હય.

સહેલી-ઝુમ રહી હય પત્તી પત્તી ઇસ ગુલશન કિ ડાલીમે,
કલીયાં ખીલકર ફુલ રહી હ, ફુલ હય કયા હી લાલીમેં.
કોયલ ઢોલ બજાતી હય ઔર બુલબુલ તાન લગાતી હય,
દિલોંકો ફરહત તાક ધના ધન કયા કયા નાચ નચાતી હય.

તસ્નીમ—જીસ તરફ દેખો ચમનસેં મેરે રઅનાઈ હય,
મહુએ નજારા હય દિલ, ચસ્મ તમાશાઈ હય.
મોતિ બિખરે હય યહે, કતરે હય નહીં શબનમ કે,
આતિશે ગુલકા ધુંવા હય–કે ઘટા છાઇ હય.

સહેલી—ગુલેજાર વ સરૂ કદ ગુન્ચા દહન તુમભી તો હો,
સરસે લેકર પાઉં તક પ્યારી ચમન તુમભી તો હો.

સહેલી—પ્યારી બાગ કે સાથ કુચ્છ અપની ભી તો તઅરીફ
કિજીયે ?

તસ્નીમ-મુઝમે, કિયા દેખા હય જો સારી ચમન કહેતી હો તુમ,
છેડખાની કો મેરી બ્યસે સુખન કહેતે હો તુમ.

સહેલી—અજી સરકાર ચમનભી વોહ ગુલે બેખાર હય,
જીસ પર બુલબુલ હજાર જાનસે નિસાર હય.

સહેલી—હાં હાં, ઇસ ગુલ કો કિસી બુલબુલહી કા ઇન્તેજાર હય,
„–જહાં ફુલ હોતા હય વહાં બુલબુલ દૌડતા હુવા આતા હય
„ જહાં ચુહા હોતા હય વહાં બિલ્લી કુદી હુઈ આતી હય
„–મગર પ્યારી કોઇ બુલબુલ આય તો ઉસે ગુસ્સેસે ન ડરાના
„–બલ્કે ચુમકાર ચુમકાર કે પાસ બુલાના
„–જબ આ જાયે તો જરૂર શાદી કે પીંજરેમેં ફસાના
„–જબ ફંસ જાયે તો રોજ નખરેકી છુરી ચલાના

તસ્નીમ-દેખો બઇ અબ હમ સબ ખો દેંગે-જયાદા સતાવગી. તો

પ્યુઘની કસમ રો દેંગે.

સહેલી–પયારી તુમ્હે અપની કદ્ર નહીં હય.

પરી હો, સુસ્તરી હો, હુર હો મહવે તમાશા હો,
ઉઠા કર આયના દેખો તો હો મઅસુમ તુમ કયા હો.

તસ્નીમ—નિગોરીયોં કયા તુમ સબોંને મિલકર મુઝે છેડનેકી કસમ ખાઇ હય.

સહેલી–પયારી શાદીકા જીક્ર કરના કયા કોઇ ગાલી હય ?

ગાના—આએ આએ શામ સુદર સઇયાં સુન ગુઇયાં
મંદરવા તોરા સાવરાં બાંહિ ગરે ડારીયાં
છેડત કૈંયું સારીયાં
શરમ ન કર મદન મોહનીયાં—આએ
જાઓ સખી ન સતાવો શખી અબ દુંગી મય ગારી જાવો
દીલબર બરતર સુંદર મનહર જાન જાન પ્યારા
ચલરી જા જા જા નકર ઠઠોરી અબ
ચતર સુગર મચેલ મચલ ચંચલ ચપલ મત લટકર
એ......હાં નીઠુર સગરી—આએ

(જાના તસ્નીમકા મયેં સહેલીયોંકે, ઔર શહરીયાર ઔર ફ્યજુકા બાગમે આના.)

ફ્યજુ–અજી બંદા નવાજ ઘરસે ઘોડે ખરીદને નિકલે ઔર યહાં કહાં ધંસ પરે. યહે બાગ જનાના હય, મરદોંકા આના મના હય. અગર હમ બેદુમકે ચુહોંકો પોલિસકા બાગર બીલ્લા દેખ પાયગા તો સિધા બડે ઘર લે જાયગા.

શાહરયાર—અએ તેરી તબિયત તો મુર્ગી કી તરહ બોાફ દે અંડે દિયા કરતી હય, તુતો નાહક સર ફિરાતા હય.

ફ્યજુ–અગર મેરી બાતોં સે આપકા સર ફિરતા હય તો યહે મુરગા અપની કુંકરકુ બંદ કરતા હય.

સહેલીયાં–(અંદરસે) ભાગો, ભાગો, શેર આયા, શેર આયા

(તસનીમ અંદરસે દોડી હુઇ આતી હય ઔર શહરયાર કે હાથોંમેં બેહોશ ગિરતી હય. શહરયાર ફ્યેર કરતા હય.)

શહુરયાર—મુજી શરદ હો ગયા. ક્યા મુલાજમ સા ચહેરા ખોફસે જરદ હો ગયા.

શહુરિયાર—ક્યુ બે તું મ્હાં ક્યું આયા ?

ફેયજુ—આપકા નાટક દેખનેકો,

શહુરયાર—ચલ નિકલ યહાં તેરી કોઇ જુરુરત નહીં હય

ફેયજુ—સચ હય બાબા ક્બાબમેં હડ્ડીકી ક્યા જુરરત હય

શહુરયાર—આઇએ મુસાવર કી કલમ, શાયર કે ખિયાલ, કુદરતકી કારીગરી ગયરતે હુરોપુરી.

ફેયજુ—જનાબ આપકે હાથ થક ગયે હોંગે લાઇયે મયેં લે લું

શહુરયાર—કમબખ્ત તું ફિર આયા ! જા ઔર ફોરન જા.

ફેયજુ—જી બજા હય કિબલા

શહુરયાર—જાગ જાગ અય હસિના જાગ ઔર કુદરતકા તમાશા દેખ

(તસનીમ કો હોશ આતા હય)

તસ્નીમ—(સહેલીયોંકો પુકારકે) અરે નરગિસ. સોસન, મુઇ તુમ સબ કિધર હો !

શહુરયાર—ઘબરાઇયે નહીં, વોહ સબ બહીં હય શેરકે ડરસે કહીં છુપ ગઈ હય,

તસનીમ—સાહિબ ક્યા શેરસે મેરી જાન આપને બચાઇ ?

શહુરયાર—ઇંનસાનકી કોશીશ કિસ શુમારમેં હય બચાનેવાલા જુલજલાલ હય.

તસનીમ—મેરે બચાનેમેં આપકા કોઇ જખ્મ તો નહીં આયા !

શહુરયાર—બાહેરતો કોઈ જખ્મકા અસર નહીં, હાં કહી અંદર ચરકા લગા હો તો ખબર નહીં.

ફેયજુ—ઇશ્ક કી ઇંદર સભાકા પહેલા સીન શુરુ હો ગયા.

તશનીમ—આપ કોણુ સાહિબ હયેં !

શહુરયાર—મયેં એક મુસાફિર હું.

તસનીમ—યહાં કિસ ગરજસે તશરીફ લાયે હો !

ફેયજુ—એક બીબી ઢુંડનેકો આયે હયે.

તસનીમ-મયેં સમઝી આયદ શ સ-શ-શ-

ફેયજુ—હાં હાં, શાદી શાદીકે તમેબગાર હયેં. માશાઅલ્લાહ આપ બડી સમઝદાર હયેં. (સહેલીયાં આતી હય.)

સહેલી—યેહ લો યહાં તો ઔર હી કુચ્છ હો રહા હય.

„ યહે સેર કે ભાઇ સવાસેર કહા આન કુદે.

„ પયારી યહે કૌણુ સાહિબ હયેં ?

તસનીમ-કોણુ—કહાં ?

સહેલી—વોહ જો બહુત ખુશ નજર આતે હયેં; હમેં યા તુમ્હેં ખુદા જાણે કિસે દેખ કર મુસકરાતે હયેં.

તશનીમ-કહાં હય, કીધર હય, યહાં તો કોઇભી નહીં

સહેલી—યું દેખો યું.

તસનીમ—યહે

સહેલી—હાં બોલોના.

તસનીમ—યહે તો વોહ હયં જીનોને જાન બચાઇ—

તીસરી—વોહ હયેં, જબતો આપકો ઇનકા શુક્રીયા અદા કરના ચાહિયે.

ફૈયજુ—બિચારી શુક્રીયાહી તો અદા કર રહીથી.

સહેલી—તો કયા હમારી બાનુંકો અહેસાન ફરામોશ સમઝતી હો ! શુક્રીયાભી અદા કિયા હોગા ઔર સાથ હી કોઇ બડા ભારી ઇનામભી દિયા હોગાં,

સહેલી—હાં હાં પ્યારી કયા ઇનામ દિયા હમેંભી બતાવ

„ -અજી વાહ બસ સમઝ જાવ

સતનીમ-જાવ જાવ મુંઝે ન શરમાવ

સહેલી—અચ્છા અચ્છા ન શરમાવ. ન શરમાવ; બહુત દેર હુઇ ચલો ઘરકો આવ.

તશનીમ—હાં હાં ચલો—બંદગી. (જાના)

સહરયાર-તસલીમ—

સુંધને ભી મયેં ન પાયા થા કે વોહ ગુલ ઉડ ગયા.

ફૈયાઝુ—રહે ગયા ઉલ્લુ કા પઠ્ઠા ઓર બુલબુલ ઉડ ગય હત તેરીકી યહે તો ફિર આ ગઇ

તસનીમ—જનાબ મુઝે મુઆફ કિજીયે, મયેં જલદીમેં આંપકા શુક્રિકા અદા કરના ભુલ ગઇ થી.

શહરયાર—લેકીન ખુદાકે લિયે શુક્રિયા કે સાથ કહીં મુઝેભી ન ભુલ જાઇયેગા.

તસનીમ—આપકી મહેરબાની કહીં ભુલનેકે લાયક હય.

(સહેલીયાં આતી હય.)

સહેલી—અરે વાહ ફિર તુમ યહીં. આ ગઇ.

,,—અજી મિયાં તુમ્હારા કહીં ઘર-વર હય કે નહીં.

ફૈયાઝુ—ઘર કયા અબ તો ઇન કી કબ્ર ભી યહીં બનેગી.

સહેલી—કયા યહાં ચંબુક પથ્થર હય જો બાર બાર તુમ્હે યહાં ખીંચ લાતા હય.

,,—બસ બસ જ્યાદા ન મચલો અબ ઘરકો ચલો

તસનીમ—અય-અય—

સહેલી—કયા હુવા !

તસનીમ—પાઉમેં કાંટા ચુભ ગયા.

ફૈયાઝુ—પાઉમેં કાંટા ચુભ ગયા યા દિલમેં બસુલા ઉતર ગયા.

શહરયાર—અગર હુકમ હો તો મયેં કાંટા નિકાલું.

સહેલી—બેશક યહે કાંટા અપહીસે નિકલેગા.

,,—બસ બસ અબ કાંટા વાંટા રહેને દો સીધી ઘરકો ચલો—

બંદી યહે સબ દિલકી ઘાતેં હય પાઇ હુઇ.

હાલ કહે દેતી હય દિલકા આંખ શરમાઇ હુઇ.

(સહેલીયોં વ તસનીમ કા જાના)

શહરીયાર—મેરી ઉમ્મીદોકી દુન્યામેં અંધેરા હો ગયા.

ફૈયાઝુ—બાઇ મેરે યહાંસે ઘર ચલો અબતો સવેરા હો ગયા,

ગાના—હાંરે ગોરી ચાલો ન ઠારો અકેલી અલબેલી

દેખો બાલાસા જોબના લુટે ન કોઉ સાહેલી અલબેલી

સતીરી મય હારી મય હારી મય હારી

મોહે ન સતાવો અય જાઓ
કાહે રંગીલે રસીલેસે પ્યારી નેહાં લગાયા બતાઓ
જાઓ અબન બોલુંગી તુમસે ગુઇયાં શોર ન મચાઓ
ગઇ સબ જાન સખીયાં કરકે ઘાત કાહે છુપાત
મનકી બાત, ભેદ કહત હય મોહની અખીયાં–ચલો

બાબ પહેલા.

પરદા છટા. **મકાન ખયરસલ્લાહ.**

ખયરસલ્લાહ–લાહોલવલાકુવત ! ફેશનેબલ જોરૂને તો મેરા દિવાલા નિકાલ દિયા યારોં મયેં પુછતા હું ઓરત જાત રાતકો બારા બારા બજે તક નાટક દેખનેમેં રહે કયા ઇસકા નામ ફેશન હય ? ગયરોંકે સાથ મોટરમેં બયઠકર હવા ખાને કો જાય કયા ઇસકા નામ ફેશન હય ! હજારો રૂપીયે કપડોં કે પીછે બરબાદ કરના ઇસકા નામ ફેશન હય ?

(કપતાનકા આના)

કપતાન–સુનોજી ખયરસલ્લાહ, નવાબ કતલુખાન કી તરફસે હુકમ આયા હય કે તુમ દો ઘંટે કે બાદ છાવનીમેં હાજર હો જાના.

ખયરસલ્લાહ–બહુત અચ્છા, મગર આજકલ જરા............

કપતાન–હાં મયેં જાનતા હું કે આજ કલ તુમને એક ખુબસુરત ઓરતસે શાદી કી હય, ઇસ લિયે ઘરસે નિકલના નહીં ચાહતે.

ખયરસલ્લાહ–(ખુદસે) બેટા ખયરસલ્લાહ. ઇસ પુરાને ગુનાહગાર કી નિયત બિગડી મઅલુમ હોતી હય.

(ડાલી આતી હય)

ડાલી–નોકર બડે બેઅદબ હય, એકદમ ગોલી માર દેનેકે કાબિલ હય.

કપતાન—ખયરસલ્લાહ યહે કોન હય ?

ખયરસલ્લાહ–અરરર–યહે કહાં આઇ ! હુજુર મેરી બહન હય–

અરે મેરી બીબી હય.(ડાલીદ્દા)અરે તુમ યહાં ક્યું આઇ?

ડાલી–યહ કોણુ સાહિબ હયેં?

ખયરસલ્લાહ–તુમ્હેં ઇસસે કયા કોઇ ભી હયે.

ડાલી–મયેં ચહાતી હું મુઝે ઇનસે ઇનટ્રોડયુસ કરાવ.

ખયરસલ્લાહ–તો કયા મુઝે કોઇ મિલાવખાન સમઝી હો

ડાલી–અભી તુમ એટીકેટસે મહજ નાવાકીફ હો.

ખયરસલ્લાહ–અપની જોરૂકો દુસરેસે મિલાના ઇસકા નામ એટી-કેટ હય!

ડાલી–તો મયેં ખુદ ઇનસે મિલતી હું. જનાબ મયેં આપકા નામ પુછ સકતી હું?

કપતાન–બંદેકો કપતાન દિલેરજંગ કહેતે હયેં,

ડાલી—મયેં આપકો દેખ કર બહુત ખુશ હુઇ.

કપતાન–મયેં આપકો દેખકર બહુત મસરૂર હુવા.

ખયરસલ્લાહ—બસ અબ મુઆમિલા બીગડતા હય. હજુર આપ કુચ્છ નાશતા વાસતા તો ન કરેંગે?

કપતાન–બેગમ અયસી હસીન ઓર ખુશ અદા ઓરત મયેંને કભી નહી દેખી.

ખયરસલ્લાહ–અરે જાવ હજુર કે લિયે કુચ્છ શરબત વગયરા લાવ,

કપતાન—નહીં, શરબત સે જ્યાદા મુઝે ઇનકી બાતેં મીઠી મઅ-લુમ હોતી હય.

ખયરસલ્લાહ–બાતેં મીઠી મઆલુમ હોતી હય તો બાતેં કરો.

ડાલી—મયેં ઉમીદ કર સરતી હું કે આપ ફિર કભી તશરીફ લાયેંગે.

ખયરસલ્લાહ–જનાબ મયેં વોહ કહના ચાહતા હું.

કપતાન—ચુપ રહો બાજુ ખડે હો જાવ.

ખયરસલ્લાહ–લો હમારી જોરૂ ઓર હમ હી બાજુ ખડે હો જાયેં. યહભી આજકલ કા ફેશન હય.

કપટાન–મયેં આપકી ઔરતકો જુરૂર..........................

ખયરસલ્લાહ–અજી મયેં તુમ્હે............................

ડાલી—દો આદમી કે બિચમેં બારબાર બોલના વહે કહાંકા કા-યદા હય !

ખયરસલ્લાહ-ઇનકો જાને દે ફિર મયેં તુઝે કાયદા બતાતા હું.

કપતાન-અબ ચુંકે વક્ત બહુત હો ગયા હય ઇસ લિયે મયેં જ્યાદા નહીં ઠયર સકતા હું.

ખયરસલ્લાહ—જનાબ વહે સલાહ તો આપકો મયેંભી દે સકતા હું.

કપતાન-સુનો ખયરસલ્લાહ, દો બજે કે બાદ ફીલ કાટેસે લેઆ હોકર છાવનીમેં હાજીર રહેના.

ખયરસલ્લાહ—બહુત અચ્છા

કપતાન-બેગમ ખુદા હાફીજ !

ડાલી—મહેરબાની. (જાના કપતાનકા)

ખયરસલ્લાહ-દેખોજી મયેં તુમ્હે નોટીસ દેતા હું કે મુઝે તુમ્હારી બાજ હરકતેં પસંદ નહીં હયેં

ડાલી-વોટ આઇ કેર અબાઉટ ! તુમ્હારી પસંદ નાપસંદ કૌ પરવાહ કરતી હય. (ડાકટર મુહબ્બતખાંકા આના)

ડાકટર-ગુડમોરનીંગ મેડમ,

ખયરસલ્લાહ-અબે ગુડમોરનીંગ કે બચ્ચે પહેલે મીયાંકો સલામ કરતે હયેં યા બીબી કો !

ડાકટર—તો કયા તુમ ઇનકા શૌહર હો ?

ખયરસલ્લાહ-નહીં તો કયા ઇનકા ભાઇ હું !

ડાકટર-મુઆફ કિજીયે, મયેં તો આપકો મેમસાબકા બટલર સમઝા.

ખયરસલ્લાહ—એ પાજિ,અયસે બટલર તેરે બાપકો ભી નસીબ હુવે થે ?

ડાલી—ડાકટર સાહબ, વ્હે જરા અનપઢ આદમી હય, ઇનકે કહેનેકા કુચ્છ ખ્યાલ ન કરના.

ખયરસલ્લાહ-અરે તેરે પઢે લીખે કી અયસી તયસી. મેરે ઘરમેં આકર મુઝેહી બટલર બનાતા હય.

ડાલી-તો ઇસ્મે તુમ્હારા કયા જાતા હૈ.

ખયરસલ્લાહ-તો કયા મયં તુમ્હારા બટલર હું ?

ડાલી—ડીયર ખફા ક્યું હોતે હો તુમ સમઝે નહીં.

ખયરસલ્લાહ—કયા નહીં સમઝે !

ડાલી—તુમહારી સુરત સે અયસા મઆલુમ હોતા હય.

ખયરસલ્લાહ—કે મયેં તુમહારા બટલર હું !

ડાલી—ડાકટર સાહેબ આપ કુચ્છ ખ્યાલ ન કરેં. આપ મેરી તરફ દેખેં.

ખયરસલ્લાહ—યેહ તો જબસે આયા હય આંખે ફાડફાડ કર તેરી હી તરફ દેખ રહા હય; મગર ઇસ કબ્રસ્તાનકે ઠેકેદાર કો કયું બુલાયા !

ડાલી—તુમસે નહીં કહા થા કે મેરા કુત્તા બિમાર હય.

ખયરસલ્લાહ—તો કયા ઘરમેં ડાકટર નહી થા જો ડાકટર બુલાયા ગયા.

ડાલી—કયા તુમ ડાકટરભી હો ?

ખયરસલ્લાહ—મયેં તો ખાનદાની ડાકટર હું, મરીજકી નબ્જ દેખતેહી ઉસકે બાપ દાદા કા મરજ બતા દેતા હું.

ડાકટર—અચ્છા મિયાં ખાનદાની ડાકટર જરા યેહ તો બતાવ કે આદમી પાગલ કયુ હો જાતે હયેં.

ખયરસલ્લાહ—અરે તુમ ઇતના ભી નહી જાનતે આદમી હો હો યા દો પાંવકે ગદેડ ! શેમ ! શેમ ! ! શેમ ! ! !

ડાલી—યેહ ગાલી ગુફતાર કયસા ?

ખયરસલ્લાહ—વલ્લાહ મખનજુ હો તો અયસા મેરા અલન્ન ટપ્પુ, હકીમ ખન્નાસકી કિતાબ અટકલ મિન્નાસ મતબુઅ મદરાસ કી.

ડાકટર—જી-જી, યયા કહા હકીમ ખન્નાસ ઔર ઉસકી કિતાબ અટકલ મીન્નસકા નામ તો મયેંને આજહી સુના.

ખયરસલ્લાહ—કિતાબકા નામભી નહીં સુના ! જબતો તુમ કોઇ ગટર કિલાસ ડાકટર હો.

ડાકટર—અચ્છા કયા કહેતા હય ?

ખયરસલ્લાહ—તુમને કયા પુછા ?

ડાકટર—મયેંને યહ પુછા કે આદમી પાગલ કયું હો જાતે હયેં ?

ખયરસલ્લાહ—આદમી પાગલ યું હો જાતે હયેં કે ઉનકે હોશો હ-વાસ ખો જાતે હયેં.

ડાકટર—મગર મયેં યહી તો પુછતા હું કે ઉનકે હોશો હવાસ ક્યું ખો જાતે હયેં

ખયરશલ્લાહ—મયેં યહી તો કહેતા હું કે જબ આદમી પાગલ હો જાતે હયેં.

ડાકટર—(ખુદસે) સમજ ગયા. યહે ડાકરી ચાકટરી કુચ્છ નહીં જાનતા અચ્છા એક બાત ઔર પુછતા હું !

ખયરસલ્લાહ—પુછો.

ડાકટર—ભલા યહે તો બતાવ કે આદમીકા દિલ કહાં રહેતા હય !

ખયરશલ્લાહ—બિલ્લીકા દિલ છીછરેમેં, કંજુસકા દિલ પૈસેમેં, પારસીઓકા દિલ ઇંગ્રેજી ઠાઠમે ઔર હિંદુઓકા દિલ બાઇકાટમેં.

ડાકટર—મયેં યહે પુછતા હું કે આદમીકા દિલ સીનેમેં કિસ જગાહ રહેતા હય ?

ખયરસલ્લાહ—લીવરકે સામને ઔર કલેજેકે પીછે યાને ડાબે હ-હની પસલી કે નીચે.

ડાકટર—ગલત ! આદમીકા દિલ સીનેમેં બાયેં તરફ રહેતા હય.

ખયરસલ્લાહ—અજી વોહ અગલે જમાનેમેં રહા કરતા થા. મગર જબ લારડ કરજનકી હુકુમતસે ઘબરા ગયા તો બાયેં તર-ફસે નિકલ કર દહની તરફકો આ ગયા.

ડાકટર—અચ્છા મુઝે વોહ કુત્તા દિખાવ !

ડાલી—ચલિયે ડાકટર સાહિબ, મયેં અપના પયારા કુત્તા દિખાતીહું.

ખયરસલ્લાહ—મગર સુનોતો કુત્તેકે લિયે ડાકટર ઘરમો બુલાયા જાતા હય ઔર મયેં જબ બિમાર હોતા હું તો કુત્તા ઘરમેં ન-હીં આતા હય !

ડાલી—ડીયર મુઆફ કરના, મુઝે અપના કુત્તા તુમસે જયાદા પ્યારા હય. (દોનોકા જાના)

ખયરસલ્લાહ—(ખુદસે)યેહભી આજકલકા ફેશન હયે. ખુદા જાને ઇ-સ કુત્તેવાલી મદમ સે કિસ તરહ નિબાહ હોગા અગર ઇસ વક્ત વોહ કમીશન એજન્ટકા બચ્ચા આતા તો ઉસકે ક-સ્યાહી ચબા જાતા. (એજન્ટકા આના)

એજંટ—ગુડમોરનીંગ!

ખયરસલ્લાહ—હુ આર યુ?

એજન્ટ—જનાબ આપને અભી તક હમારા કમીશન નહીં ભેજા.

ખયરસલ્લાહ—અબે કમીશન કે બચ્ચે, તુમ લોગોં કો કોઇ દુસરા ધંદાહી નહીં મિલતા જો યેહ ધંદા કરતે હો; શરીફ આદમીઓંકે ગલેમેં અયસી દુન્યાકી ઉડી હુઇ ઔરતેં લાકર બાંધતે હો!

એજંટ—કયા કામ નિકલ ગયા તો બાતેં બનાતે હો! કમીશન દેના પડતા હય તો બહાને બતાતે હો! લાવ લાવ હમારા કમીશન લાવ,

ખયરસલ્લાહ—(લાત મારકર) યહે લે તેરા કમીશન.

એજન્ટ—અરે યહે કશા નાજાયજ હરકત?

ખયરશલ્લાહ—યહેભી આજકલકા ફેશન હય.

એજન્ટ—અરે યહે ફેશન તુમકો કિસને સિખાયા?

ખયરસલ્લાહ—તેરી ફેશનએબલ જોરુને.

એજન્ટ—કયા કહેતે હો મિયાં શુક્ર કરો કે તુમ્હે અયસી ગુડ લેડી મિલ ગઇ. બલ્લાહ મુઝેતો તુમ્હારી ખુશનસીબી પર રશ્ક આતા હય.

ખયરસલ્લાહ—અચ્છા તુજે રશ્ક આતા હયે તો ચલઅપની જોરુએં ટ્રાન્સફર કરેં.

એજંટ—યાને?

ખયરસલ્લાહ—યાને મેરી ફેશનેબલ જોરુ તુ લે જા. ઔર તેરી બુઢી જોરુ મુઝે દેજા.

એજન્ટ—તો કયા તુમકો જોરુને નાકો ચને ચબવાયા હય?

ખયરસલ્લાહ—અરે બાઇ ઉસને નોકરોંકો ભી અયસા સિખારખા હય કે વોહભી મેરી નહીં સુનતે.

એજન્ટ—કહીં અયસા હો સકતા હય!

ખયરસલ્લાહ—મય તેરી ખાત્રી કરેદુ, અચ્છા આ ઇધર ખડા રેહ. સયપુ, અરે બાઇ સયપુ—

સયફુ—કયા હય સાહબ. આરા દિન સયપુ-સયપુ—

ખયરસલ્લાહ—(એજન્ટકો) કયું કમીશન લેતા હય?

સયફુ—બોલો સાહેબ કયા કહેતે હો, મુઝે કિકેટ ખેલને જાના હય.

ખયરસલ્લાહ—રાતકો મેમ સાહબ કહાં ગઇથી?
શયકુ—નાટક દેખને.
ખયરસલ્લાહ—કિસકે સાથ?
સયકુ—ડાકટર મુહબ્બતખાંકે સાથ
ખયરસલ્લાહ—મગર મયેને તો કભી હુકમ નહીં દિયા!
સયકુ—તમ્હારી ઓર તુમ્હારે હુકમકી પરવાહ હી કૌન કરતા હય.

(ડાલી આતી હય.)

ડાલી—નૌકર બિલકુલ બેઅદબ હયેં. એકદમ ગોલી માર દેને કાબિલ હયેં. જબસે મયેં ચિલ્લાતી હું જવાબ નહીં દેતા

(સયકુ કો મારતી હય)

ખયરસલ્લાહ—(એજન્ટકો) લો મેમસાહેબ ફુલ પાવરમેં હયે—(ડાલીસે) જાને દો બેચારેકો કાહેકો મારતી હો—

ડાલી—ખબરદાર! તુમ મેરી બાતોં મેં બીચમેં મત દખલ દિયા કરો—હાં ડાકટર તુમને મેરે કુત્તેકો તપાસા!

ડાકટર—હાં ઉસકો જરા સર્દી હો ગઇ હય.
ડાલી—તો ફિર કયા કરના ચાહિયે?
ડાકટર—બેફિકર રહિયે. મયેંને પ્રિસક્રિપશન લિખ દિયા હય ઉસકો દિનમેં તીન મરતબા પિલાઇયે.
ડાલી—ઓર ખાનેકો?

ડાકટર—કુચ્છ નહીં સિરફ પાચ છે બકરી કે ભેજે, સાત આઠ અંડે દસ બારા મુરગી કા શોરબા, એયસી હલકી ખુરાક દેના.
ડાલી—ઓર પીનેકો?
ડાકટર—હરએક ખાનેકે પહેલે એક્ષટ્રા નંબર વન કા એક એક પેગ.
ખયરસલ્લાહ—બઇ વાહ, મિયાંકા તો બેવરેકા વાંધા ઓર કુત્તેકો એક્ષટ્રા નંબર વન. અગર ખુદા મુઝે કુત્તાહી પયદા કરતા તો કયા અચ્છા થા, મેમ સાહિબકી ગોદમેં બયઠકર નંબર વન કા પેગ તો ઉડાતા!
ડાકટર—અચ્છા મુઝે ઇજાજત દિજીયે.
ડાલી—ડાકટર સાહિબ મયેંભી આપકે સાથ ચલતી હું, જરા મુઝે લેડીઝ જીમખાના તક છોડ દેના,
ડાકટર—ખુશીસેં (દોનોંકા જાના)

એજન્ટ—અરે વ્હે દુસરા સાહિબ કહાં ચલા?
સયફુ—બીકવાઇટ યુ ફુલ!
ખયરસલ્લાહ—જા બઇ જા મયેં અપની જોરૂ તુઝે મુફ્ત દેતા હું.
એજન્ટ—અરે વાહ તુ અપની પીરા મેરે પીછે કહાં લગાતા હય.
ખયરસલ્લાહ—અબે અયસા વક્ત ફિર નહીં આયગા. અગર તેરે પાસ પૈસા નહીં હય તો લે વિકટોરિયાકા ભાડાબી મયેં દેતા હું.
એજન્ટ—અયસી બીબી પર સો જુતે ઓર અયસે મિયાં પર લાખ લઅનત.
ખયરસલ્લાહ—મયેં ક્યા જાણતાથા કે ડાકટર કેપરઅરાસકી લડકી અયસી હોગી, જાનતા તો કભું ઝક મારતા!

ગાના

દેખો યારો ક્યા ઝક મરા બીબી અયસી લાએ
કે જીસને આ તેહી મેરા દીવાલા ફુકા હાએ હાએ
યારોંકે સાથ હોટલમે ચંપીનકી બોતલ ખુલવાએ
ઓર યહાં તો મીસ્ટર ખયરસલ્લાહકા ડબ્બા ગુલ હોજાએ
મીલે જીસકો જોરૂ અયસી વોહ બહાર દેખે કયસી
લા અનત ભેજો યારો અયસી જોરૂકી અયસી તયસી
કોઇ આવે સાયકલ લેકર ઓર કોઇ લાવે મોટરકાર
મીયાં તો ઘરકી ખાએ હવા, ઔર બીબી જાએ બહાર
ગયરોંકી દેકરહાથ બગલમે ફીરતી હય બાજાર
અયસી ફેશનએબલ ઔરતપર હો ખુદાકી માર—મીલે
લટકે વોહરાતોંકો નાટક કાટકમે ઉલજુલુલ
મીયાં રોકે તો બીબી કહેતી હય બી કવાયટ યુ ફુલ
દેખો યારો હા તુમબી ન કરના કોઇ અયસી ભુલ
વરના તુમહારાબી યેહ કર દેવેગી ડબ્બા ગુલ.

બાબ પહેલા.

તારીક કા કિલા

પરદા ખાલવા.

તાહેરા—ઓ ખુદા, ઓ ખુદા, યે ખોફનાક આવાજેં કયસી આ રહી હય. શાયદ જંગ છિડ ગઇ. અફસોસ મુલકકી ઔરતોં મા

તમ કરો કયું કે આજ તુમ્હારી સેંકડો બહેન બેવા ઔર બચ્ચે યતીમ હો જાયેંગે. બચ્ચોં ગિરયાઓજારી કરો. લોગો સિયાહ લિબાસ પહેનો આજ તુમ્હારે હજારો ભાઇ તુમસે હમેશાકે લિયે જુદા હો જાયેંગે.

શએર.

હજાર જાન ઔર હજાર તન ઇસ સિતમમેં આકર તબાહ હોંગે,
જો ઘર થે કલ તક કે જગમગાતે વોહ કોઇ દમમેં બેચિરાગ હોંગે

તોફીક—પ્યારી બીવી.

તાહેરા—કૌણ તોફીક ! વાય બેઇજ્જતી. બસ દુર ખરે રહો.

તોફીક—તાહેરા તુમ મુઝે ગુસ્સેસે દેખ રહી હો.

તાહેરા—નહીં મયેં તુમ્હે હિકરત ઔર નફરતસે દેખ રહી હું.

તોફીક—લેકીન સબબ ?

તાહેરા—તુમ બુજદિલ હો, મરદ હોકર દુન્યાકો ધોકા દે રહે હો, કયા જંગ ફતહ હો ગઇ ! ફતેહ તુમ્હારી ગુલામ બન ગઇ !

તોફીક—અફસોસ ! સિવાયે હાર ઔર શિકિસ્ત કે અબ હમારે નસીબોં મેં ઔર કયા હય, તમામ ફોજ બેજબાન બેરોંકી તરહ વફાદારીકી કુરબાનગાહમેં હલાલ હો ગઇ.

તાહેરા—તો તુમ જીસકો સબસે પહેલે મરજાના થા કયસે જીંદા રહે ! કયા શિકસ્ત ખા કર મયદાને જંગસે ભાગ કર મેરે પાસ કિસમતકી ફરયાદ લાયે હો, યા મૌતસે મુકાબલા કરને કે બદલે મૌતકે સામનેસે ભાગ કર મેરી ગોદમેં છુપને કે લિયે આયે હો !

તોફીક—યા ખુદા મંય ઇસકો કયા જવાબ દું ! પ્યારી બીબી મંય ઇસ લિયે આયા હું કે મરનેસે પહેલે તેરી આખરી વફાદારી આજમાઉં. મયેં ઇસ લિયે આહા હું કે મરનેસે-પહેલે તુઝકો ઔર તેરે દિલકો કત્લ કરૂં

તાહેરા—કયા માલિક અપની લોંડીકો આજમાતા હય, શોહર અપની બીવીકો કત્લ કરના ચાહતા હય, તો લો સર હાજર હય. ખુશીસે શોકસે ગરદન ઉડાદો, વફાદારી આજમાં ચુકે અબ ફરમાંબરદારી ભી આજમાલો—

તુમ્હારીથી પહેલે; તુમ્હારી હું અબભી

જબાન ટુકરે કર દેના કરૂં જો ઉફ્ભી
ચલો હટો, બઢો, મેરે માલિક ! મુબારિક હય વોહ
ઔરત જો અપને ખાવિંદ કે કદમો પર કુરબાન હો જાય.

તોફીક—સીખો અય દુન્યા કી ઔરતો ! ખાવંદકા હુકમ કિસ તરહ ફરજ હય ઔરતપર, વોહ ઇસ ઔરતસે સીખો. તાહેરા મયેં તુજે કત્લ કરૂંગા ઔર જરૂર કત્લ કરૂંગા મગર હાથસે નહીં એક બાતસે.

તાહેરા—વોહ કયસી ખોફનાક બાત હય ?

તોફીક—સુનો ઔર અચ્છી તરહ સુનો. જીસ બચ્ચેકો હમને આઠ બરસ તક કલેજેમેં રખકર પાલા ઔર આંખોંસે લગાયા આજ ઉસકી કુરબાની કા દિન આયા,

તાહેરા—યાને !

તોફીક—યાને સુહેલકો વફાદાર હુસ્શામ કે સાથ ભગા દો, ઉસકે એવજમેં દિલ પથ્થર કરકે જાલમ તુગરલ કી શમશીર પર અપને લખ્તે જીગરકો ભેંટ ચઢાદો.

તાહેરા—હાય ! તુમ બાપ હોકર કયા ફરમાતે હો ? મયેં માં હોકર યહે કામ કિસ તરહ કર સકતી હું ! મેરે માલિક, મેરે શૌહર મુઝે મુઆફ કરો.

તોફીક—અગર બેટેકી મહોબ્બત માલિકસે બેવફાઇ સીખાતી હય, દુન્યાકી ખુશીકે લિયે આકિબતકા ગુનાહગાર બનાતી હય, ઇસકો જલાદો. તાહેરા તાહેરા. મુઝે ખોફનાક અંજામકા ખ્યાલ હય; જબ તક જાલિમ તુગરલકો યેહ યકીન ન હો જાયે કે દુસ્મન જીબા હો ગયા તબ તક સુલેહ કહીં છિપે મગર જાલીમકી તલવારસે બચ જાના મુહાલ હય.

તાહેરા—મયેં માનતી હું મગર મામતા નહીં માનતી; મયેં રાજી હું મગર મહોબ્બત રાજી નહીં હોતી.

શાએર—ઇસ દિલકો, મામતકો, તબયતકો કયા કરે,
કમબખ્ત માં બતાવ મહોબ્બતકો કયા કરે !

તોફીક—અયસી મામતાકો ફુંક દો, આગ લગા દો—
મેરે હર રૂએંપે જીસકે લાખ લાખ અહેસાન હય,
લાખ બેટેંભી હોં તો ઉન્કે જહાન પર કુરબાન હય,

તાહેરા—ખયર તુમ્હારી ઔર ખુદાકી યહી મરજી હય તો મય દિલ કડા કરકે અપને જીગરકો અપને સામને જીબહ કરનેકો તતઈયાર હું.

ભોંક દુંગી ખંજર ઉસ માઅસુમ કે હલકુમમેં
ઔર સમઝુંગી યહી લિખા થા બસ મકસુમમેં

તોફીક-આફરીન—અય વફાદાર ઔરત આફરીન ! અય મયેં જંગમેં ખુશી ઔર રાહતકી મૌત મરૂંગા; ઔર કયામતકે દિન ગરૂર આર ઈજ્જતસે ઉઠુંગા—

રૂબાઇ—હશરમેં જબકે હિસાબોંકે લિયે જીંદા હોં—
યું ન કરના કે વફાદારોંસે શરમીન્દા હોં,
જબ તલક હોશ રહે, જીસ્મ રહે, જાન રહે—
કૌલકા પાસ રહે—શરમ રહે-ધ્યાન રહે.

તાહેરા—મેરે માલિક કૌલ જાનકે સાથ હય.

તોફીક—મેરી ઈજ્જત સલામ; યહે આખરી મુલાકાત હય.

(જાના તોફીકકા)

તાહેરા—હાય મેરે સીનેમેં કૌન મારે માર માર કર કૌન રો રહા હય ! અય વફાદારી દુર હો, નિકલ જા; અય બેરહમી અલગ હો જા. અય બેટેકી મહોબ્બત મુઝે ખુદા ઔર શોહરસે બેઇમાન બનાના ચાહતી હય ! નહીં નહીં મયેં બેટેકે ખુનસે વફાદારીકી કિતાબમેં દસ્તેખત કરૂંગી. અય ઔરત કે દિલ હીમ્મત પકડ, અય બેરહમી તુ ઈસકે દરવાજે પર પહેરા દે તાકે ખોફ ઔર ડર ઘુસને ન પાયે. ઓ રાત તુ ઈતની અંધેરી હોકે મેરે હાથકા કામ મેરી આંખેં દેખને ન પાંય.

(હુશામકા આના)

હુશામ-હજુર-હજુર, બચ્ચોંકી હિફાજત કીજયે; કિલેકા મગરેબી દરવાજા ભી ફતહ હો ગયા.

તાહેરા-હુસ્શામ—હુસ્શામ, વફાદારી દિખાવ—મુહલકો લેકર ચોર દરવાજેસે ભાગ જાવ. મયેં ઈસકે એવજમેં અપને લખ્તે જીગરકો કુરબાન કર દુંગી.

હુશામ—મગર યહે દાવ કયું કર ચલેગા? દુશમન પહચાન નલેગા ?

તાહેરા-નહીં સુહેલ ઔર રશીદકી ઉમ્રમેં થોડાસા ફર્ક હય આર ચુંકે શહેજાદા બહોત કમસીનીમેં હમારે સુપ્રત કીયા ગયા થા ઇસ લિયે કોઇ તમીજ નહીં કર સકેગા, કીસીકો વ- હમભી ન ગુજરેગા. (સુહેલકા આના)

સુહેલ—અમ્મીજાન મુઝે કહાં ભેજતી હો ?

તાહેરા—વહાં જહાં દુશ્મનસે એમાન હો.

સુહેલ—નહીં નહીં મંય કહીં ન જાઉંગા, કયા તુમ્હારે દિલસે મે રી મોહબ્બત જાતી રહી !

તાહેરા—હાય મંય ઇસે કિસ તરાહ બતાઉં. કયા દિલ ચીર કર દિખાઉં ! સુહેલ ભાગ ભાગ ઇસ કસાઇખાનેસે નિકલ જા. દોજખકા કુત્તા છુરી લિયે હુએ તુઝે ભોંકને આ રહા હય.

સુહેલ—નહીં નહીં મયેં ન જાઉંગા—

તાહેરા—સુહેલ ખુદા હાફિજ—

(હુરશામ સુહેલકો ઉઠા લે જાતા હય. તાહેરા) બેહોશ હોકર ગીરતી હય. રશીદ આતા હૈ)

રશીદ—અમ્મીજાન-અમ્મીજાન ? યા અલ્લાહ અમ્મીકો કયા હો ગયા ? અમ્મી પ્યારી અમ્મી—

તાહેરા—કૌન? રશીદ મેરા લાલ-બેટા-મગર કમબખ્ત દુર હો. તુ મેરા બેટા નહીં હય.

રશીદ-અમ્મી તુમ કયા કહે રહી હો-મયેં તુમ્હારા બેટા હું.

તાહેરા—હાં હાં તું મેરા બેટા હય. મેરા રશીદ હય. આ મેરી ગોદ- મેં આ, તુ મેરે ઘરકા ઉજાલા હય. આ મેરે બચ્ચે મં- યને તુઝે બડી મહેનતસે પાલા હય. મગર બચ્ચા કિસકા ! બચ્ચા કયસા ! બચ્ચા શયતાન બનકર સેરે ઇમાનકો ઠગને આયા હય ! જાજા તુઝે કિસને બુલાયા હય ? મેરા કોઇ બચ્ચા નહીં. મયેં કભી મા નહીં બની. મેરી અંધેરી દુન્યા મેં કોઇ ચિરાગ પયદા નહીં હુવા.

રશીદ-અમ્મી ! અમ્મી ! તુમ દિવાની હો ગઇ હો ?

તાહેરા—હાં, હાં, મયેં દિવાની હો ગઇ હુ-ખુની હો ગઇ હું-ડાક- નભી હો ગઇ હું.

(અંદર દૌડ જાતી હય ઔર બેહોશી કી શીશી લાતી હય)

તાહેરા—રશીદ ઇધર આ.

રશીદ—યેહ ક્યા હય ?

તાહેરા-બેહોશી કી દવા.

રશીદ—ક્યું ?

તાહેરા-તાકે તુઝે મરતે વક્ત તકલીફ ન હો

રશીદ-નહીં અયસા ન કહો

તાહેરા-અયે કમબખ્ત તુઝે સુંઘના હોગા-તુઝે મરના હોગા.

રશીદ-આહ ! રહમ ! ! રહમ ! ! ! (શીશી સુંઘાતી હય)

તાહેરા-સો ગયા, ખામુશ હો ગયા, જાઓ રાહતકી દુન્યામેં જા બિહિસ્તમેં ખેલના; હુરોંસે દિલ બહેલાના, વહાં તેરે બુજર ગોં કી પાક રૂહેં મિલને આયે તો ઉનસે મેરી મુસીબત બયાન કરના. અય મેરી માઓં-મેરી તરફ નફરતસે નજર ન ઉઠાવ, અગર મેરી મજબુરી જાનતી હો તો બહુત નહીં ફક્ત દોહી આંસુ રહમકે બહાઓ, હાય ! યેહ મયને ક્યા કિયા ? બેટા ! બેટા રશીદ ક્યા ઇતની જલદી અપની ,માં સે ખફા હો ગયે-હમેશા કે લિયે સો ગયે ! બોલો ફક્ત એક બાર બોલો-

ખફા માં સે નહો, ગર હો ગયે બેજાર જીનેસે,
ઉઠો-આવ મેરે પ્યારે જરા લગ જાવ સીનેસે.

(કિલેકી દિવાર ગીરતી હય)

યા ખુદા યેહ ખોફનાક ધમાકા ઓર યક-બ-યક દિવારમેં દરવાજા કયસા હો ગયા ? અફસોસ ! દુશ્મન આ પહુંચા

તુગરલ—ફતેહ-કામયાબી ! કામયાબી ! યહી હય ગંજે મુરાદ, યહી યય ખજાને કામગારી.

તાહેરા—જમીનકા બોઝા તું કૌન હય ?

તુગરલ-કૌન હું ! તુગરલ, બહાદર, સિપાહી, ફાતેહ, જહાંકી ઇજ્જત.

તાહેરા-નહીં જહાંકી જીલ્લત, નેકી ઓર ઇમાનકા દુશ્મન.

તુગરલ-અગર સુહેલ કો નહિ દિયા તો ઇસસે જયાદે તેરે દુશ્મન બન જાઉંગા,

તાહેરા-અરે તુ ક્યા અગર તમામ દુન્યા કે શયતાન મિલકર આયે તો સુહેલ કો ન લે જાને પાયા

તુગરલ—અહજાત યેહ બાત ! સફદર ઇધર આવ કોડે લગાવ.

તાહેરા—અરે કોડે હય; તુ મૌતકે શિકજેમેં ખિંચવા દે-સર તનસે ઉડા દે,

જલા દે, મિટા દે, સડા દે, ગલા દે,
તેરે પાસ જીતની હય તાકાત દિખા દે;
ન હોગા, ન હોગા, ન હોગા, ન હોગા.
યેહ મેરી જબાન તુઝકો ઉસકા પતા દે.

તુગરલ—માત મુઝસે જયાદા એે રહમ નહીં હય સફદર બઢો. સફદર તું ખડા હય ? કયા મેરા હુકમ નહીં સુનતા ?

સફદર—હુજુર મુઝે શરાફત આપકા હુકમ શુનનેસે મને કરતી હય.

તુગરલ—બેહદે નામદ બુજદિલી દિખાતા હય !

સફદર—મુઆફ કીજયે, બુજદિલ વોહ હય જો મર્દ હોકર એક કમઝોર ઔરત પર હાથ ઉઠાતા હય.

તુગરલ—જલીલ ! દગાબાજ !! નમકહરામ !!

સફદર—ઠયરીયે મયેં નમકહરામ નહીં હું, મયેંને હમેશા આપકે પસીનેપર ખુન બહાયા હય. ઇસ જંગમે અપને દો નૌજવાન બેટોંકા કત્લ કરાયા હય. મગર મજબુર હું કે ખુદાને યેહ હાથ ઔરતકે લિયે નહી મર્દકે લિયે બનાયા હય.

તુગરલ—તો કયા તુ મેરા હુકમ ન બજા લાયગા ?

સફદર—જો શરીફ ઔર બહાદર હય વોહ મર જાયગા; મગર મરતી હુઇ ઔરત પર કભી હાથ ન ઉઠાયગા.

(તુગરલ ફયેર કરતા હય સફદર મરતા હય તોફીકકો સિપાહી લાતે હયેં.)

સફદર—એે ખુદા.

તુગરલ—કાૈન મેરા શિકાર !

તાહેરા—મેરે ગરીબ શોહર,

તોફીક—મુસીબતોં કે તુફાન તકલીફોંકી આંધીયાં, આફતો કે રેલે, ફકત જીતેજી કે હયેં ઝમેલે, જમીન પર આસમાન ચકકીકે પાટકી તરાહ જા રહી હય, બચપન ઔર જવાની પીસ ચુકા અબ બુઢા પેકી બારી હય.

શએર.

હેય દુન્યા હય યેહ, ઉકબાકી તલબગારીમેં,
આખરી સાંસભી નિકલે તો વફાદારીમેં.

તુગરલ—જલીલ, બાગી મુજરમીમ ગદારી ! યેહ જીલ્લતોખારી ઓર ફિરભી ન ગઇ વફાદારી ?

તોફીક—વફાદારી સચ્ચા દીન હય પાક ઇમાન હય વફાદારી પર બાલ બચ્ચે, બીવી સબ કુછ કુરબાન હય.

રુબાઇ—મત સમઝ દિલસે મેરે જહરે દગા નિકલેગા,
ચીર ઔર દેખ શરાફતસે ભરા નિકલેગા,
મરતે મરતે ભી દગાબાજ મેરે હોટોંસે.
યા ખુદા નિકલેગા યા હર્ફે વફા નિકલેગા.

તુગરલ—નજીસ બુઢે જબાન બંદ કર જીંદગી ઓર સુહેલ દોનોમેં જો ચીજ જયાદા પીયારી હો અપને લિયે પસંદ કર.

તોફીક—ખુની કુત્તે હમ જીંદગી દેંગે મગર પ્યારે સુહેલકો કભી ન દેંગે.

તુગરલ—કયા તું મૌતસે બિલકુલ નહિ ડરતા હય ?

તોફીક—સિપાહી મૌત કે સાથ રોજ ખેલ કરતા હય ?

તુગરલ—તો લે મૌત યેહ તેરા શિકાર હય (ખંજર મારતા હય.)

તોફીક—ઓ ખુદા-હક અદા (મરતા હય)

તાહેરા—હાય ! કમબખ્ત જાલીમ ! તુને કયા કિયા ? ઓ ખુદા તુ અપની ખુદાઇ છોડ કર કહાં ચલા ગયા.

શએર.

ગફલતકી નીંદમેં કયા અબભી તુ સો રહા હય !
કયા દેખતા નહીં હય કયા જુલ્મ હો રહા હય !

તુગરલ—ચુપ નાબકાર ખુદાકો નહીં મૌતકો પુકાર. અગર સુહેલ કો ન દિયા તો તુઝેભી તેરે ખુનમેં નહેલાઉંગા દુન્યા ઉલટા દુંગા તમામ ઘરમેં આગ લગા દુંગા, કહીંસે ભી સુહેલકો ઢુંઢ કે લાઉંગા; ઓર ઉસકે ખુનસે તલવારકી પિયાસ બુઝાઉંગા

તાહેરા—યા ખુદા.

શએર.

તાજે સરતો ગિર પડા, અબ ગોદભી ખાલી કરું.
અપને હાથોંસે મયેં અપને ઘરકી પામાલી કરું !

તુગરલ—બોલ ઓ મૌતકે નવાલે બોલ ! મેરે ખન્જરકા ચારંગ, મેરે તીરકા હદફ. મેરે નેજેકા નશાના કહાં હય ?

તાહેરા—જા ખુની કુત્તે વોહ તેરી ખુશક પડી હય. ખા લે માર ક-લ, નોચ લે, સર તનસે ઉતાર દે. અય મુનઇમ હકીકી કયા તુ સો ગયા? કયા કાનુને કુદરત મનસુખ હોગયા!–

શએર.

ગુસ્સે કી આગ્રુસે ઉઠ તન મન જલાદે ઇસકા
કહેરો ગજબ સે અપને સબ જોર ઢાદે ઇસકા.

(તુગરલ રશીદ કો ઉઠા લાતા હય)

તુગરલ—યહે હયે મેરે દરખ્તે શુજાઅત કા સમર

(ખંજર ભોંક દેતા હય)

તાહેરા—ઓ ખુદા! ઓ ખુદા! યહે ખુફ્રિશાં મંજર કિન આંખોંસે દેખા જાયગા. કયા તમામ દુન્યાકી મુસિબત એક હમારેહી વાસ્તે હય!

મેરા ઘર હય કે જાલીમ કરબલા હય.
યહીં હોતી જો નાઝીલ હર બલા હય.

(ડરાપ)

બાબ દુસરા

પરદા પહેલા. **જંગલ.**

ગાના

અબ મીલ જાવો ઓ ખોને વાલે
થક થક હારે બન બનમે ઢુંડકર ભટકે હમ નદદી નાલે.
છાન ફીરે સગર ડગર ડગર હમ ભટકે
ખાએ હય સઓ ઝટકે
હમદમ હય બંદ સબમીલ ઘર સટકે ઓ ખોને વાલે

સિપાહી—મિલ જા, ભાઇ સુહેલ મિલજા, યાર તુને તો હયરાન કર દિયા.

શએર

દરબદર ફિરતે હયે હમ પથરોંમે છાલે પડ ગયે,
ધુપમેં જલ જલ કે સબ કે ચેહરે કાલે પડ ગયે.

-હાં અબ બનાવ સોચકે કિસ સિમ્ત હમ બઢે'
બાંધે ફિધરકી સીધ કિધર કો કદમ બઢે'
„ -યેહે રસ્તા ચાર એ મુસ્કીલ ગુજાર હય !

દુસરા—ઓર યું બઢે'-
„ -જબ સબ તરફ ખતર હય ફિર અબ કીધર ચલે ?
„ -મેરી તો યેહે સલાહ હય કે બસ અપને ઘર ચલે.
„-સો યેહે તો લાટ ચલને કો તૈયાર હો ગયા,
ક્યા જીંદગી સે અપની તું બેઝાર હો ગયા, !
શમશાકી સખ્તીઓંકી ક્યા તુઝે ખબર નહી,
પીછે હટે કદમ તો સમઝ લે કે સર નહીં,

સિપાઈ—અરે ભાઈ સુહેલકો અબ તક ન પાયા તો અબ ક્યા. પાયેંગે; મુફ્તમેં કિસી શેર ભેડયેકા નિવાલા હો જાયેંગે.
„ -તુતો બુજદિલ મઅલુમ હોતા હય.
„ -ઓર તુમ ક્યા રૂસ્તમકે સગે હોતે હો ?
„ -બેશક હમ ખાનદાની બહાદર હયેં.
„ -શયદ ફિરદોસીને શાહનામામેં તુમ્હારેહી બાપ દાદોંકા જીક્ર કિયા હય !
„ -અરે તુમ સુહેલકો ઢુંડને નિકલે હો યા ગુલખપ કરને કો !
„-તો બસ મવારી આગે બઢાવ
„ -ટટ્ટુ કો એડ લગાવ

સબ સિપાહી કબતક ભટકેંગે અય યાર !

બાબ દુસરા.

પરદા દુસ . **શાહી મહલ.**

શમસા—આગીએ કો એક આજીમુશાન ગીરોહ સુહેલકી તરફકા બહાના કરકે અનકરીબ માબદૌલત કે મુલ્ક પર હુમલા કરના ચાહતા હય, ઇસે લિયે મયેં તુમસે ઔર કત્લુસે મશવરા કરના ચાહતી હું. તુમ દોનો ઠીક વકત પર પહુંચકર અપને મુહસીનકો કોઇ બેહતરીન રાયે દોગે.

કહેરમાન—અય મલકયે આલમ ઇસ ઝુટી ઔર દગાબાજ દુન્યા મેં બાપ બેટેકો, બહન ભાઇકો, જોરૂ ખાવંદકો ગલા કાટ કર

સાદ હોના ચાહતી હય, અગર મયેં વફાદાર હોનેયા વાઅદા કરું તો કિસકો યકીન હો! લેકિન મયેં કૌન હું ઔર કયા હું, અપને મુહસિન કે લિયે કયા કરના ચાહતા હું વોહ આપકો ચંદ રોજ બાદ મઅલુમ હોગા.

શમશા--મયેં ઉસ રોજ કા ઇન્તેજાર કરૂંગી (કહરમાનકા જાના)

શમસા—મયે જબ યહ ખ્યાલ કરતી હુ કે ચાલાક તાહેરાને તુગરલ કી આંખે મેં ખાક ઝોંક કર કિસ તરહ સુહેલ કે બચા લિયા તો મારે જોશકે મેરા ખુન ખોલને લગતા હય.

કતલુ—બેફિક્ર રહો. સુહેલ અબ ચંદરોજસે જીયાદા નહી જી સકતા ઉસકી ગીરફતારી કે લિયે કાફી બંદોબસ્ત કર દિયાગયાહય

શમશા-અગર ઉસકા આતમા હો જાય તો ફિર તુમ હમ ઇસ દુન્યામેં બખુબી અયશ કર સકતે હયેં.

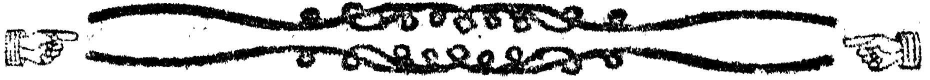
કતુલ-બેશક ! (દોનોંકા જાના ઔર કહરમાનકા આના)

કહુરમાન-ખુની ગાસબ મલાઉન કુત્તો ! કયા મજેસે હસતે હુવે જા રહે હો કયા તુમ હમેશા ઇસી તરહ હસતે રહોગે ! ઇસી તરહ ખુશિયાં મનાતે રહોગે ! નહીં હરગીજ નહીં. તુમ્હારી ખુશી ગમસે; તુમ્હારી હંસી માતમસે, ઔર જો તુમને અપને રેહને કે લિયે બિહિસ્ત બના રખી હય, હમેશા કે લિયે જહન્નમસે ન બદલાઉં તો કહરમાન નહીં કહર બનકર ન ઝપટા, ગજબ હોકર ન લપટા તો કહરમા નહીં. બાગિયોં કા એક હિસ્સા મેરી કોશિસોં સે બુરી હય અબ દુસરે હિસ્સે મે ભી મેરે લલકારને ઇન્તેકામ કા ખંજર ચમકેગા તુમને મેરે દોસ્ત તોફીક પર, ઉસકે મઅસુમ બચ્ચે ઔર બીવી પર જો સિતમ ગુજારે હયે સુજે અચ્છી તરહ યાદ હયેં અય ગફલત મેં ફંસે હુવે ગુમરાહો તુમ યેહ સમઝતે હો કે જનરલ કહરમાન ફકત ઓહદે ઔર તનખ્વાહ કે લિયે તુમ્હારા સાથ દે રહા હય મેં કિસ લિયે તુમ્હારા શરીક હાલ હું ઔર ક્યા કરના ચાહતા હું ? મોકઅ પાકર જો જુલ્મ મેરે દોસ્ત તોફીક ઔર માઅસુમ સુહેલ પર કિયે હૈં ઉનકા ઇન્તેકામલું.

મુસદદસ.

તુમ કિસ્તીએ રાહત તો મયેં તુફાને બલા હું;

તુમ ખિરમને ઈશરત હો તો મયેં બરકે કજા હુ'.
તુમ અયશકા દુન્યા હો તો મયે' ઉસમે' વબા હુ'.
તુમ હિરસ કી જન્નત તો મયે' દોઝખકી હવા હુ'.
હાં દેખના તુમ પાતે હો યા ફતેહ વ જફર મયે'.
અબ બિચમે' કિસમત હય, ઉધર તુમ હો ઈધર મયે'.

બાબ દુસરા.

પરદા તીસરા. **મહલ તસનીમ.**

માશાઅલ્લાહ—ઈધર મ'ય પહેલે જાઉંગા

ખયરસલ્લાહ—નહી' પહેલે મ'ય જાઉંગા.

માશાઅલ્લાહ—વ્હે દેખ પહેલે મ'ય આયા.

ખયરસલ્લાહ—નહી' પહેલે મ'ય આયા.

માશાઅલ્લાહ—અબે મુગ ચોંચ સંભાલ.

ખયરસલ્લાહ—જા અન્ડે બેચ ઔર પેટ પાલ.

માશાઅલ્લાહ—તો કયા તુ લડને પર આમાદા હય ?

ખયરસલ્લાહ—બેશક અગર તેરા ઈરાદા હય.

માશાઅલ્લાહ—ભલા હોક બસ.

ખયરસલ્લાહ—બસ દોસ્ત બસ, હમ દોનોં જેનટલમેન હય ઔર દોનોં જેનટલમેનોંકા આપસમે' બોકસીંગ કરના કયા અચ્છી બાત હય !

માશાઅલ્લાહ—બિલકુલ ફેશન કે ખિલાફ હય. મગર તુમ વ્હે તો બતાવ કે વ્હાં કોઈ સુન્હેરી ઉલ્લુ ફાંસને કે લિયે આયે હો ?

ખયરસલ્લાહ—દેખો મીયા માશાઅલ્લાહ, આજ તસનીમકી સાલગિરાહ હય, ઈસ લિયે મ'ય અપને આકા તુગરલ બેગકી તરફસે વ્હે મોતીઓંકા હાર નજરાના લાયા હુ'.

માશાઅલ્લાહ—શુનો મ'યભી ઈસી લિયે આયા હુ' ઔર વ્હે ફુલોં કા હાર તુલફા નામદાર શાહરીયાર કી તરફસે લાયા હુ'.

ખયરસલ્લાહ—અરે જા જા શાહરીયાર કે તહોફે પર તસનીમ નજરભી ન ડાલેગી.

માશાઅલ્લાહ—ઓર તુગરલ કે નામકા કુત્તાભી ન પાલેગી.
ખયરસલ્લાહ—કયું ?
માશાઅલ્લાહ—ઈસ લિયે કે શેહરયાર શેર હય.
ખયરસલ્લાહ—તુગરલ સવાશેર હય.
માશાઅલ્લાહ—શહરીયાર રૂસ્તમકા બાવા હય.
ખયરસલ્લાહ—તુગરલ કૌવતમેં સુફેદ દેવકા દાદા હય.
માશાઅલ્લાહ—તુગરલ પાઉં હય ઓર શહરીયાર સર હય.
ખયરસલ્લાહ—અગર પાઉં ચાહે તો સરકો ઠોકરોં સે ઉડા દે યેહ ભી ખબર હય.
માશાઅલ્લાહ—અચ્છા બે અચ્છા દેખના તઅરીફકે દસ્ત રખ્વાન પર વોહ મસાલા લગા કર શહરીયાર કો પેશ કરૂં કે મ જા આ જાય.
ખયરસલ્લાહ—એસા મયેંભી વોહ નમક મિર્ચ છિડકું કે તેરા પકા પકાયા કુરમા ફીકી દાલ હો જાય.
માશાઅલ્લાહ—કયા તુ મુઝસે જયાદ લસ્સાન હય ?
ખયરસલ્લાહ—કયા તુ મુઝસે જયાદ ચર્બ જબાન હય ?
માશાઅલ્લાહ—જાનતા નહીં મંય એક શાયરકા બેટા હું,
ખયરસલ્લાર—તો બેટા મયેંભી ફિરદોસીકી કબ પર મુદતોં લેટાહું.
માશાઅલ્લાહ—અચ્છા તુઝે શાયરી કા ગરૂર તો તો મેરે મિસરે પર મિસર લગા.
ખયરસલ્લાહ—બોલતા જા.
માશાઅલ્લાહ—સુન—બુલ બુલકી આંતડીઓમેં રગે ગુલકી ફાંસ હય.
ખયરસલ્લાહ—બુલબુલકી અંતડીઓમેં રગે ગુલકી ફાંસ હય, નાટકકે મુનશીઓ કે ભેજેમેં થોડાસા ભુસા, થોડાસા ગોબર, ઓર થોડીસી ઘાંસ હય.
માશાઅલ્લાહ—અબે મિસરા તો બઢ ગયા !
ખયરશલ્લાહ—શાયરી હમારે ઘર સે નિકલી હય; મિસરે કો બઢાને ઘટાને કા હમેં ઈખત્યાર હય
માશાઅલ્લાહ—અચ્છા તો અબ એક ટેડી સુનાતા હું.
ખયરસલ્લાહ—બોલ મયેં મારકુટ કર સીધી કર દુંગા.
માશાઅલ્લાહ—કલ શબકો મુઝે ખ્વાબમેં ઉલ્લુ નજર આયા.

ખયરસલ્લાહ—આંખે જો ખુલી તો સામને તુ નજર આયા.

માશાઅલ્લાહ—જાજા ભાઇ તુઝે શાયર ખુદા જાને કિસ ઉલ્લુને બનાયા હય.

ખયરસલ્લાહ—કયું બચ્ચા કાફિયા તંગ હો ગયા.

માશાઅલ્લાહ—ભલા અબકે તિસરે મિસરે પરતો મિસરા લગા, સુન.

ખયરસલ્લાહ—ઉગલ

માશાઅલ્લાહ—રાતકો અંડા પકાયા વોહભી કચ્ચા રેહ ગયા.

ખયરસલ્લાહ-મર ગયે શાયર ફકત ઉલ્લુકે પઠા રેહ ગયા.

માશાઅલ્લાસ-કયુંબે શયર કહનેસે ઘબરાયા તો ગાલીયાં દેનેપર ઉતર આયા, જા જા ઘાંસ ખા.

(દોનો લડતે હયેં તસ્નીમ ઓર સહેલીયાં આતી હયે)

સહેલી-હયેં ! હયેં !! યે કયસી હાથાપાઇ, મુફતકી લડાઇ !

ખયરસલ્લાહ-દેખો યે જલીલ રિજાલા, નાનકબાબ બેચનેવાલા મર જાય ઇસકી ખાલા મુફતમેં કરતા હય ગડબડ ઘોટાલા.

તસનીમ—મગર ઇનસે પ્હેલે પુછો કે યહાં આયે કિસ લિયે હો !

ખયરસલ્લાહ-મંય અપને આકા તુગરલ બેગકી તરફસે આપકી સાલગીરહ કી તકરીબ મેં યહ મોતીઓંકા હાર નજરાના લાયા હું,

તશનીમ-ઓર માશાઅલ્લાહ તુમ કયસે આયે હો ?

માશાઅલ્લાહ-મયેં ભી અપને આકા શહરીયારકી તરફસે આયા હુ ઓર યહ ફુલોંકા હાર નજરાના લાયા હું.

તશનીમ—આહા, તુગરલકીં તરફસે મોતીઓંકા હાર ઓર શહરીયારકી તરફસે ફુલોંકા હાર, ઇસ હારકી તૈયારી મેં એક ભી જાનકા નુકસાન ન હુવા હોગા, ઔર ઇસ હારકી તયારીમેં સયકડોં મછલીઓં ઔર ગોતેખોરોંકી જાન ગઇ હોગી. યે હાર ઇનસાનોં કે ગલે કટાવાતા હય, ઓર યહ હાર ગલેકી જીનત બઢાતા હય. યહ હાર દિમાગ કો ફીકરોં સે ચુર કરતા હય ઓર યહ હાર થકે હુવે દિમાગ કા બોજા દુર કરતા હય. યહ ફકત અમીરોંકે મહેલો મેં ચમકતા હય, ઓર યહ અમીરોંકે મહેલોં ઔર ગરીબોંકો ઝોપડીઓંમેં હર કહી મહકતા હય; ઇસકો અદના, આલા. અમીર, ફકીર, પયગમબર સબ અપને

પાસ રખતે હયેં. ઓર ઇસકો નફરત ઓર હિકારત સે દેખતે હયેં. ઇસ લિયે આ-અય પીર પયગમબર કી પસંદીદા ચી જ ! મયેં તુઝે મંજુર કરતી હું, ઓર જા ઝુટી દુન્યાકે ચ મકતે હુવે ફરેબી તુઝે નફરતસે દુર કરતી હું.

ખયરસલ્લાહ-હયેં ! હયેં ! હજુર યહે કયા કરતી હો ?

તસનીમ—બસ જાવ અપને આકાસે કહે દો કે અયન્દા કોઇ તુહફા ભેજનેકી તકલીફ ન ઉઠાવેં.

માશાઅલ્લાહ-ચલ નિકલ ઓર ડુગડુગી બજાતા ચલા જા.

ખયરસલ્લાહ-તુગરલ ફેલ ઔર શહરીયાર પાસ !

માશાઅલ્લાહ-ચલા જા બેટા ખબ્તુલ હવાસ.

ખયરસલાહ-અચ્છા બચ્ચા યહે સબ તેરા હી કતુર હય; કયા તું કભી હમારે મુહલ્લેમેં ન આયગા ?

મશાઅલ્લાહ-અબે જા નહીં તો માર ખાયગા.

ખયરશલાહ-નામરદા કહીંકા, પીઠકે પીછે મારતા હય મુંહપર માર-તા તો મજા ચખા દેતા (જાતા હય)

મશાઅલ્લાહ-અચ્છા અબ મુઝેભી ઇજાજત હય ?

તસનીમ-મગર તુમ અપને આકાસે બાદ તસલીમ કે મેરી તરફસે શુકરીયા અદા કરના.

મશાઅલા-બહોત ખુબ.

ગાના.

બનો બનો બનો સબી દુલહનીયાં
બને પ્યારકે ગરવામે ડારો ગોરી બૈયાં
રહો ગુઇયા, વાકી છઇયાં કયસો પાયો તુને સૈયાં.

શએર.

ગુલુકે ચરખે સીતમગાર દેખીએ કયા હો
કીયા હએ જો બે ગુલ હાર દેખીએ કયા હો.
ઉમ્મીદેં દીલમેં તો લાખોં બહાર અફજા હય
કે રંગ ગયબસે ઇજહાર દેખીએ કયા હો
વાહજી વાહ કયા ખુબ મીલા હમે યેહ પ્યારા
પ્યારા દીલદાર—બનો

બાબ દુસરા.

પરદા ચોથા. **જંગલ પહાર**

કહેરમાન–કરીબ હય, કરીબ હય, ઉસ મલઉન કત્લુ ઔર નજીસ શમશાકા ખોફનાક અંજામ કરીબ હય.

સાથી–ઉન્હી ખબીસોં કે મુજાલિમ સે હમ સબ વતનસે બેવતન હોકર વહશીઓંકી તરહ આજ પહાડોં ઔર જંગલોંમે અપની જીંદગી કે દિન પુરે કર રહે હયેં, ઔર ઇસીરોજ કે ઉમિદવાર હયેં જબકે ઇન્તેકામકા ખંજર દુસમનોકી આંખો કે સામને ચમકતા હોગા ઔર વોહ જીબા હોકરે ઇન પયરોંકે સામને સિસકતા હોગા.

સાથી–ખુદાકા શુકર હય કે માઅસુમ સુહેલ વફાદાર હુસ્શામ કે સાથ પહાડકી કોહમેં છુપા ઔર બદનસીબ તાહેરા જંગલમેં ભટકતી હુઇ હમેં મિલ ગઇ.

કહેરમાન–હાં બદનસીબ નાશાદ તાહેરા કો અબ કોન કેહ સકતા હય કે વોહ જીંદા હય ? ઘર લુટ ગયા, સુહાગ ઉજડ ગયા, જીંદગી કે સહારે કો ખો બયઠી, દિનરાત દિવાનાવાર જંગલો ઔર પહાડોંમેં ભટકતી હય. હાં મગર કભી કભી જરા હોશ આ જાતા હયેં વરના વહી દિવાનયતકા દોરા ચલા જાતા હય.

સાથી–દેખ્યે વહી ઇસ તરફ આ રહી હે.

કહેરમાન–અન્દોહનાક નજારા ! — (તાહેરાકા આના)

તાહેરા–રાતેં ગઇ નિશાતકી ઇશરત કે દિન ગયે,
દો લઅલે શબ ચિરાગ થે સો વોહ ભી છીન ગયે.

કહેરમાન—અય ઇંનિકેલાબે જમાનેકી જીંદા તસ્વીર યહ તેરા કયા હાલ ?

તાહેરા–અય ખુબસુરત ચાંદ તુહી અપના એક ટુકડા દેદે, મયેં ઉસકો રશીદ સમઝકર યાર કરૂંગી—

રૂબાઇ—આસમાન પર ચાંદ હય ઔર જમીન પર ચાંદની,
હો રહી હય તેરે દમસે આજ ઘર ઘર ચાંદની.
આ ઉતર આ તાકે રખલું અપને સીને મેં તુઝે.
મેરે ભી વીરાને મેં હો જાય દમ ભર ચાંદની.

સાથી—હાય! બીચારી કો ઝનુન હો ગયા!

તાહેરા—અરે કીસી ઔલાદ વાલેસે પુછ તો વોહ કહેગા તુ મજનુન હો ગયા.

સાથી—બાનુ મયેંભી ઔલાદ રખતા હું.

તાહેરા—હાં સચ હય મગર-

તુ એર સર સબ્જ શાખ ઓર તાહેરા એક ખુશ્ક ડાલી હય,
તેરી ગોદી ભરી હય ઓર મેરી ગોદ ખાલી હય.

કહેરમાન—બાનુ મેરી ભી એક બાત—

તાહેરા—નહીં એક નહીં વોહ દો થે! એક આંખોંકા નુંર, દુસરા દિલકા સુરૂર. એક જીંદગીકા સહારા, દુસરા જીંદગી સેભી જ્યાદા પ્યારા. દેખો! દેખો! શમશા મેરે બચ્ચેકે માર રહી હય. અરે ખુની તુગરલ તુ છુરી કયું તેજ કર રહા હય? અબ મેરી ગોદમેં કોઇ બચ્ચા નહીં રહા હય—

શએર.

લુટા બયઠી હું સબ કુચ્છ મયેં જો થા અફલાક કે નીચે,
દબી હય જીંદગી ભર કી કમાઇ ખાક કે નીચે.

સુહેલ—પ્યારી અમ્મા—

તાહેરા—લડકે તુ કોનહય? શાયદ મયને તુઝે કહીં દેખા હય. લડકે તુઝે કહાં દેખા હય?

દુસ્મન—કયા આપ મઅસુમકો ભુલ ગઇ?

તાહેરા—ભુલ ગઇ—મયેં કભી નહી ભુલી. કોઇ માં અપને બચ્ચેકો કભી નહીં ભુલતી મેરા બચ્ચા મુઝે ભુલ ગયા મગર મયેં ઉસે નહીં ભુલી.

એક સાથી—બાનુ યેહ કોન હય?

તાહેરા—લડકે તો કોન હય?

સુહેલ—અચ્છી અમ્મી મંય આપકા સુહેલ હું.

તાહેરા—કોન? સુહેલ! બાદશાહકી આખરી નિશાની! મેરા દુલારા, મેરે પ્યારોંકા પ્યારા!

સાથી—બાનુ! ગમ કે દરખ્ત કો આંસુઓંકે પાનીસે સીંચ સીંચ કર હરા રખના કયા ફાયદા દેગા!

તાહેરા—હાં મુઝે રોને દો, રોને દો—જી ભર કે રોને દો; મંય અપની આંખોંસે ખુનકા દરિયા બરસાઉંગી. ઉસમે તયરૂંગી,

નહાઉંગી ઔર આખર ઉસીમેં ડુબ કર મર જાઉંગી.

કહેરમાન—બાનુ અગર આપકી યહી હાલત રહી તો યતીમ ઔર બેકસ શહજાદેકી કઉન હીફાજત કરેગા.

તાહેરા—આહ મેરે બચ્ચે મયે તેરે વાસ્તે કુચ્છ ન કર સકી.

કહેરમાન-ખુદાયા ઇસકી મુસીબતકા ખાત્મા કર

બાબ દુસરા

પરદા પાંચવા. **તુગરલકા મહલ.**

(તુગરલકા ખયરસલ્લાહકો ગરદનમેંસે પકડ કર લાના)

ખયરસલ્લાહ—દેખયે, દેખયે, એક જેનટલમેનકી ઇજ્જત પર હુમલા કરના અચ્છી બાત નહી હય.

તુગરલ-તો બોલ મેરે હારકા કિયા હુવા ?

ખયરસલ્લાહ—મગર ગરદન કો છોડીયે જનાબેવાલી.

તુગરલ—બોલ તસનીમને મેરે હારકે સાથ કયા સુલુક કિયા !

ખયરસલ્લાહ—ઉસને તો આપકે હાર પર નજર ભી ન ડાલી ઔર કહેને લગી અયસે બીસીઓં કુત્તે મેરી ગલીમે ઠોકરેં ખાતે હયેં,

તુગરલ—મેરી મહોબ્બત કા યેહે અંજામ !

ખયરસલ્લાહ—મેરી મહેનત કા યેહે ઇનામ !

તુગરલ—મેરે હારકી યહે બેઇજ્જતી !

ખયરસલ્લાહ-એક એડીકાંગકા યહે ઇનસલ્ટ !

તુગરલ-ગજબ ?

ખયરસલ્લાહ—સિતમ !

તુગરલ--અચ્છા આગે બોલ ?

ખયરસલ્લાહ—મયેંને કહા કે મેરે આકાકી શાનમેં યહે લાજબાની. તો કહેને લગી તુમ્હારે આકાકે મુહપર સુરખાબ ઝાડુ ઔર હુકકે કા પાની

તુગરલ—નમક હરામ ઠુંકરગદે, ઇસને અયસી અયસી બેનુકત સુનાઇ ઔર તુઝે શરમ ન આઇ !

ખયરસલ્લાહ-ગાલીયાં આપકો સુનાય ઔર શરમ મુઝે આય ?

તુગરલ-તો કયા તુ મેરા એડીકાંગ નહી હય ?

ખયરસલ્લાહ-એડીકાંગ કયા બલ્કે શયતાનકી ટાંગ હું.

તુગરલ-તો ફિર તુને કયું નહીં કુચ્છ મેરી તરફસે કહા ?

ખયરસલ્લાહ-મયેનેભી ખુબ કહા.

તુગરલ—કયા કહા !

ખયરસલ્લાહ-મયેને કહા કે મેરે આકા બડે મુજી, બડે પાજી હયે જબ ઉનકો ગુસ્સા આતા હય તો દિવાને કુત્તેકી તરહ કાટ ખાતે હયેં.

તુગરલ—અબે તો શયતાન યહ્ તુને મેરી તઅરીફ કી !

ખયરસલ્લાહ-તઅરીફ કી જબ તો કહેને લગીકે જહાં ફરિસ્તોંકા ગુજર નહીં, વહાં અયસે ભુતોં કા કોન પુચ્છતા હય.

તુગરલ—અયસી નફરત ! હજાર લઅનત ! !

ખયરસલ્લાહ-ફિરભી મ્હોબ્બત હજાર ફિટકાર.

તુગરલ-અયે ખુદા મયેં કયા કરૂં !

ખયરસલ્લાહ-ડેમે જીસકી ફરીયાદી

તુગરલ—કિસ પર ?

ખયરશલ્લાહ-અપની મઅશુક કે આશક પર, અપને યાર કે યાર પર, અપની દિલદાર કે દિલદાર પર

તુગરલ—તો કયા તસનીમકા દિલ કિસી ઓર પર શયદા હો ગયા ?

ખયરસલાહ-જી હાં જો હાંડી આપને પકાઇથી ઉસકા ખાનેવાલા એક ઔર પયદા હો ગયા

તુગરલ-યાને કોન ? બોલ, બોલ

ખયરસલાહ-લેફટંન્ટ શહરીયાર.

તુગરલ-શહરીયાર ?

ખયરસલ્લાહ-જી હાં સરકાર.

તુગરલ-મગર સહરીયારકો તસનીમકી તરફ દેખનેકી જુરાઅત કયું કર હુઇ ?

ખયરસલાહ-તો કયા કિસી ઓરત કી તરફ દેખને કે લિયે લાયસન્સ લેના પડતા હય ?

તુગરલ—બદજાત તેરા સર તો નહીં ફિર ગયા હય !

ખયરસલાહ-આસાર તો અયસેહી પાયે જાતે હયેં.

તુગરલ-મેરે ફુલકી તરફ હાથ બઢાનેકા ઉસે કયા હક હય

ખયરસલ્લાહ—કોઇ નહીં સાહેબ, કાનુન સાફના કહેતા હય.

તુગરલ—કયા તસનીમ મેરે હાથસે નિકલ જાયગી ?

ખયરસલ્લાહ—નો સર.

તુગરલ—મયેં જો ચાહું કર સકતા હું.

ખયરસલ્લાહ—યસ સર.

તુગરલ—બસ જા નિકલ જા, મયેં તનહાઇ ચાહતા હું.

ખયરસલ્લાહ—હજુર એડીકાંગકો હમેશા સાથ રખના ચાહીયે.

તુગરલ—એડીકાંગ કા બચ્ચા નિકલ વરના ખા જાઉંગા કચ્ચા.

ખયરસલ્લાહ—થેંકયું,

તુગરલ—નાહિનજારો નાબકાર મયેં તુમસે ખોફનાક ઇન્તિકામ લુંગા.

ખયરસલ્લાહ—નહીં અયસા ન કરના.

તુગરલ—અબે તું ગયા નહીં નાપરજામ, કયું ખરા હય?

ખયરસલ્લાહ—આપકો દિલાસા દેને કે લિયેં

તુગરલ—ચલા જા મુઝે દિલાસે કી કોઇ જુરૂરત નહીં હય.

ખયરસલ્લાહ—હજુર આપકો દિલાસે કી સખ્ત જરૂરત હય.

તુગરલ—બસ ફોરન ચલા જા; વર્ના તેરે અંજર પંજર ઢીલે કર દુંગા.

ખયરસલ્લાહ—ઓલ રાઇટ.

તુગરલ—શાહરયાર, શાહરયાર મયેં તેરા ખુન કરૂંગા.

ખયરસલ્લાહ—નો સર.

તુગરલ—અરે ફિર: આ ધમકા, તું નહીં જાયગા ખાના ખરાબ.

ખયરસલ્લાહ—ગુડમોરનીંગ (જાના)

તુગરલ—શેરકા શિકાર લોમડી છીને ! ભેડયે કા લુકમા ભેડ હજમ કરે ! શાહરયાર ! તુને મુઝે અભી તક અસલ સુરતમેં નહીં પહચાના. અબ પહચાનેગા ઓર પુરી તરહ પહચાનેગા.

બાબ દુસરા.

પરદા છઠા

તસનીમકા મહલ.

ગાના.

આવોજી આવોજી છયલા જાઉં મય વારી તોરે

ગરે બયા, ઓ સૈયાં મોહનીયાંકે ડરો છયલા મોરે
એજી બાંકે છયલા મેરે—આવોજી
આનબાનપર વારે જાન તોરી રાધા
ઓ મોરે રાજા, એ હી તુજે મેરી કસમ મેરે પ્યારે સન
દિલદાર સીતમ નાહીં કરના
બાર બાર દીલદાર યારપર જીનીસાર હય—આવોજી

શહરયાર—પ્યારી તસનીમ લોગ સચ કહેતે હયેં કે ઇસ્ક કે દેવતા કો આંખે નહીં હોતી હયેં.

તસનીમ—યહે આપ કયસે ફરમાતે હયેં ?

શહરયાર—અગર ઇસ્કકે કે દેવતકિ પાસ આંખેં હોતી તો તુમરલ કે મુકાબલે મેં એક સિપાહી જો શરાફત ઓર કે વફાદારી સિવા કુચ્છ નહીં રખતા ઇસ કદર કામયાબી ન પાતી.

ખયરસલ્લાહ—પ્યારે સચ હય. લેકિન જીસ તરહ ચાંદ નિકલને કે બાદ તારોંકી કોઇ વકત નહી રહેતી, ઇસ તરહ શરાફત ઓર વફાદારી કે આગે માલો જર કી કોઇ હકીકત નહીં રહતી. સુનો ઇસ્કકી બાસરી કયા કહતી હય.

(સહેલી આતી હય.)

ગાના.

ચલે ઇશક મે આરે, જીગરપર દોધારે
ચયન આશકકો દમભર કયું કર હો
મુસીબત ઝેલી બલાસર લેલી
તબીઅત ખેલી પહેન ગલે સએલી ભજે ઇશક કો
પ્રેમ પીયાલા જબ તુમ દીનો મત હમરી બખોરાઇ
હીરદે બાંન નયનનકે લાગે સુધ બુધ સબ બીસરાઇ
પ્યારી પ્યારી બતીયાં કરત, ધનીયાં તજોજી છતીયાં
લગોજી પ્યારે તોરે વારી—ઇશક મેં.

સહેલી—જનાબે આલી આપકી મુલાકાતકા ઊમીદવાર એક શખ્સ દરવાજે પે ખડા હય.

શહરીયાર—જરા દેખું તો યહે કોન આયા હય?

તસનીમ—મગર જલ્દ આના દેર ન લગાના.

શહરીયાર—મયેં અભી આયા. (જાના)

તસનીમ–આહ ! આહ ! કયા શાને પરવર દિગાર હય ! તસનીમકી દુસરી બિહિસ્તકા નામ શહરીયાર હય.

(તુગરલકા આના)

ગાના.

હાંરે કોઈ બાંકા સીપઇયા લુભાએ ગયો
હાંરે મોહે જીયા હીયામે સમાએ ગયો—હાંરે
તનમન બારા જોબન પ્યારી ફ્યન વારૂં છયરવા
સર્યા દીવાની બનાએકે સોહાએ કે રીઝાઇ ગયો—હાંરે
કોઉ ઓર કછુ સુઝત નાહી અયરસી ઝલક દીખાએ
આએ બસે નયનનમે મોરે રાખુ પલક છુપાએ
અબતો હએ ધ્યાન યેહી, ઉનપર કુરબાન ગઇ, તન મનધન
વારદઇ–છયલા મોરે મન ભાએ ગયો.

તસનીમ–હાં યે મુજી સાંપ કયાં જહર ઉગલને આયા હય !

તુગરલ–તસનીમ ઇત્તર આવ, કરીબ આવ ઓર જો મંય પુછતા હુ ઉસ્કા જવાબ દો.

શએર—

બના યે તૌક લઅનત બેવફા એયાર કિસકા હય !
યહે ફાંસી કિસને ભેજી હય, ગલેમેં હાર કિસકા હય ?

તસનીમ–ફાંસી નહીં યહે ફાંસ હય દુશમનકે જીગરમેં,
આર હલકએ જંજીરે વફા મેરી નજરમેં.

તુગરલ—બેવકુફ. રૂબાઇ–

કાટા કહાં ઓર એક ગુલે લાલા રૂ કહાં !
નાચીજ શહરીયાર કહાં ઓર તું કહાં !
જહરીલા વોહ દરખ્ત હય, ભાગ ઉસ્કી છાંવસે,
ઇસ હારકો ઉતાર કે મલ ડાલ પાઉંસે.

તશનીમ–હરગીજ નહીં !

તુગરલ—નહીં ? રૂબાઇ–

યહી જીદ, યહી વતીરા જો સિતમ શઆર હોગા;
તો ન યહે ગલા રહેગા ન ગલે મેં હાર હોગા.
સર પે રખ કર હાથ રોયેગી નસીબોં કે લિયે,
એક દૌલતમંદ સે નફરત ગરીબોં કે લિયે

તસ્નીમ—જાનસે ઇજ્જત જયાદા હય મુઝે ઇસ હારકી,
જીન્હાર ને ઉતરેગા યહે ગરદનસે મેરી,

ગુલઅરસ—મેરે આગેઇસ કદર તોકીર નાહનજાર કી;
દેખ યહે ઇજ્જત હય ઉસકી ઔર ઉસકે હારકી.

તસનીમ—આહ જાલીમ ! યહે તુને કયા કિયા ?

ગુલરસ—જો હુવા અચ્છા હુવા જો કિયા અચ્છા કિયા.
વોહ ભી હોતા તો યુંહી પાયેમાલી દેખતા,
આસમાન રૂએ જમીનકો ઉસ્સે ખાલી દેખતા.

તસનીમ—બસ ! બસ ! જબાનકો લગામ દો, આપકે મનહુસ અલફાજ મયે અપને પ્યારેકી નિસ્બત સુનના નહીં ચાહતી

ગુલરસ—કયા પિયારા ? વોહ રઝીલ આવારા, નાકારા ઔર તેરા તસનીમ તેરા પિયારા !

તસનીમ—હાં, હાં, પિયારા,

ગુલરસ—તસનીમ હોશ કર, સંભાલ દેખ, ખુન આન નાહક ઊંચા આ રહીહય.

તસનીમ—છોડોમુઝે જાને દો. અબ મયે તુમારે લાયક નહીં હું

ગુલરસ—દેખો તુમ દોનો પછતાવગે.

તસનીમ—જયસા કરોગે વયસાપાવગે. (જાના.)

ગુલરસ—દુરેરે ડાકુ, મક્કાર. આકા કા શિકાર ! માલિકે પર વાર તુઝે શર્મ ન આઇ નાબકાર ?

(શહરીયાર આના)

શહરીયાર—જતાબ ઇસ ખફગી કા સબબ આપ બતા સકતે હયે !

ગુલરસ—અચ્છી તરાહ બતા દીયા જાયગા. બેઇમાન નમકહરામ !

શહરીયાર—બસ હુજુર શહરીયાર નોકર હય ન કે ગુલામ.

ગુલરસ—ખુદાકી શાન. કહાં જમીન કહાં અસમાન ! કહાં ફુલ કહાં બબુલ ! કહાં મીઠા શહદ કહાં કડવી નીમ ! તુ ઔર તસનીમ !

શહરીયાર—તો કયા આપ ઇસ લિયેનારાજ હયે કે મયં તસનીમસે મુહબ્બત કરતાહું ?

ગુલરસ—દુર દુર હાેા શહરયાર મેરે રાસ્તેસે દુર હો.

શહરયાર—આપ મુઝે ધમકી દેતે હય ?

ગુલરસ—મુઝે ધમકી દેનેકી તાકાત હય.

શહરીયાર—આપકો કોઇ તાકાત નહીં હય.

ગુલરસ—એકે બાઅદબ મુનહુલ કી લુરલ કલામ કિં;

શાહરીયાર—આપકી એક શરીફ અફસર કી તરફ સલામ કરે.

તુગરલ—દેખ પછતાયગા !

શાહરીયાર—પથરકા જવાબ પથરસે દીયા જાયેગા.

તુગરલ—ક્યા તુ મુઝસે જયાદા તાકતવર હય !

શાહરીયાર—ઈસકા જવાબ બાજુ દેંગે,

તુગરલ—ક્યા તુ મુઝસે જયાદા ખુબસુરત હય !

શાહરીયાર—ઈસકા જવાબ આયના દેગા.

તુગરલ—ક્યા તુ મુઝસે મુકાબલા કરકે જીત સકેગા !

શાહરીયાર—ઈસકા જવાબ કિસ્મત દેગી,

તુગરલ—ક્યા તુ મુઝસે જયાદા જિસકા હકદાર હય ?

શાહરયાર—ઈસકા જવાબ તસનીમ દેગી.

તુગરલ—શહરયાર મયેં તુઝે ફિર કહેતા હુ કે મયેં તસનીમકા તુઝસે જયાદા હકદાર હું.

શાહરીયાર—કિસ તરફ !

તુગરલ—ઈસ તરફ કે તુ એક મામુલી સિપાહી હય ઓર મયેં સિપાહસાલાર

શાહરીયાર—તો કિયા ઈસકે મહોબત પર સિપાહસાલારીકી મુહર લગી હય !

શાહરીયાર—કયું !

તુગરલ—તુ મેરા માતહત હય.

શાહરયાર—અગર અફસરી ઓર માતહતી પર દારોમદાર હય તોબંદા અયસી નોકરીસે દસ્ત બરદાર હય.

તુગરલ—શહરીયાર હોશ સંભાલ.

શાહરીયાર—અપની નોકરી ભાડમેં ડાલ.

તુગરલ—યહ બાત ! પકડલો—જકડલો,

(ચંદ સિપાહોંકા આના ઓર શાહરયાર પર કાબુ પાના)

બાબ દુસરા.

પરદા સાતવાં મસાઅલ્લાહકા મકાન.

ગાના.

સંસારી ધરધારી મયનારી કૈયુંબાનુ કયસા હય

સુભાવ નરવા
અયસો રોકે ટોકે મોહે નીઠુરવા
વાસે જરે બરે મોરા જીગરવા—સંસારી
ગુડકી ઝીડકી સુનત સુનત ભરે ભરે મોરા જીયરા
કાટે કાટે મોહે કયદકા ઘરવા રોકત મોરા ડગરવા

મુમતાજ—યયે મરદુતે તો હમેં કુચ્છ ખ્યાલમેં નહી લાતે હમ ઓરતોં કો ગોયા પાઉકી જુતી કે બરાબર જાનતે હયેં લો ઘરમેં ઝાડુ હમ દેં. બરતન હમ માંજે, રોટી હમ પકાવેં, બચ્ચે હમ પાલે, ગરજ કે તમામ ઘરકા ઇન્તેજામ હમ કરે ઓર જરા કહીં બાહેર સયેર કે લિયે જાયેં તો ગઇ કયું? ખીડકીમેં ઝાંકા કયું દેખા ? દિહિકો કયું આયા ! ઢિમકેકો કયું બુલાયા ! મગર ચુ હયે કે મયેં પહેલીસેઅબ બેવકુફ નહી રહી, કુચ્છ મીસીસ ખયરસલ્લાહકી સોબતમેં રહેનેસે આંડ ગાંઠ કમેત હોગઇ હું. અબ મિયાંકીએક નહીં માનતી કુચ્છ કહેતે હય તો એક એક કી દસદસ સુનાતી હું,

(ડાલી આતી હય)

ડાલી—ગુડમોરનીંગ મેડમ મુઝે મુઆફ કરના કે ટાઇમકે બીલાફ જરા દેર હો ગઇ.

મુમતાજ—કિયા ઉનકે રોકને પરભી તુમ ચલી આઇ !

ડાલી—તો કયાં—ઉનકે રૂકને સે હમ રૂક સકતે હરેં. ઉનકો તો હમ જુતીકે નીચે દબા કર રખતે હયેં મરદો કો હમેશા જુતી કે નીચે દબાકર રખના ચહિયે મગર તુમારી મશા અલ્લાહકે સાથ કયસી ગુજરતી હય.

મુમતાજ—બહેન અખિર મયેંભી તો તુમ્હારી શાગીર્દ હુના મીયાં કો એક મુહસે સો સો સુનાતી હુ.

ડાલી—અયસાહી કરના ચહિયે, મગર આજ શબકો ઇસ મરદાના લિબાસમેં થિયેટર દેખતે ચલોગીના, ?

મુમતાજ—ચલુગી તો સહી મગર મુઝે મરદાના લિબાસ મેં આતેજાતે દેખકર લોગોને મિસ્ટર મશાઅલ્લાહસે યુ કહે દિયા હયે કે તુમારે ઘરમે કોઇ મરદ આતા જાતા હય, ઇસસે વોહ શકી બન ગયા હય.

મુમતાજ—નેવર માઇન્ડ. અગર વોહ શકી બન ગયા હય તો ઉસકો

બનાનેમેં ઓરભી મજા આયગા. [redacted]
રહા હય.

(દોનોકા ચલે જાના મશાઅલ્લાહકા આના)

મશાઅલ્લાહ—અજીબ દીલ લગી હય ! મકાનકે અંદર, ઘરકે આ ગનમેં. કોઠિકે ઉપર, છજ્જેકે નીચે અનાજકે મટકેમેં, મુર્ગિકે દર્બેમેં, ગર્જકે સબ છાન મારા મગર હયરત અજાયબ,પુરા સાડે પાંચ ફિટકા આદમી ગાયબ. પતા ન દારદ. કોઇ જીનથા, ભુતથા, સાયાથા; છલાવાથા, થા તો કોનથા ઓર ગયા તો કીધર ! કયા જમાન ખા ગઇ યા હવામાં ઉડ ગયા ! યા બારીતાઆલા અબ તુહી હયે મેરી ઇજ્જત સંભાલને વાલા. (ખયરસલ્લાહકા આના)

ખયરસલ્લાહ—કયુ જનાબે વાલા.

મશાઅલ્લાહ—કોન ખયરસલાહ ! રો યાર રો.

ખયરસલ્લાહ—અરે પર કયું રોઉ કોન મર ગયા ?

મશાઅલ્લાહ—યાર મેરી કીસમત પર રો, મેરી હાલત પર રો.

ખયરશલ્લાહ—કયુ ખયર તો હય !

મશાઅલાહ—જીસ શહરમેં કાલ હો, જીસ મુલકમેં પલેગ હો જીસ ઘરમે ફેશનેબલ જોરૂ હો ઉસ ઘરમેં ખયર કયસી !

(મુમતાજકા આના)

મુમતાજ—કિયા કહા ! કિયા કહા !

ખયરસલ્લાહ—આઇ ગરીબકી કમબખ્તી કુચ્છ નહી જરા આપકી તઅરીફ કર રહે થે !

મશાઅલાહ—તું ઝુટા હય, ઇસમેં ખુબીહી કોનસી હય જો મયે તઅરીફ કરૂં ?

ખયરસલ્લાહ—તો ફીર ઇનમેં બુરાઇ કોનસી હય !

મશાઅલાહ—એક નહીં એક લાખ.

મુમતાજ—ઝુટેકે મુહમેં ખાક.

ખયરસલાહ—ભઇ વાહ યહુ તો મેરી જોરૂકીભી નાની મઅલુમ હોતી હય.

મશાઅલ્લાહ—કિયા ઓરતોં કો ખુદાને ઇસ લિયે પયદા કીયા હય વોહ આજાદીસે ફીરા કરે ?

મુમતાજ—નહીં તો કિયા કરે ?

માશાઅલ્લાહ—ઘર સંભાલે ઔર બચ્ચે પાલે.

ખયરઅલ્લાહ—તો ક્યા ઔરત કોઇ મુરગી હયે જો બચ્ચે લેકર દરબેમેં બયઠી રહે,

મુમતાજ—હાં દેખોતો—ક્યા આરતોંકો ખુદાને બયસે જલીલ કામો લીયે પયદા કીયા હય ?

માશાઅલ્લાહ—ફીર કીસ લીયે પયદા કિયા હય ?

મુમતાજ—ઔરતકો ઇસ લિયે પયદા કિયા હય કે અચ્છેસે અચ્છે ખાના ખાયે, ઉતમદાસે ઉમદા કપડા પહને, થીયેટર દેખે, લેકચર કરે, પાર્ટી દે, ડેન્સ કરે.

ખયરઅલ્લાહ—યહ પ્રોગ્રામતો બીલકુલ બરાબર હય.

માશાઅલ્લાહ—ચુપ કમબખ્ત તુહી મેરી જોરૂકા હાં મે હાં મિલાકર બીગાડતા હય. અચ્છા બોલ મરદકી બાત ન માનના યહ ઔરતોકા જેબા હય ?

ખયરઅલ્લાહ—હરગીજ નહી.

મુમતાજ—અગર જુરૂરત પડે ઔર આરત કહી બાહેર જાય તો કુચ્છ નુકશાન હય !

ખયરઅલ્લાહ—કુચ્છભી નહી.

માશાઅલ્લાહ—બીલા ઇજાજત સારેદીન ભર બાહેર રહેના આરતેકો લાજીમ હય !

ખયરઅલ્લાહ—બીલકુલ નહીં.

મુમતાજ—ઔરતોં કો દીનભર ઘરમેં બંદ રખના યહ મરદોં કો જેબા હય !

ખયરઅલ્લાહ—કભી નહીં

માશાઅલ્લાહ—મરદો કો રાજી રખના ઔરતોંકા ફરજ હય

ખયરઅલ્લાહ—બરાબર

મુમતાજ—ઔર ઔરતોંકો ખુશ રખના યહ મરદોંકા ફરજ હય.

ખયરઅલ્લાહ—યહભી બરાબર

માશાઅલ્લાહ—લાહોલવલા ? યહભી બરાબર વોહભી બરાબર-

ખયરઅલ્લાહ—હાં ઇત્તેફાક હય.

મુમતાજ—ઔર મેરી રાહસે !

ખયરઅલ્લાહ—ઔર તુમ્હારી રાહસેભી ઇત્તેફાક હય.

માશાઅલ્લાહ—ભલા મરદકા રૂત્બા જ્યાદા હય યા ઔરતકા !

ખયરઅલ્લાહ—મરદકા.

મુમતાજ-મગર ઇસ તરક્કી કે જમાનેમેં ઓરતકી ઇજ્જત જ્યાદ્દ હય યા મરદકી !

ખયરસલ્લાહ—ઓરતકી.

માશાઅલ્લાહ—અજબ દુલમુલ આદમી હય. થાલી કે બયેંગનકી તરહ કભી ઇધર ઝુકતા હય કભી ઉધર.

ખયરસલ્લાહ—અરે યાર ખફા કયુ હોતા હય ? મયેં તો સહી ફયસલા કરતા હુ.

માશાઅલ્લાહ—નહી ? નહીં ! કભી આગ ઓર પાની એક નહીં હો સકતે. કયા યહે ઓરત હય યા ફરીસ્તા, મયેં આદમી હું યા ગધા !

ખયરશલ્લાહ—તુમ્હારે ગધે હોનેમેં શક હી કયા હય ? અગર તુમ આદમી હોતે મેરે ફયસલેકી તઅરીફ નહીં કરતે ?

મુમતાજ-લુક હોયર ? દુન્યામેં તુમ્હારા હીસ્સા હય તો હમારાભી હય. તુમ આજાદી બરતોગે તો હમભી આજાદી દીખાયેગે દુન્યામેં. ઇન્સાન તો ઇન્સાન હયવાનભી આજાદીકે માયને સમઝતે હયેં, ઓર પઢને લીખનેસે જીન ઓરતોકી આંખ ખુલ ગઈ હય વોહ કભી તુમસે દબકર નહી બયઠેગી. તુમ આજાદી કરોગે તો હમભી આજાદી દીખાયગે તુમ બાહર ચયન ઉડાઓગે તો હમભી મજે ઉડાયેંગે કયાખુદાને તમ્હે ઇન્સાન બનાયા હય ઓર હમેં જાનવર !

ગાના.

હમભી મોટરપે સયકલપે સયર કરન નીત જાએં
હાંજી બેશક જહાં મન ભાએ વહીં જાએ
બતીઆં કરન બેઢંગી નઇ નઇ ફેશનકા જુલસા
બતીઆં સારી ઠીક હય ઇનકી યેહી ચાહત મન ઇનકા
ફાડ ફેકુંગી મય દેશી સાડી
પહેનું ઇંગરેજી પોશાક ભારી
ધરમેં બયઠુ તો ચયન નહી પડે
ટેનીશ ખેલુ થીએટર દેખુ-મોટરપે

ખયરસલ્લાહ-ભઇ વાહ યહી હય આજ કલકી ફેશનકા નમુના. મેરે પાસ ત હુવા કેમેરા વર્ના ઉતાર લેતા ફોટુ તેરા'

માશાઅલ્લાહ-તોબાહ ! તોબાહ !

ખયરસલ્લાહ–કયું દેખા ? ઔરતોકાં ઇંગ્રેજી પઢાનેકા નતીજા ! મયેં ન કહેતા થા કે ઓરતોંકો ઇંગ્રેજી ન પઢાવ ! ઉસ વકત ન માના અબ ભુગતો મજા મગર યાર અબ મયે અપની ઔરતકો તેરી ઓરતસે ન મીલને દુંગા, વર્ના તેરી નાબકાર ઔરત કે ચાલ ચલન દેખકર મેરી નેક બીબીકા ચલન બીગડ જાયગા

માશાઅલ્લાહ–અરે તેરી હી ઓરત કા તો યહે સબ કીતીરે હયેં જબસે વોહ ફેશનેબલ બલા મેરે ઘરમેં આને જાને લગી હય તબસે મેરી બીવીકા સત્યાનાસ કર દીયા હય

ખયરસલ્લાહ અરે મેરી બીવી જયસી નેક તો દુન્યા કે પરદે મે ભી નહીં હોગી તોબાહ ! કર તોબાહ ! નહીં તો બખ્શા ન જાયગા ખુદા ઉસકો બખ્શે અપને બાપકી તરહ મેરી ઇજ્જત કરતી હય

માશાઅલ્લાહ—બસ જીમેં આતાહયે કે અપને ભેજેમેં પીસ્ટોલ મારકર મર જાઉં

ખયરસલ્લાહ–તો ઇનમે ઉસકા કયા જાયગા ? વોહ ઓર કોઇ સંડા કરે લેગી

માશાઅલ્લાહ–જાબ્ત દીગ લગી ન કર મયેં એક ઔરતક સતાયા હું જુરૂર ઉસને કોઇ યારપયદા કીયા હય !

ખયરસલ્લાહ–અરે કયા બેપરકી ઉડાતા હય !

માશાઅલ્લાહ-અરે યાર મીર ખયરાતી શેખ શુબરાતી ખુદાબખ્સ બસાતી ખપટ હલવાઈ સલારૂ નાનબાઇ પીરૂ ભટ્યારા કલ્લું ઘસીયારા યહ સબ લફંગે મેરે ઘરમેંઆતે જાતે હય

ખયરસલ્લાહ–અરે ભાઇ સીરફ તુઝે ધોકા હય તુ નાહક કયું જી જલાતા હય ?

માશાઅલ્લાહ–નહીં ! નહીં ! વોહ જુરૂર આયા હય ઔર મેરી બીવી ને કહીં છીપાયા હય

ખયરસલ્લાહ–તુને આંખોસે દેખા હય ?

માશાઅલ્લાહ-મગર કાનોસે તો સુના હય.

ખયરસલ્લાહ–અરે બેવકુફ અગર કોઇ આકર કહે દે કે તુ મુર્ગી કે અંડે સે પયદા હુવા તો કયા માન લેગા ?

માશાઅલ્લાહ-બસ કુચ્છ નહી ઇસ ઉઠરઇગીરિપર ઇસ ઔરતપરઇસ ઘર પર લઅનત કરતા હું બોલ તુ મેરા દોસ્ત હય કે નહી ?

ખયરસલ્લાહ—દોસ્ત કયું નહીં હું !
માશાઅલ્લાહ ઔર સચ્ચા દોસ્ત ?
ખયરસલ્લાહ—સીદક દીલસે
માશાઅલ્લાહ—તુ મેશ સાથ દેગા ?
ખયરસલ્લાહ—જારર
માશાઅલ્લાહ—કહાં તક ?
ખયરસલ્લાહ-ઇસ દુન્યામેં કબ્ર તક ઔર ઉસ દુન્યામેં જહન્નમ તક
માશાઅલ્લાહ—માર હાથ
ખયરસલ્લાહ—યેહ લે પાંવ ઉઠાતા હૈ
માશાઅલ્લાહ—અરે હાથ કે બદલે પાઉં ઇશકે કયા માયના ?
ખયરસલ્લાહ—માયાના બંદ અપને પર સાબીત કદમ રહેગા
માશાઅલ્લાહ—બસ મયેંને જાન લીયા હયકે પીસ્તોલકે જરીયે અપની ગમગી જીંદગીકા ખત્માકરૂં
ખયરસલ્લાહ—અરે માર કયું ઔરત કે લીયે ખ્વાહ મ-ખ્વા જાન દેતા હય ?
માશાઅલ્લાહ—મુઝે મજબુરન અયસા કરના પડેગા યાર તુઝેભી મેરે સાથ મરના પડેગા.
ખયરસલ્લાહ-હયેં ! હયેં !
માશાઅલ્લાહ-હયેં વયેં કુચ્છ નહીં. ચલ તઇયાર હો જા.
ખયરસલ્લાહ-તયાર હો જા ! કિસ લિયે ?
માશાઅલ્લાહ-મેરે સાથ મરને કે લિયે
ખયરશલ્લાહ-અરે વાહ મયેં કયું મરને લગા !
માસાઅલ્લાહ—કયુ તુને અભી નહીં કહા થા કે મયેં કબ્રા તક સાથ દુંગા !
ખયરશલ્લાહ—કબ્ર તક સાથ દેને કો તો અબભી તયાર હું.
માશાઅલ્લાહ—વોહ કિસ તરહ !
ખયરસલ્લાહ—ઇસ તરહ કે તું મરજા, ફિર મયેં તુજે નિહલાઉગા કફન મંગાઉગા, સિલાઉગા, કફનાઉંગા, જનાજેમેં રખકર કબ્ર તક લે જાઉંગા. ચાહે અભી મરકે દેખ લે.
માશાઅલ્લાહા—તો કયા સાથ દેનેકે યહી માયને હય.
ખયરસલ્લાહ—નહીં તો કિયા બીન બુલાયે ખુદા ગંજ પંહુંચ જાયે.
માશાઅલ્લાહ—દેખ યેહ દુન્યા એક દોજખ હય આર વહાં બિહિસ્ત મીલેગી.

ખયરસલ્લાહ—તુજે બિહિસ્તકી ઉમીદ હય તો તુ ચલા જા. મુજ ગુનાહગાર કો તો યહાં દોઝખહીમેં પડા રહેને કે યાર તુ નાહક શકી બના હય. દેખ અજ રાતકો રૂપ બદલ કર તેરી બીવી કે પાસ જાઉંગા ઓર તેરે મરનેકી ખબર સુનાઉંગા; અગર વોહ સુન કર રોએ ગમ કરે તો નેક હય ઓર બેપરવાહી કરે ઓર હસે તો સમઝ લેના કે બદકાર હય, ફિર તુજે ઇખતીયાર હય.

મારાઅલ્લાહ—ઠીક હય. મંજુર હય, તુ જુરૂર જાના ઓર જલદ આકર મુજે ખબર સુનાના.

(જાના માશાઅલ્લાહકા)

ખયરસલ્લાહ—લાહોલવલા કુવત ! જહાં દેખો વહાં બસ ઓરતોંકા હી ઝગડા. મેરા બસ ચલે તો મયેં ઇન ઓરતોં કાં પયદા હી હોના બંદ કરા દું.

બાબ દુસરા

પરદા આઠવા, જંગલ.

સુહેલ—દેખો હમ કયસે પુર ફીઝા મુકામ પર રહેતે હયેં, બુલ બુલકી કુલેલ, કોયલકા કુહુ કરના, છત તારે, દરખ્ત પર ઝરને પર આબ સબઝા શાદાબ, ફલફુલ બહાર દીખાતે હયેં, દીલકો કયસી ફરહત પહુચાતે હયે.

હુસ્શામ—બેશક હુજુર સિફતે કીરદેગાર અજબ જાયે પુર બહાર હયેં. !

સુહેલ—જહાંબરકા સામાને રાહત યહી હય,
યેહે જંગલ નહીં હય બિહિસ્તે બરી હય.

(શમશાહકે ચંદ સિપાઇ આતે હયેં)

એય સિપાહી—નહીં નહીં મયેં નહીં આઉંગા, હુસ્સામ મુજેબચાલો

હુસ્શામ—છોડો બદકારો ઇસે છોડો,

સીપાહી—નાહનજાર બંદ કર તકરાર (તલવાર મારના)

હુસ્શામ—ખુની લુટેરે ચોર દોડો દોડો—

(અંદરસે તાહેરા ઔર સાથી આતે હયે)

સીપાહી—કયસા ચોર ! કિધર હય ! કોન હય !

તાહેરા—હુસ્શામ તુમ લહુમેં તર હો.

હુસ્શામ—મેરી ફીક્ર છોડો મુજે મરને દો જાવ; સુહેલકા દુસ્મન કે પંજેસે છુડાવ, યતીમ કો બચાવ.

તાહેરા—હુસ્શામ હુસ્શામ તુ કયા કહેતા હયે; કયા તકદીર ફિર બીગડ ગઇ

હુસ્શામ—અફશોસ ! કિસમત ! ! મજબુરી ! ! !

તાહેરા—નહીં નહીં જબતક મયે જીંદા હુ વોહ કભી જાયા નહોગા

(દોડ જાતી હય)

એક સાથી—અબ કયા કરના ચાહિયે.

દુસરા—હીંમ્મત ઓર મદદ. (જાના)

બાબ દુસરા.

પરદા નવમાં. **જંગલ.**

ગાના.

પીયા બીન ચયન ન આએ મોહે, જીકી કયા કાસે કહુ
હેરી દઇ, મદન મોહન બીન સુધ બુધ ગઇ મોરી હાં

શએર.

તા પુજા શોરીશે ફરીયાદ ન આએ અબતક
સબ એક શએ હય મગર ફીરભી કહાંતક કબતક
રેહમકર દરદે જીગર જાન નીકલ જાએગી
યુહી આએગા જો ખીંચ ખીચકે કલેજા અબતક
ઇતની બીનતી વાસે કહોજા તમબીન બાવરી ભઇ

તસનીમ—યા ખુદા મયે કીસસે મદદ માંગુ તુહી મેરા હામી ઓર મદદગાર હય. તુંને હમીશા ડુબતે કો બચાયા હય અબમુજે ભી સંભાલીયો. (ચલી જાના)

બાબ દુસરા

પરદા દશવા. **લશકરીછાવની.**

અફસર—શહરયાર. ચંદ મિનટકે બાદ મોત આકર તુમસે મુસાફાકરેગા. કયા તુમ એક દીલેર સિપાહી કી તરહ ઇસકે ઇસતે કબાલકો તઇયાર હું,

શાહરયાર—બેશક તઈયાર હું.

અફસર—કોઈ ખ્વાહીશ હય

શહરયાર—કોઈ નહીં.

અફસર—કુચ્છ કહેના ચાહતે હો,

શહયાર—કુચ્છ નહી.

અફસર—કુચ્છ ભી.

શાહરયાર—ક્યા કહું જો ઇનસાફ ઔર કાનુન કે ગલેપે છુરી ચલાયે અદાલતકા મજહકકા ઉડાયે, જુટી ગવાહીયાં દેકર દુન્યા કે લાલચકે વાસ્તે બે ગુનાહોં કા કત્લ કરાયે, ઉનસે મયેં ક્યા કહું !

તુગરલ—યેહ બેહુદા બકવાસ તેરે સીને કો ગોલીઓંકા નાશાના બનાનેસે નહીં બચા સકતી

શાહરયાર—ચુપ, મયેં તુઝશે બાત કરના અપની બેઇજ્જતી સમતા હું અગર તુઝે અપની શીકાસ્તકા બદલા લેના થા તો એક બહાદર સીપાહીકી તરહ મયદાનમેં આતા મુકાબલે કે લીયે બુલાતા દોદો હાથ આજમાતા ઔર એક શરીફ સીપાહીકી તરહ મારતા યા મર જાતા

શએર.

સામને આકે જો તોફે મરદ ઉસકા નામ હય,
આર લેકર વાર કરના પાજીઓંકા કામ હય.

તુગરલ—અહમક તેરે પાસ અબ ચંદ સાસેં બાકી રહ ગઇ હયેં ઇન્હે બેહુદા બકવાસસે જાયા કરને કે બદલે મૌતકે માતમ મેં સર્ફ કર

શાહરયાર—મોત પર માતમ કરના ઔરતોં યા તેરે જયસે નામરદો કા કામ હય મૌત ક્યા હય એક મુકામસે દુસરે મુકામ પર જાનેકા નામ હય.

સાહેબે તાજ ગયે મુફલીસો મુહતાજ ગયે
હમભી જાનેકી કો થે કલ ન ગયે આજ ગયે

તુગરલ—તો કીયા તુઝે અપને મરનેકા ગમ નહીં હયે

શાહરયાર—મુતલક નહીં હાં મગર અફસોસ હય તો યેહ કે મયદાને જંગમેં કીસી બહાદર શરીફકી તલવારસે મારે જાને કે બદલે તેરે જયસે નામરદ કે હાથસે મારા જાતાં હું ઔર

ઇસ બદમાશ દુન્યામેં પ્યારી તસનીમકો એકેલી છોડા જાતા હું

તુગરલ—તસનીમ ! જીંદગીમેં તસનીમ ઓર મરતે વકત તસનીમ
તસનીમ નજર આયેગી અબ મેરી બગલમેં
તુ કબ્રમેં હોગા વોહ મેરે રંગ મહલમેં

શાહરયાર—હરગીજ નહીં ફીરસ્તે ગુમરાહ હો જાયેં સીતારે સ્યાહ હો જાયેં ચાંદ સુરજ ટકરા કર તબાહ હો જાયેં મગર તેરી ઉમ્મીદોંકી દુન્યા હમીશા અંધેરી રહેગી તસનીમ મેરીથી મેરી હાબ ઓર મેરી રહેગી

(તસનીમકા આના)

તસનીમ-હાં હાં તેરી હુ ઔર તેરીહી રહુંગી

તુગરલ-કમબખ્ત નામુરાદ કીયા તુ ઇસ બદનસીબકી લાશ પર માતમ કરને આઇ હય

તશનીમ—નહીં નહીં મયેં યહે કહેને આઇ હું કે મૌત હર વકત હુમલા કરનેકો તઇયર હય ઔર વોહ હાથ જીસને બડે બડે ફીરૈનોંકા રસ્તા નાબુદ કર દીયા અભી તક વયસાહી કાયમ

મુંસદદસ

અગર મૌત ઓર આકીબતકી ખબર હો
અગર ખુદા ઓર ખુદાઇકા ખ્યાલ હો
અગર જાનતે હો કે તુમ એક બશર હો
અગર અપની તાકતકી તુમકો ખબર હો
તો હસ્તી મીટાવ ન ઇસ બે ગુનાહકી
કરો રેહમ—રહમ એક સીફત હય ખુદાકી

શાહરયાર—તસનીમ વોહ રેહમ જો શયતાનકે આગે હાથ ફયલા કર હાંસલ કીયા જાય મુઝે નહીં ચાહીયે

તસનીમ—નહીં પ્યારે ઠહેરો મુઝે બોલને દો કીસમત આજમાને દો. કીયું સાહેબ ?

અફસર—નહીં જીસકે વાસતે અદાલતસે સજાએ મૌતકા હુકમ હો ચુકા હયે ઉસકે લીયે હમ કુચ્છ નહીં કર સકતે

તસનીમ—અગર અદાલતસે હુકમ હો ચુકા હય તો મયેં તુમ્હારી ઇનસાન્યતકી અદાલતમેં અપીલ કરતી હું

શાહરીયાર—તસનીમ અપને મુંહકે મોતીઓકા કુત્તોં કે આગે ન ફેંક

તુ કયસી સાદાઇ હયે ! કયા, તું મેરે કમીન હરીફ કે સામને મરતે વકત મુઝે જલીલ કરને આઇ હય ?

તસનીમ—દો મીનટ સીરફ દો મીનટ મુઝે ઓર બોલને દો

શહરીયાર—બસ કર તસનીમ બસ કર. મયેં તુઝે મ્હોબ્બતકી કસમ દેતા હું કે મુઝે મરને દે.

તસનીમ—મેરે પ્યારે તુમ કીયા કહેતે હો ?

શહરિયાર—યેહી કે મયેં નાશાદ હું નામુરાદ હું બદનસીબ હું દુન્યા જવાહેરાત સે ભરી હુવે હઇ અકલકી રોશની મેં દેખકર અપને લીયે કોઇ નાયાબ હીરા પસંદ કર લેના જા, જી ઔર ખુશ રેહ.

તસનીમ—પ્યારે કયા તુમ મુઝે બેવફા જાનતે હો ! મેરી મ્હોબ્બત કો બાજારી ઓરતોંકી મ્હોબ્બત જાનતે હો ?

અફસર—વકત હુવા

તુગરલ—હટ જાવ

તસનીમ—નહીં, જબ તક મયેં લાશ બનકર અપને પ્યારેકે કદમે પર ન ગીર જાઉં મુઝે કોઇ નહીં હટા સકતા.

તુગરલ—દેખ મયેં ફિર કહેતા હું કે ઇસ કમબખ્ત કે લિયે અપની જાન નદે.

તસનીમ—ઓર મયેંભી કહેતી હુ કે ચંદરોજા જીંદગી કે લિયે ઇમાન ન દે.

શએર.

ચાર દિન હય શાનો શૌકત ચાર દિન કા જબ્બ હય,
ફિર ખુદા હય ઔર તુ હય ઓર અંધેરી કબ્ર હય.

તુગરલ—બેવકુફ કિયા ઇસ અજલ રસીદાકી સાથ તુભી અપની કિસમતસે હાથ ધોના ચાહતી હય ?

તસનીમ—છિન ગઇ આંખેં તો ફિર ઇસ જીંદગી કો કિયા કરં !
જીંદગીકા સુખ ગયા તો જીંદગી કો કિયા કરં !
ઔરતોં કા ફર્જ હય ઓર દિન હય ઇમાન હય,
અપસે મરને પર મેરી સો જીંદગી કુરબાન હય,

તુગરલ—નહીં માનતી તો ઇસકે સાથ ઇસ મુરદારકોભી જહન્નમ મેં જાને દો, ગોલીયાં ચલાવ.

તસનીમ—ઓ ફિરસ્તો મેરે ફિરસ્તે કો બચાવ.

(જનરલ કહરમાન કા અંદરસે ફયેર કરના ઔર જલ્લાદકા ગોલી ખા કે મરના, ઔર તુગરલકે સિપાહીઓંકા ગિરફતાર હોના)

બાબ દુસરા.

પરદા અગિયારહવાં. **શમશાકા મહેલ.**

શમશા—કતલુ કિયા ખબર લાયા હય ?

કતલુ–મયેં અયસી ખબર લાયા જીસકો હું સુનકર તુમ ઉછલપડોગી

શમશા–બોલ જલદી બોલ–એકહી લફજમેં બોલ–એકદમ બોલ કયા મર ગયા ખપ ગયા, ગિરફતાર હો ગયા !

કતલુ—સુનો સુહેલ હમારે હાથમેં ગિરફતાર હો ગયા.

શમશા—કતલુ કતલુ યેહે તુ કયા કહેતા હય ?

કતલુ—મયેં સચ કહેતા હું.

શમશા—બસતો જલદી કરો–

શએર.

આસ્તીં ઉલટો છુરી લો, આજ દરદે સર ગયા,
આકે ફિર જલદી કહે દો કે મુઝી મર ગયા.

કતલુ—નહીં નહીં ઇસ તરહ મારના ખુબ ન હોગા.

શમશા–કયું ?

કતલુ–અગર યું ખુલે તોર પર સુહેલકો કતલ કર દેંગે તો રઇયત જુરૂર બદગુમાન હો જાયગી ઓર ખોફ હય કે બગાવત પર સર ઉઠાયેગી.

શમશા–આખિર કયા કિયા જાય ?

કતલુ—જીસ મકાનમેં સુહેલ કો કયદ કિયા હય, કલ રાતકો બરાબર બારા બજે સુરંગ કે જરીયે બારૂદસે મકાન ઉડા દેંગે આર યહે કહે દેંગેકે ઇન્તેફાકકે તૌરસે મકાન ગિર ગયા, ઓર ઉસમેં શહજાદા દબ કર મર ગયા.

શમશા–બહોત ખુબ અચ્છા જાવ ઓર સુરંગકા ઇન્તેજામ કરો.

કતલુ–મગર શમશા વોહ શાદીવાલા કૌલ ?

શમશા—સુહેલકા ખાતમા હો જાને દો ફિર શમશા તુમ્હારી ઓર તુ

મ શમશા કે હો. (જાના કતલુકા) બેવકુફ કહીંકા ! મુઝસે શાદીકી તમન્ના ! કતલુ કતલુ તુ કયસા સમઝદાર હયે કોન! શખ્સ યહે ચાહેગા કે જીસ બિમારીસે આભી અચ્છા હુવા હો ફિર ઉસ બિમારીમેં ગિરફતાર હો ! બેશક મયેંને શદીકા વા અદા કિયા થા; મગર કયું ? સિરફ અપના મતલબ નિકાલને કે લિયે. મયેંને અપને ખાવિંદકો ઝહેર દે કર મારા, કયું ? આઝાદીકે લિયે. મયેંને અપને સગે ભાઇ કો મેરે હાથોં જી. બેહ કરાયા, કયું ? સલતનતકે લિયે. તુ યહે ચાહતા હય કે શાદી કે જરીયેસે શમશા કો અપને એખત્યારમેં લેકર ઇન દો નો ચીજોંસે મહરૂમ કર દિયા જાય ! નહી ! નહી ! કતલું ઠહેર સુહેલકી મૌત તક ઠહેર જા, ફિર તેરા ભી ખાતમા કર દિયા જાયગા-

રૂબાઇ.

મયેં કોન હું તું અભી જાનતા નહીં મુઝકો,
મયેં કયા બલા હું યહે પહેચાનતા નહીં હય મુઝકો;
છુરી હય દગાબાજ ઓર ગુલુ તેરા,
મયેં વોહ બલા હું જો પી જાયેગી લહુ તેરા.

બાબ દુસરા.

પરદા બારહવાં. **માશાઅલ્લાહકા મકાન.**

ખયરસલ્લાહ-ભાઇ વાહ માશાઅલ્લાહભી બડા ખુશ કિસમત હયે જો અયસી જોરૂ પાઇ હય, જીસને મરનેકી ખબર સુનકર એક ધુમ ધામકે જલસે કી ઠહેરાઇ હય. ભઇ વાહ જોરૂ હો તો અયસી હો. મરે ખાવિંદ કરે જલસા જોરૂ હોતે અયસી હો. અબ હમારી જોરૂકી સુનિયે વોહ તો કહેને લગી ખાવિંદ મરા આર ગલીકા કુત્તા મરા બરાબર.

(માશાઅલ્લાહકા આના)

માશાઅલ્લાહ-મરનેકી ખબર દેને આયા ઓર ખુદહી મર રહા હય કયા હુવા-કયા કહા ? બોલ મેરી મરનેકી ખબર સુનકર ઉસપર કયા

અસર હુવા ? મેરી જોરૂ, કયા બોલી ?

ખયરસલ્લાહ—ઉસને કહા એક કુત્તા મર ગયા ઓર ખુબ હંસી ખુશી હુઇ.

માશાઅલ્લાહ—બેવફા, કુત્યા, કહબા–ગમકે બદલે ખુશી રોને કે બદલે હંસી. માતમકી જગા યહે જબાબ !

ખયરસલ્લાહ—અરે વોહતો કહેને લગી પલેગ ગયા પાપ કટા અબ મયેં ઘી કે ચિરાગ જલાઉંગી ઓર હર જુમેરાતકો જાકર ઉસકી કબ્ર પર ઢોલ બજાઉંગી.

માશાઅલ્લાહ—ઇસ જીંદગી પર લઅનત, ઇસ જીને પર હયફ બસ અબ મયેં ઝગડા હી મિટાયે દેતા હું. પિસ્ટોલ લાકર ઉસકા તેરા ઓર અપના ભેજા ઉડાયે દેતા હું.

ખયરસલ્લાહ—અરરર ! મેરા કિસ લિયે ?

માશાઅલ્લાહ—ઇસ લિયે કે તેરી મેરી દોસ્તી હયે.

ખયરસલ્લાહ—અરે ભાઇ મયેં તેરા દોસ્ત ઉસ્ત નહીં હું.

માશાઅલ્લાહ—ફિર કોન ? દુસ્મન !

ખયરસલ્લાહ—હાં તુ મુઝે અપના દુસ્મન હી જાન.

માશાઅલ્લાહ—અગર દુસ્મન હયે તો સબસે પહેલે તુઝે માર ડાલુંગા.

ખયરશલ્લાહ—અરે વાહ દોસ્ત હો જબ મરો, દુસ્મન હો જબ મરો ! ચિત ભી ઇસકી પટ ભી ઇસકી.

માશાઅલ્લાહ—હાં દેખ ખબરદાર ! જબ તક મયેં પિસ્ટોલ લેકર ન આઉં યહાંસે હીલનેકા નામ લેના.

ખયરસલ્લાહ—અરે પર સુનતો ?

માશાઅલ્લાહ—કિયા સુનુ ?

ખયરસલ્લાહ—અરે ભાઈ મુઝે તો જાને દે.

માશાઅલ્લાહ—નહી બસ મારુંગા–મરુંગા.

ખયરસલ્લાહ—મારૂંગા–મરૂંગા. ખ્વાહ મ–ખ્વાહ

મશાઅલ્લાહ—અબ મયેં એક હરફબી સુનના નહીં ચાહતા બસમરનેકાં તઇયાર રહેના (જાના)

ખયરસલ્લાહ—લો ઇસ તરફ દરવાજા બંદ હયે ઓર યહાં સે તો આયગા. હાં યહે પરદે કે પીછે છિપ જાઉં

(પરદે કે પીછે છિપતાં હય ઓર ડાલી આતી હય)

ડાલી—અચ્છાજી આપ અભી યહીં મૌજુદ હય ! (મુમતાજકા આના)

મુમતાજ—ચલો ચલો થિયેટરકા વક્ત હો ગયા.

ડાલી—ઠહેરો થિયેટરસે જ્યાદા તો યહી તમાશા હો રહા હય.

મુમતાજ વોહ કયસે ?

ડાલી—ઇસ પરદે કે પીછે મેરે મિયાં છિપે હયેં. જરા તુમ આશક બનકર મુઝે છેડના શુરૂ કરો.

મુમતાજ—હાં હાં ઠીક હય મેરી જાન કિસ ખ્યાલમેં હો !

ડાલી-ઇસ ખિતાબસે તો આપ મુમતાજકો પુકારા કરે

ખયરસલ્લાહ—અરર ! યે કૌન બદલગામ કહીં વોહ તો નહી જીસકા જીક્ર માશાઅલ્લાહને કિયા થા.

મુમતાજ—ક્યા આપકો મેરી મ્હોબત સે ઇનકાર હયે ?

ડાલી—દેખિયે મયેં એક ગયેર ઓરત હું મુઝસે યહ કલામ ન કરો.

ખયરસલ્લાહ—બેશક યેહ ઠીક કહેતી હય.

મુમતાજ—ક્યા આપકો મેરી મ્હોબતકા યકીન નહી હય ?

ડાલી—મગર આપ તો મુમતાજસે પ્યાર કરતે હયેં !

મુમતાજ—અગર મયેં મુમતાજસે આપના દિલ વાપસ લેકર તુમ્હે દું જબતો મંજુર હય !

ખયરસલ્લાહ—સાફ ના મંજુર.

મુમતાજ—ક્યું જવાબ નહીં દેતી !

ખયરસલ્લાહ—મયેં જો જવાબ દે રહા હું.

મુમતાજ—યેહ કૌન બોલા ?

ડાલી—ઘરકા કુત્તા.

ખયરસલ્લાહ—દેખો કમબખ્ત મુઝે કુત્તા બતાતી હય.

ડાલી—ભલા ખાવ કસમ

ખયરસલ્લાહ—અરર ! યહે તો ફીસલ ચલી અય ખુદાયે તવાના મેરી બીવીકા ઇમાન બચાના !

મુમતાજ—અપને દીલગી કસમ-તુમ્હારી મ્હોબ્બતકી કસમ.

ડાલી—જબતો મુઝે મંજુર હય.

ખયરસલ્લાહ—અરર ! કામ બીગડ ગયા આખર આ ગઇ વો અપની વાલદનકી જાત પર

(માશાઅલ્લાહકા છુરી લીયે હુવે આના)

માશાઅલ્લાહ—ખયર પીસ્ટોલ ન મલી તો છુરી હી સહી એક વાર

ઔર ઝગડા હી પાર હૈ'ય ખયરસલ્લાહ કહાં ગયા ?

ખયરસલ્લાહ—લો મહે તો ફીર આ ગયા.

મારાઅલ્લાહ—યહે કૌન ! સમઝા સમઝા યેહી હય વોહ રીઝાલા જીસને મેરા ઘર ઉઝાલા કયુંજી તુમ યહાં કયસે આયે ?

મુમતાજ—હમારી ખુશી.

મારાઅલ્લાહ—ખુશીકા બચ્ચા સાફ સાફ બોલ વરના ખા જાઉંગા હ-રચા.

મુમતાજ—બસ દીલને ચાહા તો હમ આયે.

મારાઅલ્લાહ—અમે તુઝે ઇસ ઘરમેં આનેકા કયા હક હય ?

મુમતાજ—હક કયું નહીં યહે મેરી મઆશુકકા ઘર હય.

મારાઅલ્લાહ—કૌન મઆશુક ?

મુમતાજ—મસ્તે નાજ સરાપા અંદાજ મેરી પ્યારી મુમતાજ.

મારાઅલ્લાહ—તેરી પ્યારી-તેરી પ્યારી કયસે ? કયા તુને ઉસસે શાદી કી હય ?

ખયરસલ્લાહ—હાં ઇસને ચોર બજારસે ખરીદી હય.

મુમતાજ—લો મુફતમેં એક હસીન ઔરત હાથ આયે તો શાદી કર-નેકી કયા જુરૂરત હય ?

મારાઅલ્લાહ—બદમાશ તુઝે નહીં મઅલુમ કે યોહ મેરી બીવીહય ?

મુમતાજ—તુમ્હારી હોકે તુમ્હારે બાપકી; મગર આજ કલ તો હ-મારી હય.

મારાઅલ્લાહ—કમબખ્ત પાજી બદમાશ મયેં તેરી જાન લુંગા ચ-લ મેરે મુકાબલેકી તૈયારી કર

મુમતાજ—કીયાતુમ્હારા મુઝસે લડનેકા ઇરાદા હય ?

મારાઅલ્લાહ—બેશક.

મુમતાજ—(મલીસે) અચ્છા તો આપ જાઇયે ઔર દો પીસ્ટોલ લે આઇયે

ખયરસલ્લાહ—ચલો ભુત ઔર શયતાનકી જંગ શુરૂ હો ગઇ.

મારાઅલ્લાહ—પાજી દેખુંતો મેરે હાથસે કયું કર બચતા હય ! અની જાહેર હો જાયગા કે બુજદીલ કૌન ઔર બહાદર કૌ-ન હય

મુમતાજ—બેશક અભી મઅલુમ હો જાયગા કે હમ દોનો મેં મરદ કૌન ઔર ઔરત કૌન હયે.

ડાલી—(દો પીસ્ટોલ લાતી હયે ય્હે લીજ્યે ઓર ય્હે આપ લી જ્યે. અચ્છા દોનો સાહેબ અપની અપની જગે પાસ કર કે ખડે હો જાવ

મારાઅલ્લાહ—મંજુર મયેં ય્હે જગે લેમા હું.

ડાલી—(મુમતાજસે) ઓર આપ ઇસ જગે ખડે હોજાઓ.

ખયરસલ્લાહ—અરે યહાં કહાં ખડા હોના હય. વોહ પિસ્ટોલ ચલાય ગા તો મેરા તો ખાતમા હો જાયગા.

ડાલી—ઠહેરો ય્હે જગા હે ઠીક નહીં હય. તુમ ય્હાંસે નિશાના બાંધો.

ખયરસલ્લાહ—અરે ય્હે કમબખત યહાંભી આ ગયા. ઇસકો મરને કી કોઇ જગેહી નહીં મીલતી.

મારાઅલ્લાહ—અરે ય્હે પરદા આપ હી આપ કયસા ખીસકતા હય.

ડાલી-રેડી-વન—ટુ—ઠહેરો યહે જગેભી ઠીક નહીં. તુમ યહાં.

ખયરશલ્લાહ—બેટા ખયરસલ્લાહ અબ જાનકી ખયર નહીં.

ડાલી-રેડી-ટુ-થ્રી (દોનોંકા પિસ્ટોલ ચલાના ઓર ખયરસલ્લાહકા પરદે કે પીછેસે બાહેર નિકલ આના.)

મારાઅલ્લાહ—હયેં કોન ખયરસલ્લાહ ?

ખયરસલ્લાહ—અરે માર માર, ઇસને તેરી હી નહીં મેરી જોરૂભી હજમ કી હય.

મારાઅલ્લાહ—અબે લુંગાડે તુને કિતને શરીફોંકે ઘર બિગાડે ?

ખયરસલ્લાહ—દેખો બદમાશ જવાબ દેનેકે બદલે મુછોં પર તાવ દેતા હય. મયેં ઇસકી મુંછે ઉખાડે લેતા હું,

મારાઅલ્લાહ—હયેં કોન મુમતાજ !

ખયરશલ્લાહ—મરદકી જગે ઔરત !

ડાલી—મુમતાજ-કયું કયસા બન્યા ?

ખયરસલ્લાહ—દેખો બીવી ય્હે ઔરતોં કો શેવા નહી.

મારાઅલ્લાહ—ઔરતેં હોકર અયસી હરકતેં કરતે હુવે તુમ્હે શર્મ નહીં આતી ? તુમ્હારી ફેશનકે પીછે હમારે હજારો રૂપી યેકા નાસ હો ગયા, ફિર ભી તુમ અપની હરકતે સે બાજ નહીં આતી.

મુમતાજ—અગર તુમકો હમારી હરકતેં પસંદ નહીં થા તો એક ફેશનએબલ લેડી સે શાદી કયું કી ? ઇસકે બદલે કિસી ખુ હયાસે શાદી કરતે.

ખયરસલ્લાહ—કમબખ્તસે યેહી તો ભુલ હો ગઇ, અગર ખુદીસે

શાદી કરેતા તો જોરૂ ઔર મા દોનો કા મજા આતા.

મુમતાજ–તુમકો કોઇ શૌહર હી નહીં મિલા જો અપસે ખુસટ સે શાદી કી ?

હાલી–મયેં તો ખુદાસે દોઆ કરતી હું કે મુંઝે ઇનકે પંજેસે છુડાય મગર ખુદાભી નહીં સુનતા.

ખયરસલ્લાહ–અબ જુરૂર સુનેગા કયું કે આજ કલ વોહ ઔરતોં પર ખાસ દિલ સે મેહેરબાન હયે,

મુમતાજ–દેખો તુમ હમારા ઇનસલ્ટ કર રહે હો. હમ તુંમ્હારે પર નાલેશ કર દેંગે, તુમકો ઉસકા જવાબ દેના પડેગા.

માશાઅલ્લાહ–કયું નહીં કરોગી. તુમ્હારી તરફસે તો વકીલ બારીસ્ટર ભી લડનેકે લિયે મુફત તૈયાર હો જાયેંગે.

ખયરસલ્લાહ–બલ્કે કોઇ ટીનપાટના જજ હોગા તો કેસભી ઇનકી ફેવરમેં હો જાયેગા.

મુમતાજ–અગર હમારી હરકતેં તુમકો પસંદ નહીં આતી હયેં તો તુમ વહે રસ્તે જાવ ઔર હમ યહે રસ્તે જાતે હયેં.

(જાના દોનોકા)

ખયરસલ્લાહ–કયું ભાઇ દેખા !

માશાઅલ્લાહ–હાં ભાઇ ખુબ મજા ચખા.

ખયરશલ્લાહ—અબ ઇન ઔરતોંકા એક રસ્તા બાકી રેહ ગયા હય સબ ઢાઢી મુછોંવાલે લોગ જમા હોકર અલ્લાહુતઆલા કે પાસ ડેપ્યુટેશન લેકર જાયેં ઔર ઇન ઔરતોંકા પયદા હી હોના બંદ કરા દે.

માશાઅલ્લાહ–ઔર હમ કયા કરે ?

ખયરશલ્લાહ–તુમ ભુટ્ટે બેચો.

માશાઅલ્લાહ–યાર તું તો હંસતા હય !

ખયરસલ્લાહ–અરે હંસ્તા કોન હય ? મયેં ભી તો તેરી તરહ રોતા હું.

માશાઅલ્લાહ–તો કયા તુમ ઉસકો તલાક દે દોગે !

ખયરસલ્લાહ–તલાક ન દુંગા તો કયા કરુંગા. ઇનકી ફેશન કે પીછે મેરા દિવાલા તો નિકલ ગયા, ફકત જેલમેં જાના અબ બાકી રેહ ગયા. બસ અબ ઇનપર લઆનત ભેજો.

માશાઅલ્લાહ–બસ તો મુઝે તુમ્હારી રાહ કબુલ હય.

કેહેરમાન—ઠીક બાત બજે.

સાથી—અચ્છા ઇન્તેજામ કરને કે લિયે ઇજાજત ફરમાઇયે.

કેહેરમાન—જાવ કિસમત ઓર ખુદા મદદ કરે. (સાથીઓંકા જાના) દિલમેં ઇમાન હય, જીસ્મમેં જાન હેય, હાથમેં તલવાર હય, ઓર ઉસમેં ધાર હય, વહાં તક કહરમાન મઅસુમ સુહેલકી હિફાજતકાભી જીમાવાર હેય.

બાબ દુસરા.

પરદા ચોથવાં. પુરાના શાહિ મહલ.

શેહેરયાર—આહીસ્તાં આહીસ્તા ઔર હુસ્યારીસે કામ લેના.

તાહેરા—આગે જો શાહી આરામગાહ કહેલાતા થા વોહ અબ કસાઇખાના હય. અય બેરહમ સંગી મકાન, ખુની દરો દિવાર કયા તુમકો બનાતે વકત કારીગરાંને અચ્છી તરહ પાની નહીં પિલાયા થા, જો એક મઅસુમ બચ્ચે કે ખુનસે અપની પ્યાસ બુઝાનાં ચાહતે હો! અગર ઇસમે જાને કે લિયે રસ્તાન મિલા તો મંય અપને સરકી ટકરાંસે ઇસમેં રસ્તા બનાઉગી ઔર પ્યારે સુહેલકો છુડા લાઉગી. સુહેલ ! સુહેલ! તુ કયસા બદન હય જો તેરા ખુન પ્યાસેહયેમીટ્ટીઔર પથ્થરભી

શેહેરયાર—નિકલા, નિકલા કામયાબીકા રસ્તા નિકલા. દેખો ઇસ તરફકી દિવારમેં એક ઇંટ શરકી હુઇ હય. મયે જાકર કોઇ હથ્યાર લાતા હું તુમ યહાં ઠેરો

તાહેરા—યા ખુદા ! જીસ તરફ તુને યહે રોજન દિખાયા હય કામયાબીકા રસ્તા બતાયા હય ઉસી તરફ દસ્તે હિફાજત ફયલાકર મેરે લાલકો બચાના , (શમશાકા આના)

શમશા—કૌન તાહરા !

તાહેરા—અફસોસ ! શમશા !

શમશા—ગયર વકત યહાં આનેકા તેરા મતલબ ?

તાહેરા—મતલબ યહે કે ખુદાસે ડર અપને ભતીજે કે ખુન સે હાથ ન ભર.

શમશા—કયા તુ યહે ચાંહતી હૈ કે ઇસ સાંપ કે બચ્ચે કો છોડ દું; ડસને કે લિયે બડા હોને દું નહી કભી નહીં, યહ ખ્યાલે ખામ હૈ ઉસ મુજકા ગલા ઘોટના ઇસહામકા પહેલાકામ હય.

તાહેરા—તોભી જાલીમ જચ્ચાબી અપને ખુબસુરત ખિલોનેકા જાન બુઝકર

નહીં તોડતા; ફિરભી તું એક ચલતે ફિરતે, હંસતે જીતે ખિલોનેકો જીસકો ખુદાને પુરે નવ મહીનેકી મહેનતમેં બનાયા હય એક લહજેમેં તોડ દેના ચાહતી હય યેહ બાત. કાબિલે નફરત હય,

શામશા બેવકુફ ઔરત અગર તું મેરે હર ખિયાલ હોતી તો ક્યું ઇસકદર પાયેમાલ હોતી !

તાહેરા—શુક્ર હય કે મયે તેરે જયસી હું હાં ઓરત હોનેકે લેહાજ સે તું ઔર મયે એક હયે લેકીન તેરે ખિયાલાત બદ હયે ઔર મેરે ખિયાલાત નેક હયે તુને દૌલત બદ ઔર મયે એક હુકુમત કે લિયે અપને ભાઇ કો કત્લ કરકે ભતીજેકી જીંદગી ખ્વાર કરદી, ઔર મયેને તેરેભાઇ ભતીજેકે લિયે અપની બહાદર ખાવિંદ ઓર મઅસુમ બચ્ચોકી જીંદગી નિસાર કર દી, તુઝકો દૌલત ઔર હુકુમત કુ સામને ઇજ્જત ઓર ઇમાન તક અજીજ નહીં ઔર હુકુમત કોઇ ચીજ નહીં.

શએર.

તુઝકો દયા અજીજ હય મુઝકો રેહમ અજીજ.
તુઝકો દગા અજીજ હય મુઝકો વફા અજીજ,
તેરી જુદા પસંદ હય મેરી જુદા પસંદ,
તુઝકો ખુદા પસંદ હય મુઝકો ખુદા પસંદ.

શામશા—ઇન સબ ફુજુલ બાતોંસે તુ મેરે દિલમેં સુહેલકે લિયે રહમ પયદા નહીં કર સકતી?

તાહેરા—નહીં તુઝે રહમ કરના ચાહિયે,

શામશા—હાં રહમ કરંગી.

તાહેરા—ખિયાલ કર, અગર વોહ તેરા બચ્ચા હોતા તો તેરે હાથ ઉસકે કતલ કે લિયે તઇયાર બન જાતે ?

શામશા—હાં મયે વોહ ઔરત હું અગર મેરે દુદ પીતે બચ્ચોં સેભી આગે ચલકર કોઇ ખોફ હો તો ઉસ બચ્ચેકો મ્હોબ્બતકો તાક પર ધર દું, ઓર ઉસી વક્ત ઉસમુજી કો જમીન લેટાકર જીબાહ કર દું.

તાહેરા—દેખ ! વોહ ઓરત જીસને અપના ઘર લુટતે હુવે આંખો-સે દેખા મગર ઉફ્ તક નહી કી, વોહ ઓરત જીસને અપને બચ્ચેકો કતલ હોતે આંખોસે દેખા ઓર આહ

તક ન કી, વોહ ઔરત જો સિવાય ખુદા ઔર ખાવિંદ કે કિસીકે સામને સર ન ઝુકાઇ, વહી ઔરત આજ અપને માલિકકે બચ્ચે કે વાસ્તે તેરે કદમોં પર સર રખકર દામન ફયલા કર સુહેલકી જીંદગી તુઝસે ભીકમેં માંગતી હય.

શમશા–મયેં તેરી ભીકમેં ઠોકર દેતી હું.

તાહેરા–નહીં નહીં મુઝે મેરા બચ્ચા દે.

શમશા–હાં દુંગી મગર જીંદા નહીં મુર્દા. ઠયેર ઔર દેખ. કોઇ હય !

(સીપાહી આતા હય)

શીપાહિ–હુજુર.

શમશા–બાંધો ઇસે. મયેં અભી સુરંગ ઉડાતી હું- (જાના)

તાહેરા–નહીં નહીં મુઝે અપને બીગી બચ્ચે કે સદકમેં છોડ દે.

(શાહરયાર આતા હય)

શાહરયાર–ચલિયે ! ચલિયે ! ! જલદી કિજીયે.

(તાહેરાકા સિપાહીકે પંજેસે છુટના ઔર મહલ કી દિવાર તોડ કર અંદર ઘુસના. શાહેરયાર કાભી સિપાહીકો માર કર અંદર જાના બઆદ તુગરલકા આના.)

તુગરલ—કોન ! શાહેરયાર ઔર તાહેરા.

(તુગરલકા અંદર જાના. તાહેરા ઔર શાહરીયાર કા સુહેલકો બાહેર નિકાલ લાના. ઉસી વક્ત મકાનકા ગીર પડનાં. તુગરલકા દબકે મરના, શમશા ઔર કહેરમાનકા આના.

શમશા–ફતેહ ! ફતેહ ! ! ખુશી ખુશી ! ! !

કહેરમાન–નહીં, શિકસ્ત ! શિકસ્ત !

શમશા–તુ કોન ?

કહેરમાન–મયેં !

શમશા–કોન ? દગાબાજ કહેરમાન ?

(કહરમાન વગેરા શમ્શા કતલુ કો કયદ કર લેતે હૈં)

કહેરમાન–ઉધર દેખ.

શમશા–કોન ! તાહેરા સુહેલ ઔર આઝાદ !

બાબ તીસરા.

પરદા પહેલા. **કવાયદ.**

સુહેલ–ક્યું દોસ્તો અગર દુશ્મનને ફિર સર ઉઠયા, લડને મરનેકા મોકા આયા તો તુમ ક્યા કરોગે ?

પહેલા લડકા–હમ કિયા કરેંગે ! અગર વોહ પહાડ હોગા તો ઇસમેં પિલ પડેંગે.

દુસરા–અગર વોહ દરિયા હોગા તો ઉસમેં હમ ફાંદ પડેંગે.

તીસરા–અગર વોહ આગ હોગી તો ઉસમેં હમ કુદ પડેંગે.

ચોથા–કાફરકે દો હીં હાથ જો મયેં દું જીનો કા એક આનમેં
મુંહ ફેર દું એક આનમેં થપ્પડસે દેવ કા સર તોડદું.

પાંચમા–મયદાને જંગ ઉસીકા હય મયે જીસકા સાથ દું.
રૂસ્તમભી બોલ જાય અગર એક હાથ દું.

છટ્ઠા–દેખે જો આંખ ઉઠાકે તો સુરત બિગાડ દું.
દુશ્મન પહાડભી હો તો જડસે ઉખાડ દું.

સુહેલ–શાબાશ ! મેરે બહાદર દોસ્તો શાબાશ ! ચલો અબ કવાયદ શરૂ કરેં.

ગાના.

આજ ચલા હય લશ્કર રનપર બનકર મસ્તાના
ધનઘોર જયસે ગરદું પર હો બાદલકા આના
હાં—ઝુમકર હરએક સીપાહી મીસ્લે પરવાના
મુશતાક હય જંગી આતીશમેં ગીરના મરદાના
અરમન જરમન યુનાની રશીયન પુરફન જાપાની
દુશમન તેગજન ઇરાની, સબસે યહે પલટન લાસાની

(બાદ કવાયદકે જાના લડકોંકા.)

બાબ તીસરા.

પરદા દુસરા. **પાદશાહી હતયાર ખાના.**

તાહેરા–શમશેર ઓર કતલ, જહાં એક હાકમકા કાનુન ઓર ઇનસાફ જારી હોતા હય વહાં કોઈ ફરદ બશર જુર્મકા ઇરતિકાબ નહીં કરતા; મગર તુમને ખુદાસે હાકમ, ચાંદ સુરજસે ગવાહ, ફરિસ્તોંસે જાસુસ, જહાં હકીકી ઇનસાફ ઓર કાનુન

જારી હોતા હય વહાં કયેસે ગુનાહ પર ગુનાહ કિયે જીસકી અસ્યતકા કોઇ સુબુત તુમ્હારે પાસ નહી હય,

શમશા—યેહે સબ તું કિસસે કહે રહી હય.

તાહેરા—તુઝસે, જીસને ચંદ રોજા જીંદગી કે લિયે કયસે કયસે જુલ્મો સિતમ કિયે ઓર ઇસસે જો ગુસ્સેમેં જમીનકો આસમાન પર ઉછાલતા થા. અબ વોહ તેરા કરોફર રોબો દાબ કહાં હય, દેખ ઇસ વકત તું કિસ હાલમે હય; વોહ તેરા ગુરૂર કહાં હય.

શમશા—બેશક સર્દી કે બાદ ગરમી, ગરમી કે બાદ બારસ, દિન કે બાદ રાત; તલુ કે બાદ ગુરૂબ, પયદા હોનેકે બાદ મુરઝાના ઇન્તેહાયે બલંદી પર પહુંચને કે બાદ નીચે આના કુદરતકા કાનુન હય. અગર મયેં અપને કો ઇસ હાલમેં દેખ અફસોસ કરૂં તો અહમક હું, ઓર તુ ખુશ હોતી હય તો મજનુન હય.

તાહેરા—કિસીકી મુસીબતોં કો દેખકર ખુશ હોના બદોં કા કામ હય. મયેં ખુશ નહીં હું બલકે મેરી રૂહ ખૌફસે થરરાતી હય. મયેં યેહે દેખતી હું કે તુ પહેલે કિયાથા ઓર અબ કયા હો ગઇ. અબ તુ કિસ મુંહસે મુઆફી માંગ સકતી હય.

શમશા—મુઆફી ? તુમ સબોંસે ! જો સેરે દસ્તરખાનમે ગિરે હુયે ટુકડે જમઆ કરકે પેટ ભરતે થે, ઉન સે મયેં મુઆફી માંગુંગી ! આસમાન જમીનકે આગે સર ઝુકાયગા ! સેર કુત્તોંકે આગે ગિડગિડાયગા ! શમશા અપને જલીલ ગુલામોંસે રહમકી દરખાસ્ત કરેગી ?

કહેરમાન—કયોં કતલુ કિયા હો ગયા ? લાશકી તરહ સર્દ, કબ્રકી તરહ ખામોશ, વયરાનેકી તરહ ઉદાસ ખડા હય ?

શમશા—ખબરદાર ! કતલુ ખબરદાર ! ઇજ્જતમેં પયદા હુવા, ઇજ્જતમેં જીયા ઇજ્જતહીમેં મર જાના; મગર જવાબ દેતે વકત જલીલ દુશ્મનકો બુજદિલી ને દિખાના.

કતલુ—બસ શમશા, અબ હમ દોનોં ઇસ કાબિલ નહીં રહે કે ખુદા ઓર ઇનસાન કો ગુરૂરસે જવાબ દે.

શમશા—શર્મ કર શર્મ. નામર્દ બુઢે, તેરી બાતોંસે બુજદિલી

કોણુ આતી હય.

કતલુ—મગર તુઝે માલુમ હયે કે ઇસ નહીં કા ક્યા નતીજા હોગા ?

સમસા–ક્યા હોગા ! સિર્ફ મૌત.

કહેરમાન—ખુદાકી કસમ અગર અયસી કાફર ઔરતકે લિયે ફરિસ્તે ભી સિફારીશ કરે તોભી રહમ ન કરના ચાહિયે.

તાહેરા—નહીં કહેરમાન ખુદા રહીમ ઓર કરીમ હય ઓર વોહ આપને બંદોમેંભી રહમો કરમ દેખના ચાહત હય અગર હમને ઇસકો માર ડાલા તો ઉસકી મોંતસે હમેં કોઈ ફાયદા ન હોગા; અગર યે જીંદા રહેગી ઔર આયંદા કે લિયે તૌબા કરકે નેક બનજાયગી તો હમકો એક ગુનાહગાર રહકો દોજખસે છુડાનેકા સવાબ મિલેગા. શમશા, કલકા જીક્ર હયે કે મયેં સર ઝુકાકર ગિડગિડાકર ફકીરનીકી તરહ દામન ફયલાકર સુહેલકી જીંદગી ભીકમેં માગતીથી.

સમશા—ક્યા તુ યે સમઝતી હયે કે મયેભી તેરીતરહઆજેજી કરંગી?

તાહેરા—નહીં નહીં મેરા યે ખિયાલ નહીં હય મયેં ફકત તુઝે યાદ દિલાના ચાંહતી હું કે ઉસ વકત મેરી ભીકમે તુને ઠોકદીથી.

સમસા—હાં દી થી.

તાહેરા–મગર મયેં આજ તુઝે બગયેર માંગે તેરી જીંદગી બખ્શતીહું

સમસા–હુ મુઝે મુઆફ કરતી હય. મયેં તેરી મુઆફીકો તેરે જલીલ ચહેરેપે નફરતસે વાપસ ફેંકતી હું.

કતલુ–શમશા નાશુકરગુજાર ઔરત જીંદગીકી કદ્ર કર.

સમસા–ગુલામોંકી તરહ જીનેસે આકાઓંકી તરહ મર જાના બહેતરહય.

કતલુ–મગર હમ દોનોં મૌતકે લિયે તયાર નહીં હયેં,

સમસા–કયોં ?

કતલુ–મોતસે જીંદગી જયાદા પ્યાસે હય.

સમસા—ચુપ ! બુજદિલ પસ્ત હીમ્મત શમાકર. મયે. ઓરત હોકર મોતસે નહીં ડરતી ઓર તુ મર્દ હોકર ખોફ ખાતા હય !

કતલુ–ખુદાકે લિયે જી ઓર જીને દે.

સમસા–હાં મયેં તુઝે જીને દુગી ઓર જીઉગી યું

સમસા—કતલુકો ગોલીમારના ઓર ખુદભી ગોલી માર કર મર જાના

કતલુ—અફસોસ ? યે હય બદકાર ઓરત કી મ્હોબ્બતકા નતીજા

તાહેરા—જો ચંદ મીનટ આગે ઇસ ચસ્મ મેં ગઇરોંકા ખુન ઉબલતા થા, અફસોસ ! વોહ જમીન પર બેહશો હરકત પડા હુવા હયે. યેહ પાઉં હાથ જીસમે ખોફકા ખંજર ચમકતા થા, યેહ સરજીસકે સામને હજારોં આદમી સર ઝુકાતેં થે, અલરજ યેહ સમશા ઓર કતલુ ગુસ્શેમેં જમીનકો આસમાન તક ઉછાલતે થે વહી ઇસ વકત ધુલ કંકર, પથ્થર પર ચડે હુવે દુન્યાકો એપની જીલ્લત તમાશા દિખા રહે હુંય અય લોગો, જો દુન્યા પર ફુલ ગયેહો, આખિરત કો ભુલ ગયે હે. ઇસકો દેખકર ઇબરત પકડો—

શએર.

જહાં નહીં હયબિહીસ્તો દોજખ, યહીંજ જાઓ સજા મીલેગી,
ભલા કરોગે ભલા હી હોગા, દગા કરોગે દગા મીલેગી.
સમઝો વના એક દિન તુમ્હારાભી યેહી હાલ હોગા.

બાબ તીસરા.

પરદા તીસરા. **રાસ્તા.**

(શીરીંકા આકર દોડ જાના જીસકે પીછે પાગલ શાહેબાજકા હાથમેં ડંડા લિયે હુવે આના.)

શાહેબાજ—મેરા નામ શાહેબાજ ઉરફે ડંડેબાજ ઓર મેરે ડંડે કા નામ પાજીનવાજ કોઇ જરા કહ સુનાયા કે મયેંને સોંટા જમાયા. આજ મયે એક આદમીકે કહેને સે એક ઓરત પર આસક હો ગયા હું, મગર વોહ મેરેં દામેં નહીં આતી હય, અપનેકો શોહરદાર બતાતી હય ખયર દેખા જાયગા, અબ મયેં ઉસકી જુસ્તે જુમેં જાતા હું. (જાના)

બાબ તિસરા

પરદા ચોથા. **ડાક બંગલા.**

ખયરસલ્લાહ | શુક્ર હય કે નાક કાન સલામત લેકર ઇસ પોશાકકી બદોલત ઇસ સલામતી કે દરએમેં આન પહુંચા વર્ના જો ગત તુગરલકે હાલી મવાલી ઓંકી હુઇ વોહ મેરીભી હોતી.

(આના શીરીંકા)

શીરીં—ઉઈ અલ્લાહ મુવા ર્‌હે તો મેરા પીછાહી નહીં છોડતા.

ખયરસલ્લાહ—હયેં અંધેરેમે યહે કીટસન લાઇટ કહાંસે આ ગઇ.

સીરીં—સાહેબ !

ખયરસલ્લાહ—બેગમ મયેં સાહેબ નહીં હું મયેં એક મઅમુલી દેસી આદમી હું.

શીરીં—મુઆફ કીજયે આપકે લીબાસમેં મુઝે સાહીબ કા ધોકા હુવા.

ખયરસલ્લાહ—ઇસકી મરક મયેં અપકો સમઝતાહું ચુંકે આજકલ રેલવે કુંપની વાલે દેસી પેસેનજરોંકો લાવારીસ જાનકર ભેડ બકરીકી તરેહ ઉપર તલે ઠસાતે હયેં ઇસ લીયે મયેંને કોટ પટલુન પહેન લીયા તાકે મેરે કમ્પાર્ટ મેન્ટમેં કોઇ ઘુસ ન આયેં.

શીરીં—આપકા નામ ?

ખયરસલ્લાહ—ખયરસલ્લાહ

શીરીં—જનાબ આપકો ર્‌હે સુનકર રંજ હોગા મયેં અપને શૌહરકે સાથ રેલમેં આ રહીથી કે એક સ્ટેશનપર વોહ કીસી જરૂરતકે લીયે ઉતરે ઇતનેમેં સીટી હુઇ ઔર રેલ ભાગ નીકલી મયે યહાં આતીથી કે એક નીમ વહશી મેરે પીછે પડકર સતાતા હય

ખયરસલ્લાહ—તુમ જયસી હસીન ઔરતકો હરગીજ હરગીજ તન્હા સફર ન કરના ચાહીયે; કયા આપકો મઅલુમ નહીં આજ કલ બરાબર બુજદીલાના હુમલા હોતે હય ?

શીરીં—મયેં જાનતી હું કે આપ કોઇ શરીફ આદમી હયેં

ખયરસલાહ—ઇસમેં કીયા શકતી ર્‌હે તો મેરી શકલ કહે કયું હય કે દેહલી દરબારમેં લાટ કર્જન ઔર મયેં એક હી હાથી પર બયઠે થે.

શીરીં—મયેં ઉમીદ કરતી હું કે મેરે શૌહર કે આને તક મુઝે ઉસ શખ્સસે બચાયેંગે

ખયરસલ્લાહ—આપ બીલકુલ બે ફીક્ર રહેં અગર વોહ ર્‌હાં આયા વો શએકહી ઘુંસેમે ઉસકી ખોપરી કે સાદેસતરા ટુકડે કર દુંગા

શીરીં—મયેં જરા બાજાર તક જાતી હું લેકીન વોહ દુશ્મને જાન રે પીછે ન આને પાયે.

ખયરસલ્લાહ-મજાલ હય ! મયેં ઉસકો મુશ્કે કસ લુંગા

શીરીં—તો મયેં આપ પર ભરોસા રખું.

ખયરસલ્લાહ-બલ્કે યહે સમઝયે કે આપ અપને શોહરકી હીફાજતમે હયે.

શીરીં-તસલીમ (જાના)

ખયરસલ્લાહ-કીયા સજીજ ઔરત હયે, અગર યહે કીસી નાટક કંપનીમે નૌકરી કરે તો કંપનીવાલોં કે દીન ફીર જાયેં.

(શહેબાજકા આના)

શહેબાજ-અબે તુ કૌન હય ? ઇસકા બાપ હય ભાઇ હય શૌહર હય કૌન હય ? વોહ કહાં હય ?

ખયરશલ્લાહ-યહે નઇ ટાઇપકા જાનવર કહાંશે નીકલ આયા !

શહેબાજ-અબે ગધે કે બચ્ચે મેરી તરફ કીયા દેખ રહા હય! નીગાહ નીચી કર ઔર બોલ વોહ કહાં હય !

ખયરસલ્લાહ—વોહ ! કૌન વોહ !

શાહેબાજ—વોહ બીલ્લી જો મેરે ચુહે જયશે દીલકો જખ્મી કરકે યહાં આઇ હય.

ખયરસલ્લાહ-મયેં કીસીકો નહીં જાનતા.

શહેબાજ—દેખના ખબરદાર હોશયાર વના ઇસ ડંડેસેં તેરા ભેજા હવા મેં ઉડતા નજર આયગા.

ખયરસલ્લાહ—અરે અરે યહે કીયા કરતા હય ?

શહેબાજ—ઠહેર જા મયેં દેખતા હું કે તુ કીસ તરહ મરતા હય ?

ખયરસલ્લાહ—ક્યા દુન્યામેં મયેં કોઇ ફાલતુ આદમી હું જો મરું

શહેબાજ—દુન્યાકો તેરી કોઇ જરૂરત નહીં.

ખયરસલ્લાહ—મગર મુઝે તો દુન્યાકી જરૂરત હય.

શહેબાજ-અગર તુ કોઈ અયરા ગયરા નથુ ખયરા હય તો ઇસ પાંચ ફટકાર કે ડંડેસે તેરા ભેજા ફોડ ડાલુંગા

ખયરસલ્લાવ—અરે દોસ્ત ખુવાહ મ-ખુવાહ લડતા હય અપના મતલબ તો બતા ?

સહેબાજ-અચ્છા તો દેખ તુ ઉસકા શૌહર હયે તો મયેં ઉસકે ધરકસે બાજ આ જાઉંગા

ખયરસલ્લાહ-જા દોસ્ત મયેં કહેતાહું કે તુઝે ઉસસેબાજ આના હી પડેગા

શહેબાજ-કીયું ?

ખયરસલ્લાહ—કીયું કે વોહ મેરી બીવી હય.

શાહેબાજ-ક્યા બીવી ? અરે જા જા તુતો ઉસકા બાપ મઆલુ મહોતા હયેં.

ખયરસલ્લાહ—તેરે બાપકી કસમ અલગી જુમેરાતકો મેરા ઉસકા નીકાહ હુવાં હય

શાહેબાજ-ખયર અગર નાલાયક માબાપને અપની લડકી તેરે જયસે ચીડીમાર કે હવાલે કર દી હય તો મયેભી ઉસકે ઇષ્કસે હાથ ઉઠાતા હુ ઓર અપને ઇશ્કસે જનાજેકો કીસી મઅશુકકી કબ્રકે પાસ દફ્ન કરનેકો લે જાતા હુ મગર તેરા નામ ?

ખયરસલ્લાહ—મેરા નામ ખયરસલ્લાહ.

શાહેબાજ-તુ જુટા હય બદમાશ હય ઉસને અપને શૌહરકા નામ મુસ્કીલ આસાન બતાયા હય

ખયરસલ્લાહ હાં હાં દોસ્ત મેરા યેહી નામ હય.

શાહેબાજ-તો પહેલે કીયું નહીં બતાયા.

ખયરસલ્લાહ-મયે ને જરા તુઝે દીલલગીમે ઉડાયા.

શાહેબાજ-અચ્છા તો મયે જાતા હુ.

ખયરસલ્લાહ—જા ભાઇ ખુદાકે લીયે જા.

શાહેબાજ—મગર દેખના અગર તુ ઉસકા શૌહજ ન હુંવા તો મારે કડો કે તેરી ખોપરી પીલપીલી કર દુંગા

ખયરસલ્લાહ—અરે કમબખ્ત ફીર આ ગયા જા ભાઇ મયેં સચ કહેતા હુ (જાના કમબખ્તને ડંડા તાન તાન કર મેરા આધા દમ નિકાલ ડાલા. પર વ્હે સામનેસે પુલીસકા બાગડ બીલ્લા કયસે આ રહા હયે !

જમાઅદાર—ઇધર આવ.

ખયરસલ્લાહ-લો ઇનકે બાવાકા હુકમ ચલતા હય, ઇધર આવ.

જમાઅદાર-તુમ જાનતે હો હમ કોન હયેં ?

ખયસરલ્લાહ—આપ ઇસ શહરકી ઝાડુ હયેં.

જમાઅદાર-ઇસકા કયા મતલબ ?

ખયરસલ્લાહ—જયસે કચરપટી મુલ્લેકે ગધે કુરે કરકટકો સાફ કરતે હયેં, વયસે હી આપ બદમાશોસે શહરકો પાક કરતે હયેં.

જમાઅદાર—ભલા યહે કયા હય?

ખયરસલ્લાહ—લકડીકા ઉસ્તરા જીસસે બાદમાશો કી હજામત કી

જાતી હય.

જમાઅદાર—અચ્છા દીલ લગી છોડો ઓર યહે બતાવ ઇધર કોઇ નીમ વહશી આદમી તો નહીં આયા થા ?

ખયરસલ્લાહ—હાં હાં અભી એક લમતડગા હાથમેં ડંડા લીયે નાઝી-લ હુવા થા. જો બાત બતમેં સોટા તાનતા થા.

જમઅાદાર—તોં તુમને ઉસકો પકડા કયું નહીં ?

ખયરસલ્લાહ-યહે કામ તુમ્હારા હય-

જમાઅદાર—દિવાને કો પકડના હમારા કામ નહીં હય.

ખયરસલ્લાહ—ફિર તુમ્હારા કામ કયા હય ? રાસ્તે પર સોદા બેચને વાલે કો સતાવ, ખટારે વાલોંકો પકડ લેજાવ, ખુદા બખ્સ નાટક દેખને આવ. મિયાં સીધી તરહ ચલા જાવ વર્ના સુ પ્રીનટન સાહેબકો ખબર હો ગઇ ઓર યેહ કાલી ટકની ઉ ત્તર ગઇ તો કરાફરડ મારકીટમેં હેલપાટી કરની પડેગી.

જમાઅદાર–દેખો ગ્રાંટ રોડ પર રહેના હય તો પુલીશવાલોંસે આડી તીરછી બાતેં ન કરોં.

ખયરસલ્લાહ—અચ્છા ભાઇ ખાતા હુઇ મુઆફ કરો.

જમાઅદાર—બતાવ વોહ કિસ તરફ ગયા ?

ખયરસલ્લાહ—વોહ સીધા કાંઝી હાઉસ કી તરફ ગયા હય.

જમઅદાર-અચ્છા હમ ઉસકી તાલાશસેં જાને હયેં અગર ઇતનેમેં યહાં આ જાય તો ઉસકો પકડ રખના.

ખયરસલાહ-જુરૂર જુરૂર મયેં ઉસકી મુસ્કેં જકડ કર પુલીશ સ્ટેશ ન પર ભેજ દેતા હું (જમાઆદારકા જાના) લો મયેં ઉસકો પકડને લગા. કમબખ્ત બાત બાતમેં તો સોંટા તા-નતા હય, અગર પકડનેકા નામ લું તો મેરા ભેજા હી ન નિકાલ દે.

(શાહેબાજ ઓર મુસ્કીલઆસાનકા આના)

મુશકીલઆશાન—હાં મેરે ચચાકા યહી નામ હય.

શાહેબાજ—કયા મુસ્કીલઆસાન.

મુશકીલઆસાન-હાં મુસ્કીલઆસાન.

શાહેબાજ–તો દેખો વોહ હયેં.

મુસકીલઆસાન—કોન ? યેહ ?

શાહેબાજ—કયા તુમ અપને ચચા કો નહીં પહચાનતે ?

મુશકીલ—આસાન-નહીં
શહેબાજ—સબબ ?
મુશકીલ—સબબ યહે કે વોહ બહુત અરસેસે યહાં ચલે આયે હયેં. આજ તક મયેને ચચાકી સુરત ઔર ચચાને મેરી સુરત નહીં દેખી હય. (ખયરસલ્લાહસે) ચચા જાન મુઝે અપને દમ ચુમનેકી ઇજાજત દીજીયે,
ખયરસલ્લાહ—હયેં ?, તું કૌન હય ભાઇ ?
મુશકીલ—આપકા ભતીજા
ખયરસલ્લાહ—(ખુદસે) મેરાતો કોઇ ભાઇ હી ન થા ફીર યહે ભતીજા કહાંસે ટપક પડા !
મુશકીલ—મંય આપકા ખત પાતે હી ખીદમત મેં હાજીર હોતા મગર રાસ્તે મે રેલ છુટ ગઇ ઇસ લિયે વક્ત પર ન આ સકા મુઆફ કિજીયે.
ખયરસલ્લાહ—ખુદા જાને કિસ બાતકી મુઆફી માંગતા હય ! મઅલુમ હોતા હય કીસી ઔરકે ધોકેમેં મુઝે ચચા બનાયા હય અગર કુચ્છ બોલુ તો કમબખ્ત સોટા તાનતા હય, ઇસ લીયે અબતો જો કુચ્છ આયા અંટ સંટ બક દું.
મુશકીલ—ચચા જાન ?
ખયરસલ્લાહ—ચુપ શયતાન તુ બડા નાલાયક હય.
મુશકીલ—બેશક.
ખયરશલ્લાહ—તેરા બાપ તુઝસેભી જયાદા નાલાયક થા.
મુશકીલ—સચ હય મયેને ચાચાકા જયસા અંતિશ મિજાજ સુના થા વેસાહી પાયા.
ખયરસલ્લાહ—ચલ મયેં એક શરીફ આદમી હું ઇસ લીયે તેરા કુસુર મુઆફ કરતા હું.
શહેબાજ—ચલ અપને ચાચાકો અદાબ બજા લા.
મુશકીલ—અદાબ!
ખયરસલ્લાહ—અદાબ સે કયા હોતા હય કાન પકડ.
મુશકીલ—લીજીયે કાન પકડતા હું
ખયરસલ્લાહ—કાન પકડનેસે કયા હોતા હય પાઉં પડ
મુશકીલ—લીજીયે પાઉભી પડતા હું.
ખયરશલ્લાહ—પાઉં પડનેસે કયા હોતા હય નાક રગડ.
શહેબાજ—બસ દોસ્ત બસ, ઇતની આજેજી પરતો ખુદાભી મુઆફ

કરતા હય. ચલો અબ અપને ભતીજેકો ગલે લગાવ (મુશ્કીલ ઓર ખયરસલ્લાહકો ગલે મીલના) ઓહો ખુશી–ખુશી હીપ હીપ—હુર્રે.

મુશ્કીલઆસાન—ચચા જાન આપકી કનીજબી આઈ હય અગર ઇજાજત હોતો ખીદમતમેં હાજીર કરું ?

શહેબાજ—પુછનેકી ક્યા જુરૂરત હય, જા બુલા લા,

(મુશ્કીલઆસાનકા જાના ઓર ઉસકે અસલ ચચા મુશ્કીલઆસાન કા આના)

ખયરસલ્લાહ—ચલો એક બલાતો ટલી. દુસરી બલા ટલ જાયે તો બંદા યહાંસે નિકલ જાય.

ચચા—મયેને આપને ભતીજેકો ખત લીખકર યહ બુલાયા હય. યકી ન હય કે વોહ આયા હોગા, બોલો તુમ દોનો મેસે મેરા ભતીજા કોન હય, મયેં કીસકા ચચા હુ ? બોલતે ક્યોં નહીં ? ક્યા તુમ દોનોં ગોંગે હો ! તુમ્હારા નામ ?

શહેબાજ—શહેબાજખાં ડંડેબાજ,

ચચા—ઔર તુમ્હારા નામ ?

ખયરસલ્લાહ—મુશકીલઆસાન

ચચા—મુશકીલઆસાન, તો બસ તુહી મેરા ભતીજા હય.

ખયરસલ્લાહ—લો થોડી દેર પહેલે ચચા થા અબ ભતીજા બનગયા.

ચચા—નાલાયક ઇધર દેખ, બતા મયેં તુઝે ક્યા કહુ !

ખયરસલ્લાહ—તુમ મુઝે કુચ્છ ન કહો,

ચચા—તુ ઇસ દુન્યામેં એક હી બેવકુફ હય.

ખયરસલ્લાહ—નહીં યહે ઔર મયેં દો હુયે.

શહેબાજ—કિયું બે !

ખયરસલ્લાહ—મુઆફ કર દોસ્ત.

ચચા—મુઝે ઇસ બાતકા જુવાબ દે કે તુને શાદી કયુ કી ?

ખયરસલ્લાહ—ઇસ લિયે કે હમારા બેવકુફ ઔર પેદા હો.

ચચા—મગર શાદી બી કી તો ઓરત સે કયોં કી ?

ખયરસલ્લાહ—ઓરત કે સાથ નહીં કરતા તો ક્યા કીસી મર્દ કે સાથ કરતા ?

ચચા—ઓર ફીર યહે ઢીટાઈ કે શાદી કે લીયે મેરા હુકમબી નલીયા.

ખયરસલ્લાહ—શાદી કે લીયે હુકમ લેનેકી ક્યા જુરૂરત થી ?

ચચા—જુરૂરત કયું નહીં થી. આજ તો બિના હુકમ ચચાકે એક

બીવીકા શૌહર હો ગયા, કલ બગયેર ઇજાજત એક બચ્ચે-
કા બાપ બન જાયેગા.

ચચા—ખયર અગર તુ યેહ ચાહતા હય કે વસીયત નામેસે તેરા નામ
રદ ન કરૂં તો અપને ગુનાહોં કી મુઆફી માંગ,

ખયરસલ્લાહ—કિસ ગુનાહ કી મુઆફી માંગું ?

શાહેબાજ—કયું મુઆફી કયુ નહી માંગતા હય કયા શર્મ આતી હય ?

ખયરસલ્લાહ—શરમ કાહેકી ? મુંઆફી માંગના તો આજ કલ ફેશનમે
દાખિલ હય,

ચચા—તો બોલ કે ચચાજાન મયેં ખતાવાર હું.

ખયરસલ્લાહ—ચચાજાન મયેં શયતાનસે જયાદા ગુનાહગાર હું

ચચા—ઔર મુઆફીકા ઉમીદવાર હું.

ખયરસલ્લાહ—ઔર મુઆફીકા તલબગાર હું.

ચાચા—શાબાશ, જી દાબાશ, બસ અબ મયે તેરે કુસુર મુઆફ કરતા
હું. ઔર તેરી બીવીકી તરફસેભી દીલકે સાફ કરતા હુ.

ખયરસલ્લાહ—મયેં આપકા શુક્રીયા અદા કરતા હું

(શીરીં કા આના)

શીરીં—મઅલુંમ નહીં મેરે મીયાંને ઉતની દેર કહાં લગાઇ.

ખયરસલ્લાહ—બેગમ આવ અપને શોહર કે ચચાકો અદાબ બજા
લાવ,

શીરીં—આહા આપ તશરીફ લે આયે, હયે, મયે કદમબોસ હોતી હું.

ચચા—બેટી તુ યેહ સુનકર જયાદા ખુશ હોગી કે મયેંને તેરે ઔર
તેરે શૌહર કે કુસુર બીલકુલ મુઆફ કર દીયે.

શીરીં—ચચાજાન ઇસ વકત શકીયા અદા કરનેકે લીયે વો મેરા શૌહર
મોજુદ નહીં હયે. લેકીન મયે ઉનકી તરફસે ભી શુક્રીયા
અદા કરતી હું.

ચચા બેટી તેરા શૌહર તો યહાં પહેલેસે મૌજુદ હય,

શીરીં—આપ કીસે શૌહર બતાતે હયે ? મયે સમઝી નહીં

ખયરસલ્લાહ—બીવી ઇધર આવ મયેં સમઝાઉં

શીરીં—હયે સાહેબ આપ દીવાને તો નહી હો ગયે ?

ખયરસલ્લાહ—હુવા તો નહી મગર અબ હોં જાઉંગા.

શીરીં—છોડો છોડો મેરા હાથ મયેં તુમ્હે એક શરીફ આદમી
સમઝી થી.

ખયરસલ્લાહ—શરીફ તો હુ મગર જરૂરત કે લીયે પાજી બન ગયા

હું: દેખો એક શરીફ આદમી તુમ્હારે પાઉં પડતા હય.

શીરી—પાઉં પડતે હુવે તુમ્હે શરમ નહી આતી ?

ખયરસલ્લાહ—પાઉં પડના તો આજકલ ફેશનમેં દાખિલ હય

શહેબાજ–ક્યું બે ઉધર છીપ છીપ કે ક્યા સમઝાતા હય.

ખયરસલ્લાહ–ચુપ. મીયાં બીબી કે મુઆમિલાતમેં ક્યુ દખલ દેતાહય?

શરી—તુમને ફીર મુઝે બીબી કહા ?

ખયરશલ્લાહ—ખુદાકે લીયે પાંચ મીનટ કે વાસ્તે મેરી બીબી બન જાવ. મુઝે આફતસે બચાવ.

શીરી.—તુંમ કહીં દીવાને તો નહી હો ગયે હો ।

ખયરસલ્લાહ–દેખો બીબી માન જાવ.

શીરી–અરે જા ભસ્ડ

ચચા—નાલાયક યહે મુઆમિલા ક્યા હય ? યહે તુઝે ભાઈ કહેતીહય તુ ઈસે બીબી બતાતા હય, તુમ દોનોકા ગડબડ ગોટાલાંમેરી સમઝમેં નહીં આતા હય. (મુશકીલઆસનકા આના)

મુશકીલઆસાન–આહા પ્યારી શીરી તુમ આ ગઇ ?

શીરી–વાહ સાહેબ ખુબ રાહ દીખાઇ

ખયરસલ્લાહ—બસ અબ જુતીઆં ખાનેકી નોબત આઇ.

મુશકીલઆશાન–મયને રાહ દીખાઇ યા તુમને દેર લગાઇ, ચાલો ખયર ચચાજાનકે કદમ ચુમો,

શીરી–હયે તુંમ્હારે ચચાતો યેહ હયે;

મુશકીલઆસાન—કોન યેહ બુઢા ?

શીરી–નહી પ્યારે મુશકીલ આસાન તુમ્હારે ચચા તો યેહ હયે

ચચા—હયે મુશકીલઆસાન ! મુશકીલઆસાન તો ઇસકા નામ હય,

શીરી–કોન કહેતા હય ! ઇસકા નામ તો ખયરસલ્લાહ હય,

ચચા–મઅલુમ હોતા હય કે યેહ મેરા ભતીજા નહીં હય,

મુશકીલઆસાન–મઅલુમ હોતા હયે કે યેહ મેરા ચચા નહીં હય.

શહેબાજ–મઅલુમ હોતા હય કે યેહ ઇસકા શૌહર નહીં હય.

શીરી–મઅલુમ હોતા હય કે યેહ શરીફ નહીં હય.

(જમઅદારકા સિપાહીઓંકે સાથ આના ઓર શહેબાજ કો પકડ લેના)

જમાદાર—હત તેરેકી, બડી મુશકીલસે હાથ આયા.

ચચા—અરે ભાઇ ઇસ બેગુનાહકો ક્યું પકડતે હો ?

જમાદાર–યેહે નીમ વહેશી પાગલ ખાનેકી દીવાર ફાંદ કર ભાગ નિકલા થા કમબખ્તને હમેં પરેશાન કર રખા થા,

શહેબાજ—અરે છોડ નહીં તો માર ડાલુંગા પીસ ડાલુંગા, રગડ ડાલુંગા,

ખયરશલ્લાહ—ક્યું ચચા અબ સોંટા ચલાના ભુલ ગયે? કમબખ્તને મેરા નાકમેં દમ કર રખા થા,

જમઆદાર—લે ચલો.

ખયરસલ્લાહ—ચલો મયેંભી તુમ્હારે સાથ ઇસકો પાગલખાને પહુંચાને આતા હું.

ચચા—ભાગતા કહાં હય નાફરજનમ, તુ મેરા ભતીજા હોકે યહ તુને કહાંહે કિયું!

મુશકીલઆશાન—તુ મેરા ચચા હયે એ તુને કહાંહે કિયુ?

શીરીં—તુ મેરા શૌહર હય યહે તુને કહાંહે કયું?

ખયરસલ્લાહ—અચ્છા મયેં તુમ સબકો અલગ જવાબ દુ યા એકદમ?

ચચા—એકદમ,

ખયરસલ્લાહ—બહુત અચ્છા લેડીજ એન્ડ જેન્ટલમેન, મયેં નિહાયત શુક્ર ગુજારતા હું કે આપ લોગ અપના કીમતી ટાઇમ વેસ્ટ કરકે મેરા શોરટ એન્ડ સ્વીટ લેકચર સુનને કે વાસ્તે તઇયાર હયે.

ચચા—તુઝે લેકચરબાજી કરને કિસને કહા!

ખયરસલ્લાહ-માઇડ લોરડજુરીએન્ડ મયેં ખયરસલ્લાહ વલ્દ શેખસલ્લા હે સાકિન કસાઇ મુહલ્લા તુમ સબકે સામને ખુદાકો હાજરો નાજીર જાનકર ઇકરાર કરતા હું કે ન મેરા કોઇચચા હય, ન ભતીજા હય, ન જોરૂ હય, યહે સબ ગડબડ ઘોટાલા ઇસ ડંડેબાજ કે સોટેકા હય, મેરે બુઢે ઓર જવાન દોસ્ત યહે પાગલ ઇસ ઓરત કે પીછે પડ ગયા થા ઇસકો સતાતા થા, મયેંને યહે બલા અપને સર મોલ લી ઇસકી કીસમત બચાઇ, ઓર ઇસ આફતમેં નાહક અપની જાન ફસાઇ.

ચચા-મગર તુને અપના નામ મુશકીલ આસાન કયોં બતાયા!

ખયરસલ્લાહ-અગર મયે અપના અસલ નામ બતાતા તો યહે કમબખ્ત સે ટેશે મેરા ભેજા હી તોડ દેતા,

ચચા-તોબાહ તોબાહ! કયસે ભલે માનસકો હમને સતાયા ભાઇ મેરા કસુર મુઆફ કરતા,

ખયરશલ્લાહ—ખુદા સમઝે,

મુશકીલઆસાન—મયેંનેભી જો કુચ્છ કિયા હય ઉસકી મુઆફી ચાહતાહું.

ખબરસલ્લાહ— શયતાનકા હવાલા.

શરીરી—જનાબ, ફક્ત મેરી ઇજ્જત બચાનેમેં આપ પર યહ મુસીબત આઇ ઇસ લીયે મેરાભી કસુર મુઆફ કિજીયે,

ખબરસલ્લાહ—પહેલે નંબરમે તુમ્હારા કુસુર મુઆફ.

ગાના.

હમકો માફ કરો સાહેબ તુમકો જો કુચ્છ હય કહો
મુજકો બીલકુલ ધન ચક્કર યેહ ડંકેબાજને કીયા.
બેશક પાગલને હમ સબપર યેહ અંધેર કર દીયા
ગડબડ ઝાલા, સબ ધોંટાલા હુવા ઉંઝાલા
અંદેશા લો મીટ ગયા હરએકકા મુલાબાલા કયા
બર આયા હય મુદ્દાઆ કયાહી દોબાલા બારીની આલા વાહ

બાબ તીસરા.

પરદા પાંચવાં જશ્નતાજપોશી.

દરબારી—ખુશા નસીબો કે રુસ્ક ચમન સર નૌ ખુતનગે આઇ દિલોંકો ફરહત હુઇ મયસર કે રહ ફીર જનો તનગે આઇ.

" મુબારિક અફસુરદા ખાતીરોંકો બહાર રફતા ચમનમેં આઇ નાહિદ હો ચસ્મ મુન્તઝરકો કે શમઅફિર અંજુમનમેં આઇ

દહેમાન—ગુજર ગઇ રાત રંજો ગમકી જહાંમેં રાહતકા રોજ આયા જુલુસ કરનેકો તખ્તે દોલતપે મહેરે આલમ ફરોજ આયા

ગાના-

શોભે નીત મુગટ સીસ બાજે સંસારમેં ડંકા ગગન
ગરજ ગરજ સરકારકા
હુઉ જગ તુમરી છાંવ ચરન ન લાગે ગાવ ગાંવ
લોગનમાં સદા નાવ ગુંજે દરબારકા—
જીયો તુમ જુગ જુગ હમ તારે તુમ ચંદ્રમાન
તુમસે જગ ચમકે જોતીશ રૂપ પ્યારે—હાંયેજી
નસીબ યાર જહાં જેરે ઇકતેદાર રહે
હમેશાં ગુલશને એકબાલમે બહાર રહે
છીન છીન બહડે તુમરી શાન આન બાન હો નીસાર
સારે—જગત પ્રાણવારે—મગન મગન—જીયો

શુહેલ—અમ્માંજાન તુમ ખુશીકે બદલે રોતી કિયું હો!

તાહેરા—યે ગમકે આંસુ નહી હયેં ખુશીકે અશ્કુ હય, જનાબ મુઝે આપ મુલ્લકકે મુહસીન હયેં સાં લીયે તાજપોશીકી બયુરીક રસમ આપહી કે હાથોંસે અદા હોની ચાહિયે.

શાહરીયાર—યહે મજમા તમામ મુલ્કકી જબાન બનકર ઇસ બયાનકી તાકીદ કરતા હય,

કહેરમાન—મયેં ઇસ તહરીકકો અપના ફર્જ ઔર ઇજ્જત સમઝતા હું,

શુહેલ—ઠહેરીયે, ઠહેરીએ, પહેલે અમ્મીજાનકો પહનાઇયે,

તાહેરા—નહી બેટા યહે તુમ્હારેહી સરપરે અચ્છા મઅલુમ હોગા.

શુહેલ—નહીં મયે ન માનુંગા તુમકો તાજ પહનના હી પડેગા.

તાહેરા—બેટા તુમને કભી માંકે સાથ જીદ નહી કી આજ ક્યું કરતેહો?

સુહેલ—અચ્છા તુમનેભી કભી બેટે કી બાત નહી ટાલી આજ ક્યું ટાલતે હો ?

કહેરમાન—કિતની ખુબસુરત દલીલ (સુહેલકા તાજ લેકર તાહેરાકો પહેનાને ચાહના. તાહેરાકા રોકના)

સુહેલ—લો પહેનો.

તાહેરા—બેટા યહે તુમ્હારે હી સર પર અચ્છા મઅલુમ દેગા, તુમ હી પહેનો તાકે મયેં દેખ કર ખુશ હું. ઔર તુમકો દોઆયેં દું.

સુહેલ—દેખિયે સમઝાઇયેના.

કહેરમાન—ખાતુ અગર અયસે હજાર તાજભી આપકો પહનાયે જાયે તો અપને જો બે. કીમતી કુરબ.નીઆં ઇસ મઅસુમ કે લિયે દી હય, ઉસકી અદાઇ નહી હો સકતી;

તાહેરા જનાબે અલી, આપ મેરે પીછલે દુખોંકી તરફ બરાબાર ઇશારા કરકે અપની મોજુદા ખુશી કો બેમજા ન કરેં,

કહેરમાન—મુહતરેમ ખાતુન બસ અબ હમારે શહજાદેકા દીલ છોટા ન કિજીયે,

તાહેરા—અગર આપ લોગોકી યહી મરજી હયે. તો મયેભી અપની મરજીકો સુહેલકી ખુશી પે તાબે કરતી હુ.

સુહેલ—(તાજ પહેનાકર) દીલ બહોત ખુશ હુવા.

તાહેરા—બસ ખુશી પુરી હુઇ, લો અબ તુમ પહેનો ઓર ઉસકે સાએ મેં અદલો ઇનસાફસે રેયતકો ખશ કરો.

સબ—નુરે એકબાલ તેરા આજસે ઘરઘર ચમકે,
હશર તક તાજે હુકુમત તેરે સરપર ચમકે,
યા ઇલ્લાહી તેરા ઇકબાલ તાબંદા રહે,
મુલ્કકી કિસ્મતકા માલીક હશર તક જીંદા રહે,
આમીન ! આમીન !! આમીન !!!

તમામ શુદ.

જાહેર ખબર.

ભાષણ સાથેનાં ઉરદુ નાટકો	કીમત–રૂ–આ–પ
ખુબસુરત બલા	૦–૮–
જહરી સાંપ....	૦–૮–
સયદે હવસ....	૦–૮–
અસીરે હીર્સ	૦–૬–૦
હદીયતુલ મુસ્લેમીન	૦–૮–૦
જંગનામા	૦–૪–૦
અંજામે સખાવત (બાદશાહે ખુદા દોસ્ત)	૦–૬–૦

ઉરદુ નાટકનાં ગાયનો.

ખુને નાહક, અસીરે હીર્સ, ચમકતી બાજરી, સયદે હવસ, ઇન્તેકામ, હારજીત, જાનીસાર, સુનેહરી, ખંજર, હરીશ્ચંદ્ર, ખુની શેરની, દરેકની કીંમત બે આના.

ગુજરાતી નાટકનાં નોવેલો.

ભોજકુમાર	૦–૧૨–૦
વીણાવેલી	૦–૧૨–૦
વીજીઆ વિજય	૦–૧૨–૦
સતી દ્રોપદી	૦–૧૨–૦
મોહીની ચંદ્ર	૦–૧૨–૦

તે શીવાય બીજાં નવીન નોવેલો, જુની વારતાઓ વીગેરે હરેક જાતનાં પુસ્તકો મળશે.

મળવાનું ઠે. બુકસેલર હલાલ જેઠાલાલ વાડીલાલ.
ઠે. સારંગપુર તળીઆની પોળ—અમદાવાદ.